

DE WEG

welke de Heere gehouden heeft met de persoon van

MARINUS RUBEN

in leven leraar en bedienaar deszelfen Woords in de verstrooide gemeente Jezu Christi, in de Provinciën Zeeland, Zuid-Holland en Gelderland, in vereniging afzonderd tot de Standaard der Waarheid, vervat in Gods onfeilbaar getuigenis en de belijdenisschriften der Nederduits Gereformeerde Kerk, vastgesteld in de Synode Nationaal gehouden te Dordrecht in de jaren 1618 en 1619

Deze beschrijving is tot zijn veertigste jaar.

Uitgeverij P. StuuT, Rijssen - 1984

**STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2015**

INHOUD

Voorwoord. Korte levensschets van M. Ruben door ds. R. van der Garde

1. Inleiding door M. Ruben

2. Afkomst

3. Op 18-jarige leeftijd gedoopt

4. Bekering

5. Bij Gods volk

6. Werkzaamheden naar Jezus

7. Grondiger ontdekking en openbaring van Christus

8. Het welbehagen van God de Vader

9. Mijn 18e tot mijn 40e jaar

10. Bevestigd door het lijden van Christus.

11. In dienst en hoe ik met ds. Bakker en L. G. C. Ledeboer ben verenigd.

12. Getrouwd en werkzaam bij A. Dekker

13. Enkele voorvallen

14. Kort nog iets over gebedsverhoring.

15. Gedicht op het graf van ds. M. Ruben bij de begrafenis voorgelezen

**Toelichting. Ds. DANIEL BAKKER. Zijn leven, opvolgers, gemeenten, brieven.
Door drs. H. Florijn**

Voorwoord

bij het in druk geven van de weg der bekering, welke God gehouden heeft met M. RUBEN, in leven gereformeerd leraar te Terneuzen op verzoek van bloedverwanten en vrienden.

Men leest spreuken 2 : 21.

'Want de vromen zullen de aarde bewonen en de oprechten zullen daarin overblijven. Aangezien de Heere Zijn beloften vervult, aan Zijn volk en kerk gedaan, totdat alle de uitverkoren kinderen Gods, die eeuwige heerlijkheid zullen ingaan,' Jesaja 57 : 2. Zo vinden wij ook vrijmoedigheid een korte beschrijving aangaande ds. M. Ruben's kerkelijk doorleven in deze voorrede te plaatsen.

Enige jaren mocht M. Ruben onder ds. Ledeboer verkeren, evenwel slechts een korte tijd. Daarna onder ds. Bakker.

Onder ds. Bakker was hij enige tijd als diaken dienstbaar, vervolgens als ouderling; ook nog als lerend ouderling.

Er ontstond echter een grote verlegenheid onder het volk, door het overlijden van ds. Bakker, welke de 25e november 1885 de eeuwige heerlijkheid is ingegaan; welke verlegenheid ongeveer twee jaren aanhield, zodat het kleinste gedeelte van die gemeenten, welke zich zelf in die weg niet wisten te helpen, zonder leraar en zonder lerend ouderling moesten blijven afwachten.

Evenwel op de 45e vergadering, de 14e september in het jaar 1887 te 's-Gravenpolder gehouden, werd M. Ruben met algemene stemmen, door de daar tegenwoordige Opzieners tot lerend- 's-Gravenpolder verkozen en is als zodanig twee jaren dienstbaar geweest.

Vervolgens op de 48e vergadering, op de 8e mei 1889 te 's-Gravenpolder, hebben de Opzieners der gemeenten een beroep uitgebracht op ds. M. Ruben, om haar te dienen als herder en leraar, waarop Z.Eerw. van 's Heeren wege vrijmoedigheid geschonken werd om, onder beding van 's Heeren genade, die beroeping aan te nemen.

Op de tweede woensdag der maand juli 1889 is hij alzo, overeenkomstig de grondslagen vervat in des Heeren Woord en kerkelijke gebruiken, geordend en bevestigd door de ouderling **L. Hubregtse** van 's-Gravenpolder.

Hubregtse opende deze plechtigheid met een voorafsprak uit Jesaja 49 : 3 en verder de tekst uit Spreuken 9: 1, 2, 3, 4 en 5. Vervolgens met oplegging der handen des ouderlingschap door voornoemde ouderling.

Alzo gedacht de Heere nog aan ons, naar Zijn beloften, Psalm 105 : 8: 'Hij gedenkt Zijns verbonds tot in der eeuwigheid, des Woords, dat Hij ingesteld heeft, tot in duizend geslachten', en ook, Ps. 74 : 12: 'Evenwel is God mijn Koning vanouds af, die verlossingen werkt in het midden der aarde.'

Daarom, gelukkig erfdeel! De Heere zal in uw verlossing en zaligheid zeer bestendig zijn, in weerwil van uw zonden en ellende, door vrije en moedwillige ongehoorzaamheid.

Uw gezegende Zaligmaker Jezus Christus zal eeuwig het fundament Zijner Kerke blijven.' Efése 2 : 20-21. Men leest, Lucas 1 : 26-55: 'die ademtocht, eigen aan 's Heeren volk alleen en aan Zijn kerk', vers 46. En Maria zeide: 'Mijn ziel maakt groot de Heere', vs. 47, 'en mijn geest verheugt zich in God mijn Zaligmaker' enz.

Verder willen wij mededelen, dat ds. M. Rubens gedurende bijna 21 jaren als een getrouwe kruisgezant onzes Heeren Jezus en Zaligmaker, de Heere en Zijn kerk als

herder en leraar gediend heeft. De Heere, die goed is, heeft zijn arbeid, hoe eenvoudig en nederig hij daar in werkzaam was, niet willen ongezegend laten.

Het zou overbodig zijn om hier nog iets bij aan te halen, wat door hemzelf ten aanzien van zijn bekering, in dit werk wordt beschreven. De lezer zal daarin de eenvoud en de geringe gedachten, welke deze gezegende man van zichzelf had, duidelijk bespeuren.

Trouwens de Heere begunstigde hem geheel zijn leven door met een lage, afhankelijke gestalte des harten, zoals uit dit zijn geschrift blijkt. Gaarne vervult de Heere Zijne belofte aan Zijn volk en kinderen, Psalm 9 : 11 'En die Uw Naam kennen, zullen op U vertrouwen, omdat Gij Heere niet hebt verlaten degenen die U zoeken.'

Verder zullen wij hierin nog bij aanmerken, datgene, dat de Heere zo al in de laatste dagen van zijn leven heeft believen te schenken, waarin voorkomt een genadige ontdekking en toepassing van 's Heeren gunst alleen betrekking hebbend op het laatste halfjaar zijns levens.

De Heere belooft, Zacharia 12 :10: 'Doch over het huis Davids en over de inwoners van Jeruzalem, zal ik uitstorten de geest der genade en der gebeden.'

Zo gebeurde het op het einde van het jaar 1909 in de eerste dagen der maand december, des nachts op zijn legerstede liggende van 's avonds half negen tot half twee, zo als wij het uit zijn mond hebben mogen vernemen, dat de Heere zijn weg bij vernieuwing kwam op te klaren, zoals hij zijn kinderen in die morgenstond volgende op die nacht, daarna aan enkele opzieners zijner gemeente geschreven heeft.

Hoe dat de Heere alles in Zijn vrije gunst, op alle gebied, aangaande zijn persoon had believen ten beste te doen keren, nemende zijn ziel

voor de eeuwigheid in gunste aan en over; daarbenevens zijn maatschappelijk en kerkelijk onderlinge verkeer.

Eveneens in de kerkelijke grondslag met betrekking op zijn leraarsambt, dat alles, zegt hij, was mijn deel in 's Heeren gunst. Benevens dit alles toonde hem de Heere dat zijn ziel vanuit deze aardse tabernakel stond te scheiden. 'Ach', zeide hij, 'de wapenen Jozefs zijn in aantocht;' daarenboven: 'Ik zal in 's Heeren gunst sterven.'

Dit alles heeft ds. Ruben op die decembernacht tussen de 3e en 4e van die maand toepasselijk ondervonden en daarvan mededeling gedaan in die morgenstond.

Ook in diezelfde morgen moest hij naar Den Haag afreizen, zeggende in zijn omgeving, hoe dat hij daar in die gemeente, welke hij al jaren ook bediend had, de dood des Heeren zou verkondigen in de sacramentele bediening van het Heilig Avondmaal, hoe dat hij dat in gunst met het volkje aldaar zou volbrengen.

Dat is ook alzo volbracht in Den Haag.

Daarenboven, zoals hij per brief meedeelde, drukte de Heere deze woorden in zijn hart in die voormelde nacht; uit Psalm 116 : 12, 13: 'Wat zal ik de Heere vergelden, voor alle Zijn weldaden aan mij bewezen? Ik zal de beker der verlossing opnemen, en de Naam des Heeren aanroepen.'

Werd alzo bevestigd in het geloof in die ogenblikken dat de Heere zijn persoon in gunst had verkoren tot de hierboven genoemde einden. Al wat de Heere ook onder vele getuigen vervuld heeft, zodat aan hem bewaarheid is Psalm 116 : 15, 16: 'Kostelijk is in de ogen des Heeren, de dood Zijner gunstgenoten. Och Heere! zekerlijk, ik ben uw knecht ja, ik ben uw knecht, een zoon uwer dienstmaagd; Gij hebt mijn banden losgemaakt.'

Zo heeft hij dus volgens Rom. 10 : 10 geloofd en beleden; want met het hart gelooft men ter rechtvaardigheid, en met de mond belijdt men ter zaligheid.

Echter vanaf december 1909 begonnen zijn lichaamskrachten zeer af te nemen, evenwel begaf ds. Ruben zich nog op reis naar verschillende gemeenten, onder andere

ook naar Rhenen in den Achterberg, alwaar hij zijn laatste dienstwerk heeft verricht en wel op de 20e en 27e februari 1910.

Zijn laatste werk was de Heilige Doop bedienen in die gemeente. Zijn laatste krachten mocht Zijn eerwaarde in 's Heeren wijngaard besteden, zodat hij uitgeput van lichaamskrachten de vergadering moest verlaten.

Hartroerend was de grote schare aangedaan, die, zoals ze gewoon waren, ook te dier tijd met de meeste belangstelling onder zijn gehoor waren tesamen gekomen, toen ik, die dit hier schrijf, met de dominee het kerkgebouw verliet.

Nadat hij zes weken te Opheusden ziek had gelegen, begon hij te verlangen om in zijn woonplaats, Terneuzen, de weinige dagen welke hem op deze aarde nog overig waren, aldaar door te brengen om in zijn woning te sterven.

Aldus schreef hij aan de ouderling M. Verschelling te Terneuzen. Aan dit zijn verlangen is met alle voorzichtigheid gevolg gegeven en is hij ongeveer drie weken voor zijn sterven van Opheusden naar Terneuzen vervoerd en is Zijn eerw. aldaar zalig in de Heere ontslapen de 9e mei 1910 in de ouderdom van 69 jaar.

Zo is op hem van toepassing Jesaja 57 : 2: 'Hij zal ingaan in de vrede, zij zullen rusten op hun slaapsteden een iegelijk die in Zijn oprechtheid gewandeld heeft.'

Op de 12e mei 1910 is Zijn eerw.'s stoffelijk overschot, in tegenwoordigheid van een zeer talrijke vriendschaar met de meeste plechtigheid op de begraafplaats te Terneuzen ter aarde besteld. Opmerkelijk was juist die dag de weersgesteldheid zeer gunstig.

Wij wensen de aandachtige lezers van dit werkje van ds. Ruben, door hemzelve beschreven, dat de Heere Zijn zegen daarover gebieden wil, zodat het nog ter bekering van kostelijke zielen, voor de eeuwigheid geschapen, dienen moge, benevens tot troost, moedgeving en ondersteuning en blijdschap voor het gezegend erfdeel des Heeren.

Uw tijd is voorts kort, zoals blijkt in uw - nu reeds verlost vriend; die dag der verlossing zal ook eenmaal voor al des Heeren volk aanbreken tot volmaking van al de heiligen om Jezus' wille en dat tot heerlijkheid van het Drieënige Wezen.

G. VAN DER GARDE.

1. Inleiding door M. Ruben

Psalm 77 : 12 leest men: 'Ik zal de daden des Heeren gedenken. Ja, ik zal gedenken Uw wonderen van oudsher.' Psalm 103 : 1 en 2.

*Mijn ziele wil den Heer met lofzang prijzen.
Al wat in mij is moet Hem eer bewijzen
En zijnen heil'gen Naam loven met vliet.
Wilt Hem loven en roemen onbeladen.
O, gij mijn ziel, looft des Heeren weldaden!
Die gij ontvangen hebt, vergeet die niet.*

*Looft hem, Die door zijn goedheid hoog verheven.
De zonden al u ganselijk heeft vergeven.
En u geneest van uw gebreken groot.
Prijst Hem die u heeft vrijgekocht uw leven,
Van den dood dewelke u zeer heeft doen beven;
Die u nu omringt met genade bloot.*

Terneuzen, 7 augustus 1881.

(get.) Marinus Ruben, geboren te Axel 11 november 1840.

ZO het de Heere moge behagen, zal ik dit ter neder stellen tot erkentenis Zijner weldaden aan mij onwaardig zondaar bewezen; zo des Heeren gunstbewijzen in de natuur als in genade.

Wij lezen Jesaja 43 : 21, van des Heeren uitverkoren volk dat de Heere zegt: 'Dit volk heb ik mij geformeerd, zij zullen Mijn lof vertellen'. De Heere spreekt van formeren, dat is, zo maar uit genade een enkele daad in Gods wil, dat heeft mijn persoon dikwijls mogen ondervinden; hoe stamelend mijn tong en hoe gebrekkig mijn daden zijn, echter in overweging nemend hoe menigmaal de Heere mijn stamelende tong heeft believeen vaardig te maken en mijn gang te richten, dacht ik, laat ik nog eens op schrift trachten te stellen, indien de Heere mij enigszins Zijn lieve en gunstige overdenking zal believeen te schenken, zodat het naar Psalm 19 : 15 welbehagelijk moge wezen voor Zijn Aangezicht, om die genade te melden, die een Enig en Drieënig God uit vrije en soevereine genade mij heeft bewezen in de staat der natuur, voor de tijd maar bovenal in de staat der genade voor de eeuwigheid. De Heere schenke het uit genade te melden tot Zijn eer en heerlijkheid.

Hem komt toch alleen toe alle eer en heerlijkheid van alle Zijne schepselen en Hij is waardig alle lof en aanbidding bovenal van Zijn volk, die uit zo een grote nood en dood verlost zijn en gewaarborgd zijn zo voor de tijd als vooral voor die grote eeuwigheid.

Voor de tijd verbindt zich de Heere: 'Ik zal u behoeden overal waar gij zult heengaan en van alles verzorgen, voor en naar de ziel, ook voor de eeuwigheid'. Gij zult mij leiden door Uw raad en daarna zult Gij mij in heerlijkheid opnemen.' Ps. 73 : 24-25. Hoewel Gods lieve Geest iedere weldaad, door Jezus Christus verworven, moet toepassen inwendig. Om dan iets te melden hoe ik door 's Heeren genade reeds tot op mijn veertigste jaar gekomen ben, moet ik eerst ter neder stellen, hoe ik op dit grote toneel der wereld ben gekomen.

2. Afkomst

Ik ben geboren uit Jacomina Herrebout dat was mijn moeder en mijn vader was Annes Ruben, wonende tezamen in Axel, hoewel mijn vader mij nooit voor zijn kind heeft willen erkennen. Ik kan hier niet beslissen en moet dat overlaten aan de grote Richter van hemel en aarde, die in de grote oordeelsdag benevens van alle mensen ook van mijn vader en mijn moeder alle dingen zal aan het licht brengen naar Maleáchi 3. Bij het aangaan van mijn huwelijk vond ik noodzaak mijn moeder tussen ons beiden af te vragen of Annes Ruben mijn vader was, welke vraag mijn moeder met 'Ja' beantwoordde.

Dus zo verre aangaande vader en moeder.

Uit alle deze blijkt het, mijn vrienden, dat ik, op het uitwendig gebied op mijn afkomst niet heb te roemen, ware het anders geweest evenwel ook niet, maar dit alles zal verstrekken tot verheerlijking van des Heeren driemaal Heilige Naam, zoals Paulus, 1 Korinthe 1 : 26, zegt: 'Want gij ziet uw roeping broeders, dat gij zijt, niet vele wijzen en zijt naar het vlees, niet veel machtigen, niet veel edelen.'

Dit weet ik, dat terwijl mijn moeder met ons drie kinderen moest huishouden, het voor het lichaams-onderhoud bijzonder sober toeging. Het heugt mij nog, toen ik zo acht à negen jaren oud was, wij daagjes beleefd hebben, dat de nood groot was.

Mij heugt nog, dat wij toen een najaar en winter doorleefd hebben, dat wij haast niets anders aten dan rijst en gekookte rapen of knollen en ik als kind zijnde het breedste van de vork nam en de rijst van tussen de rapen haalde en die opat. U kunt uit dit alles opmaken hoe schaars het er toeging.

Als ik mijn tegenwoordige staat inzie, dan mag het hart daar wel eens onder gekneusd worden en mag ik Jacob wel eens nazeggen in het grondig besef daarvan, daar hij zegt: 'Ik ben veel te gering dan al Uw trouw en weldaden die Gij aan Uw knecht bewezen hebt.'

In de winter ging ik met mijn moeder bij de boeren vragen en als wij dan weer een daagje uitgeweest waren, dan hadden wij weer voor een dag eten.

Het gebeurde soms ook wel als het avond was, dat moeder zeide: 'Kinders, niet te veel eten, anders hebben we morgen niets.' Echter de Heere heeft ons ondersteund in het weinigje dat wij hadden.

Ook maakten wij bij die gelegenheid gebruik om 's winters avonds van paardenbonen uit de hopen te trekken en die dan op te eten, alzo vonden wij ons natuurlijk onderhoud. Evenzo was het ook met de kleding; ik was zeker elf of twaalf jaren oud, eer ik schoenen aan mijn voeten heb gehad, kousen en klompen, soms barrevoets, voorts een boezeroen over het hemd winter en zomer en ik was meest gekleed met klederen van een ander. David, de man naar Gods harte, spreekt met recht: 'Heere, wie zal bestaan voor Uw koude;' dat ondervond ik ook. Had de Heere mij of ons niet ondersteund, wij waren bezweken; hoewel, tot mijn grootste ellende of ongeluk, ik kende God niet, noch in de natuur voor de tijd, noch veel minder voor mijn arme ziel voor de eeuwigheid. Ik heb die jaren doorleefd in mijn kindsheid.

Enkele keren had ik een sprekende consciëntie en dat wel bij hooggaande bedrijf van zonde en goddeloosheid, dan bracht mij dit wel eens op de knieën, maar het was niet anders dan slaafse vrees, zonder zuivere kennis van God; ik herzeg, dat die indrukken maar enkele waren; ik wist hoegenaamd niets van God en of er een Enig en Drieëinig God was en dat ik voor zo een grote en nimmer-eindigende eeuwigheid geschapen was, daar wisten wij niets van. Wij hadden nergens geen zorgen over als voor het

lichaam.

Mijn vader had, moet ik hier nog kort invoegen, de huwelijksband, zelfs vóór mijn geboorte al verbroken, dus wij leefden tesamen met moeder naar het goeddunken van ons hart en werden als het veulen van een woudezel opgevoed.

Wat het godsdienstig leven aangaat, mijn moeder heeft mij wel afgemaand, als wij op de akker in het veld gingen om koren op te lezen, van niet te stelen, dan maar liever zonder iets naar huis te komen.

Zij was voor ons een zorgzame moeder en hield ons zindelijk, zodat, hoe arm wij waren, evenwel konden wij overal komen, zoals men dat zegt, maar om ons af te manen van vloeken, van het schenden van Gods heilige dag en het heil onzer onsterfelijke ziel te zoeken, daarvan sprak zij niet tot ons, helaas kentekenen van de onbekeerde staat mijner moeder en voor zover mijn ziel bewust is, is zij ook zo gestorven. Wat het zedelijk leven in betrekking als kind tot mijn moeder aangaat, ik heb mij zelf ook lang niet overeenkomstig Gods heilige wet en naar de inhoud van het vijfde gebod gedragen.

Ik openbaarde al spoedig dat ik die aard bezat, daar de Heere zelf van zegt, dat het gedichtsel der gedachten ten allen dage alleenlijk boos is, zelfs van der jeugd en jonkheid aan. Zo was het ook met mij ten opzichte van mijn ganse wandel; van het overleg van zonden, kwam het tot daden.

Toen ik tien à elf jaar oud geworden was, ben ik bij moeder de deur uitgegaan en ging ik de koeien wachten bij M. van Dixhoorn bij Axel. Hier was ik ten opzichte van mijn natuurlijk onderhoud onder goede verzorging, ook mijn moeder werd van die mensen ondersteund. Dus de Heere zorgde voor mij evenals voor mijn moeder, zeg ik, maar ik werd natuurlijk ook alle jaren één jaar ouder en hoe ouder hoe dieper en verder ik de wereld en in de zonden wegzonk. Ja, het kwaad en de ondeugd nam zodanig de overhand van mijn twaalfde tot mijn zeventiende jaar, dat was er een kermis waar te nemen, of het schenden van Gods lieve en heilige dag, die te gebruiken tot ontspanning voor het vlees. Ja, ik werd gierig in het bedrijven van de zonden en om die uit te voeren, gelijk ik heb ter neergesteld. Indrukken had ik weinig voor de eeuwigheid, ja, ik had zelfs veel aanzettingen in mijn boos hart om van God en godsdienst toch maar niets te willen weten. Ik moet van harte getuigen: had God niet aan mij gedacht tot zaligheid, het had voor eeuwig met mij afgedaan. Ik heb grondig leren kennen, krachtens mijn bondsbreuk in Adam verdoemelijk, ja, ik was dood in zonden en misdaden, gelijk ik reeds heb medegedeeld, mijn moeder kende God niet, dus vermaand werd ik niet. 's Heeren volk, het was of die er in die tijd niet waren, althans in mijn gedachten. Op de plaats waar ik woonde hoorde ik wel eens in de bijbel lezen, maar het was zonder aandacht of eerbied. Het hart was voor al wat God of zaligheid aanging gesloten. Ik ging wel eens naar de kerk, maar dan ging ik om te slapen of om te spelen en anders was het Gods dag schenden met langs de wegen te lopen.

Ach! vrienden, die dit leest, moet gij met mij niet bewonderen, dat God mij met de bezem des verderfs niet heeft weggevaagd.

Ik moet het van harte zeggen: Het is een eeuwig wonder, dat ik bij de achttien jaar oud geworden ben en nu reeds bij de veertig jaar terwijl ik dit schrijf.

Ach, wat heb ik het wel bewonderd, toen de Heere mijn blinde zielsogen opende, dat zo een God, die zo heilig en rechtvaardig is, mij zo lang heeft kunnen dragen. Ik heb van achteren opgemerkt, die twee laatste jaren, van af mijn 16e tot mijn 18e jaar, het was of de duivel, de wereld en mijn boos hart allemaal samen spanden om mij maar te doen zondigen en ik, helaas, ik volgde alles op.

Het is een eeuwig wonder dat ik mijn leven, door God geschonken, niet geëindigd ben op een schavot of anderszins. David zegt: 'Ik ben bijna in alle kwaad geweest', en zo was het met mij ook.

Zie mijn vrienden, zo ben ik dan door des Heeren lankmoedige verdraagzaamheid tot op mijn achttiende jaar gekomen, en kende noch God noch mezelf. Indien de Heere mij zijn indachtmakende Geest belieft te schenken, wens ik mede te delen, hoe dat de Heere mij uit de macht der duisternis geroepen heeft tot zijn wonderbaar licht. Ps. 25 : 34 en Ps. 68 : 20. Zo heb ik dan neergesteld hoe ik mijn jonge jaren heb doorgebracht in de natuurstaat en zo ik gezegd heb, wens ik mede te delen, hoe ik uit de natuurstaat ben overgegaan in de staat der genade, en dat door des Heeren genade.

Ik moet hier nog kortelijk aanstippen, wat er zo al mede in verband stond eer de HEERE krachtdadig doorwerkte.

Zoals ik in den beginne gemeld heb, was de huwelijksband tussen mijn vader en moeder gebroken éér ik nog geboren was, het heeft den Heere niet behaagd deze breuk ooit meer te herstellen; het gevolg daarvan was dat ik in mijn jeugd een verwaarloosde opvoeding gehad heb.

Ik ben ten huize van mijn moeder opgekweekt.

Kinderen, die in het geluk mogen delen, om ouders te hebben, die het heil hunner kinderen trachten te zoeken, waardeer dat geluk; wat mijn persoon aangaat, ik heb alle opleiding en onderricht van God en godsdienst moeten missen en alle vermaning, betreffende de eeuwigheid, zijn mij in mijn jonkheid niet ten deel gevallen.

Niet dat ik hiermede wil zeggen, dat het tot de zaligheid helpt, o, neen! genade is soevereine genade, die schenkt God om Zijn eeuwig mezelf welbehagen om Jezus wille, maar de ziel ziet overal het voorrecht in van anderen, dat hij om zijner zonden wil heeft moeten missen.

3. Op 18-jarige leeftijd gedoopt

Door de treurige scheiding van vader en moeder, was ik een kind aan welke het bondszegel van 't genadeverbond niet was bediend, ik was, namelijk ongedoopt, tot op mijn achttiende jaar, op welke leeftijd ik ben gedoopt.

In 1856 had Axel geen dominee, doch in 1857 kregen wij tot leraar dominee Kroes, een man die alles, ten uitwendig aanzien, trachtte te herstellen, zoals het toen te Axel was, voornamelijk was zijn toeleg om de jeugd te catechiseren overeenkomstig zijn inzichten, maar de Heere, die in alles Zijn raad uitvoert, heeft dat met die man ook gedaan.

Er was toen te Axel een hele beweging en roering, ook in de gemoederen. Ik heb er gekend, daar die man het middel is voor geweest, in des Heeren hand, tot bekering, waarvan er nu al zijn in de eeuwige heerlijkheid op goede grond; die is er toch maar het best aan, die de strijd te boven is. Die leraar is in de hand des Heeren het middel, ook het middel voor mij geweest tot waarachtige bekering.

In zijn tijd te Axel zijnde, werd het openbaar, dat ik nog ongedoopt was.

U kunt wel begrijpen, wat een slag dat op mijn hart gaf, dat ik nu bij de 18 jaar oud was en nu nog gedoopt moest worden.

Het eerste wat ik deed, was naar dominee Kroes gaan, om met hem daarover te spreken.

Ik had tot nog toe meer schaamte voor mijn persoon, als wel het gewichtige wat er aan het bondszegel der genade verbonden was.

De dominee zei mij daar ook niet veel van. Ongelukkige toestand, waarvan de Heere zegt: 'Zo het volk is, zo is de priester.' Hij heeft mij als ik er met hem over gesproken

heb, niets anders gezegd, als: ik moest maar vragen leren en wel uit het kort begrip en dan belijdenis doen en zo worden aangenomen. Dat ik moest wedergeboren worden, dat ik dood lag in zonden en misdaden, daar heeft hij mij niet van onderhouden; had de Heere voor mijne arme ziel niet gezorgd, daar had in eeuwigheid niets van gekomen, ik, die tot op dit ogenblik nog de wereld en de zonden diende. Echter ik volgde de raad van de dominee op; het leren in het vragenboekje nam een begin; het meeste dat ik overdacht was, als ik maar eens gedoopt ben. De tijd kortte echter zo allengskens, het ging in de winter van het jaar 1857 op '58 met de catechisatie tot Pasen.

Het was een gehele beweging te Axel zo een voorval van een persoon die bij de 18 jaar was en nog gedoopt moest worden, dat zelden voorvalt.

Evenwel onder het leren en onderwijs, kwam ik tot de kennis, dat er een God is en dat ik in de naam van een enig en Drieënig God gedoopt moest worden en mijn doop overdenkende begon ik ook al eens Gods Woord te lezen, onder anderen die waarheid, daar de Heere Jezus zegt Marc. 16 : 16: 'Die geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden, maar die niet geloofd zal hebben, die zal verdoemd worden.' Ik begon te overdenken de uitslag van die waarheid, ik begon een sprekende consciëntie te krijgen en dat er meer aan verbonden was als louter gedoopt te worden. Ja, ik begon op de hofstede waar ik woonde er al eens over te spreken om dat ogenblik te ondergaan.

Ik kreeg tot raad, heugt mij nog, als die plechtigheid mocht voorvallen, dan moest ik mezelf maar een weinig zat drinken. Wat is toch de mens op aarde een vreemdeling van God en van de belangen zijner onsterfelijke ziel. Het bezwaarde mij van binnen en ik zei tot die man die waarheid, die ik even heb aangehaald uit Marc. 16 : 16. Hoe ik echter al over de eeuwigheid en over mijn doen in het bedrijf der zonden begon te overdenken, het was toch niet in staat om de zonden en de wereld mij te doen verlaten, het heeft mij soms zo bemoeilijkt van binnen, dat als het zondag was en wij heengingen om Gods dag te ontheiligen, ik alles aanwendde om maar in de kerk te komen, ook om van de kermis af te blijven, maar ziet het was alles maar consciëntiewerk, meer niet, géén vreze Gods. Als wij Gods Woord en de ondervinding nagaan en bezien jaren achteruit en nog tot op de huidige dag, het minste dat er bevonden wordt is grondige kennis van de rechtvaardigmaking des zondaars voor God, dat is ook niet te leren tot zaligheid als door God zelf.

Om dan over mezelf te vervolgen: De tijd naderde, dat wij voor de kerkenraad gevraagd werden en wij zouden aangenomen en bevestigd worden en ik tevens gedoopt. U kunt nagaan welk een beweging in Axel en vooral in de kerk als die plechtigheid zou uitgevoerd worden.

Velen waren nieuwsgierig, weinigen biddende, zoals ik zeg: weinigen waren er toch die God heiliglijk lastig vielen en van Hem afvraagden dat het de Heere nog eens behagen mocht, deze plechtigheid te zegenen.

Ik werd dan bij de doop vijf vragen uit het doopsformulier afgevraagd en die werden met ja beantwoord. Onder het afvragen vatte er één post in mijn hart en die vraag: 'Of ik geloofde dat al mijn zonden om Christus wille vergeven waren.'

Ik had voor die ogenblikken zulke grondige overtuiging in mijn hart, dat ik die vraag beter met neen had kunnen beantwoorden. Ik kende mijzelf niet, wie ik was voor het hoge en heilige Wezen.

Ik kende ook Jezus niet gelijk ik die nodig had tot mijn Zaligmaker en Borg, maar het was weder maar voor een ogenblik.

Wat is toch de mens, als de Heere hem niet krachtdadig komt te bewegen en te

bewerken tot de vreze van Zijn heilige naam, hij blijft dezelfde.

Wellicht zult gij denken: dat zal toch wel iets goeds nagelaten hebben, dat gij nu de wereld en de zonden zult vaarwel gezegd hebben, dien dienst opzeggen en God dienen.

Neen, mijn vrienden, ik had wel kloppingen en overtuigingen, maar als dat niet door God de Heilige Geest wordt opgebonden of daardoor overtuigd wordt of wordt hij niet vernieuwd naar Gods beeld dan heeft de mens meer liefde voor de zonde en de wereld als voor God en zo was het ook met mijn persoon.

Ik begon na die plechtigheid alweer stilletjes de wereld in te gaan, maar nu meer zediger, dat schiet nochtans voor de grote eeuwigheid ook te kort. Wij moeten een gerechtigheid hebben die overvloediger is, dan die der Schriftgeleerden en Farizeeën.

4. Bekering

Wij lezen bij de profeet Ezechiël, het 16e kapittel, van een tijd der minne, daar de Heere zegt: 'Als ik bij U voorbij ging, daar gij vertreden laagt in Uw bloed, op de vlakke des velds, geen oog had medelijden met U.' Ja, wij zelven niet. 'Toen breidde ik mijn vleugelen over U uit, en Uw tijd was de tijd der minne '

Die tijd brak ook, door des Heeren onbegrijpelijke goedheid en genade voor mij aan, zoals ik mij nog herinner; drie weken na dat ik gedoopt was, predikte dominee Kroes over de 26e zondag over de doop, deed een ernstige vermaning in het opvoeden van de kinderen aan de ouders, want, zeide hij: daar zal een tijd aanbreken, dat wij allen voor de rechterstoel van Christus zullen moeten verschijnen om rekenschap af te leggen.

En ziet, mijn vrienden, dat was een waarheid die Gods lieve Geest ook voor mij zegende.

Ik kreeg in te zien, betreffende de doop, hoe ik dat zelf beantwoord had; gevolglijk ik mocht ook voor die grote Rechter van hemel en aarde verschijnen om rekenschap af te leggen.

Hier kreeg ik te beseffen, dat ik in alles was te kort geschoten; met mijn doop niet alleen, maar hoe dat 's Heeren lieve weldaden, die Hij aan mij ellendige en diep vervallen zondaar ten koste had gelegd, van mijn kindsheid af, door mij waren verwaarloosd niet alleen, maar hoe ik de Heere daar mede getergd had. Het was of die dominee dat rechtstreeks tegen mij zei; ik werd zo beschaamd en bedroefd voor dit grote Wezen en zo verwonderd dat die God zo een booswicht als ik mij voor de Heere bevond, daar ik bij de achttien jaar oud was geworden en mij gedragen had. Mij dacht zo, krachtens zijn heerlijke deugden, die ik toen grondig kende. Hij mocht mij al overlang verstoten en een voleinding met mij gemaakt hebben. Ik kreeg bij mezelf licht te zien op welke verkeerde plaatsen ik al geweest was, ook in het schenden van Gods dag, hoe na aan het einde van mijn leven, en hoe ik dan voor eeuwig onder het ongenoegen Gods had gevallen, dat God dan de fiolen zijner gramschap voor eeuwig op mij uitgeoefend zou hebben.

Ziet, mijn vrienden, zo ver mijn ziel bewust is, nam 's *Heeren werk hier een aanvang*. Hier gaf mij de Heere een droefheid naar Hem. Hoe dat ik Hem miste tot mijn algoezaam deel. Hier kreeg ik te beseffen, dat, die God missen, niet alleen voor de tijd maar voor eeuwig ongelukkig waren en zijn zouden. Hier mag ik ook erkennen, hoe onmogelijk het scheen, om met die God, die ik door mijn zonden zo beledigd had, in gemeenschap te raken. Hier deed ik uit liefde voor God en Zijn dienst, afstand van de zonde en de wereld en kreeg een volkomen keuze om nu voor die God te gaan leven, dat scheen mij zo betamelijk, al was daar nu de gehele wereld tegen.

Mij dacht uit bewustheid, dat ik zolang gedragen was door des Heeren lankmoedige verdraagzaamheid, en zo veel zegeningen had ondervonden, ja mi nog leefde. Ik deed een volkomen keuze, al had ik bij het einde voor eeuwig naar de hel moeten.

Intussen moet ik nog mededelen, dat, kort vóór dat de Heere deze weldaad aan mij bewees, dacht ik altijd dat het werk der bekering een begin van mijn kant moest nemen; maar helaas, dat waren de overleggingen van mijn verdorven hart, het beginsel van de waarachtige bekering is absoluut Gods soeverein werk, daar de Heere ook maar alleen Zijn eigen werk zal bekronen, en al wat van onze kant is, zal bevonden worden als het kaf voor de wind. Het zal wezen als de uitleg van het geschrift, wat Daniël uitlegde: 'Gij zijt gewogen maar te licht bevonden.' Vandaar die verlegenheid bij des Heeren volk, om zich toch niet te bedriegen voor de grote eeuwigheid.

Op de stee, waar ik woonde, kwam van tijd tot tijd een vrouw Minderhoud uit Axel.

Op zekere dag dat die vrouw weer bij de boer geweest was en zij naar huis keerde, dacht ik: 'Ik zal eens bij die vrouw zien te komen' - die vrouw ging voor een bekeerd mens door. - Ik wist niet wat bekering was. Ik kwam dan bij haar en zei, na haar gegroet te hebben: 'Vrouwe, als ik eens naar mijn moeders huis ging, zou ik dan ook niet bekeerd kunnen worden?'

Die vrouw zei: 'Nee, mijn kind, als de Heere u eens zal komen te bekeren, dan zult gij God op de stee ook wel kunnen dienen.'

Op een zaterdag, terwijl ik zes nonnen uit een klooster zag, ik dacht, onder gevoel van medelijden met die mensen: die zielen hebben voor de tijd niets en voor de grote eeuwigheid ook niets, als de Heere ze niet komt bekeren en inwendig te vernieuwen, terwijl ik besepte dat die weg een bewijs was van vreemdelingen te zijn van de zuivere rechtvaardigmaking des zondaars voor God. Tevens zag ik ook in mezelf, dat ik eerst eveneens zo een grond zou gekozen hebben, was de Heere niet tussenbeide gekomen. Hem zij alleen de eer, dat Hij mij daarvoor bewaard heeft om mij daarop te verlaten.

Toen ik door de Heere was ontdekt en aan mezelf was bekend gemaakt, moest ik ook afstand doen van mijn kameraden, daar ik de wereld en de zonden mee gediend had, en o, wonder! de Heere deed mij zien en ondervinden, dat er een ander volk was, onderscheiden van de wereld, dat deze God diende.

Ik kwam dan met die ontdekking, zo-even meegedeeld, op de stee waar ik woonde. Ik was altijd, nog in mijn onbekeerde staat zijnde, en ik God noch mezelf kende, een vermakelijke en plezierige gait, ja, een spotter, en kon ze van mijn jaren allen vermaken ook op de stee en was in goede acht; maar ach, wat nam dat een omkeer! Ik, die placht op de keet die meiden te vermaken als er tijd was, moest nu, doordien ik mijn diep ongeluk had leren kennen, die tijd die ik nu vrij had in een hoekje van de schuur God bidden of er voor zulk een rampzalig booswicht nog genade te bekomen was of zou zijn.

Eer de Heere in mij werkte, werd er op de stee daar ik woonde, zonder enig ontzag voor Gods dag, des zondags in de stallen alles verricht wat tot het dagelijks werk behoort in het bedienen van het vee. Ach! bij het intrek nemen van Gods Geest in mijn hart, was mij die dag des Heeren toch zo dierbaar, ik was daar inwendig zo aan gebonden, dat het mij onmogelijk was, krachtens Gods hoogheid om op die dag zo te werken. Ik zei dat tegen mijn baas en het werd door des Heeren goedheid tot het aller-nodigste beperkt. Zo ging het ook in huis; ik kon niet dragen, dat Gods heilige dag hoegenaamd ontheilgd werd. Eindelijk mocht ik zelfs, als het zondag was, de gehele dag weg.

Zodat ik de ganse dag mij kon begeven onder de middelen der genade, zuchtende of de Heere Zijn dierbare genade nog eens aan mij mocht verheerlijken.

Evenals ik voor Gods dag ontzag en eerbied kreeg en die liefhad, zo gaf mij de Heere dat ook voor Zijn volk, die waren mij als Daniël zegt: 'Als heiligen van hoge plaatsen,' ja, 'als een stad op een berg.'

Ik zou daarvan wel gezegd hebben, als Johannes van de Heere Jezus zei, dat ik ook niet waardig was, hun schoenriem te ontbinden. Om echter bij dit volk te geraken, dat ik er voor hield, mij docht: als ik ze maar eens kon horen praten, als ik maar eens achter hen mocht gaan, wat schatte ik dat al hoog.

De bezwaren kwamen echter hand over hand in mij op om gelukkig en zalig te worden; het scheen mij ten enenmale onmogelijk. Ik had te dier tijd meer geloof en hoop voor andere mensen als voor mezelf; als de dominee maar sprak over een zondaar, daar kon ik mijzelf 't best in betrekken.

5. Bij Gods volk

Op een zondag, nadat de godsdienst geëindigd was, zei ik tot moeder: 'Ik heb wel eens zin om naar Marinus Jongejan te gaan, maar hoe dikwijls ik de deur open en dicht deed ...

Eerst scheen het of de straat met mensen mij achterna zou zien; had ik maar onder de grond door kunnen gaan, ik had dat wel gedaan; echter, ik kreeg vrijmoedigheid om naar gemelde persoon toe te gaan. Eer ik er nog was, scheen het mij toe, dat ze met mij toch niet te doen zouden willen hebben.

Ik kwam er dan, zo als ik er kwam.

Ik deed haast niet als schreien, daar ik grondig voelde en ook zei, dat ik er een was, die zijn leven bij de wereld niet meer kon vinden, maar die even was als Ruth in betrekking tot haar schoonmoeder Naómi, hoe ze dacht dat er te Bethlehem brood was; ik geloofde ook dat M. Jongejan er een van was, van die bevoorrechten, die reeds al geborgen waren voor de eeuwigheid. De gebreken, die de mensen natuurlijk ook wel hadden, daar had ik niet veel last van. Ik dacht, dat het mensen waren zonder zonden; het kwam er voor mij maar op aan voor de eeuwigheid. Ik was geheel verwonderd, dat zulk een persoon als ik was geworden door de zonden, zo beleefd en vriendelijk ontvangen werd. Mij dacht, dat zulk een voorwerp voor God en mensen afgewezen zou worden, dat zou ik geheel hebben kunnen billijken, om reden: ik had het zo diep verbeurd voor het aangezicht Gods. Marinus ging minzaam over de belangen van de eeuwigheid spreken, dat mij zo meeviel.

Het scheen voor mij, als ik voor het eerst naar Gods volk ging, of ik naar een gerichtplaats ging.

Dat was nu de eerste zondag, dat ik dat volkje mocht opzoeken. Ten opzichte van mijn toestand voor de eeuwigheid had ik het echter zeer moeilijk.

Voorts wendde ik alles aan, wat ik immer kon: kerkgaan, bidden, lezen enz. Vraagt gij mij wat drukt u zo: In de eerste plaats mijn zonden, dan ten tweede mijn diepe onkunde en onwetendheid en dan het kleine getal één uit een stad en twee uit een geslacht.

Soms scheen het dat ik moed scheidde, terwijl er zulke goddelozen nog genade gekregen hadden, waarvan ik er zelfs wel kende, maar daarentegen was het weer dat ik zonden bedreven had, die een ander naar mijn gevoelen niet begaan had, dan was alles weer afgesneden om ooit zalig te kunnen worden.

Er kwam weder een zondag aan, de tweede.

Nadat de godsdienst geëindigd was, ging ik naar Jan Jonkman, die was zowat een jaar van God bekeerd; de bezwaren waren groot en veel. Ik had wel veel achting voor dat volkje; om er bij te komen, dat waren de grote bezwaren.

Het was even of mij daar, ik weet niet wat, zou overkomen, maar ach! dat viel mij toch zo mee.

Als ik er kwam, kon ik niet anders dan mijn ongeluk maar beschreien. Hij behandelde mij oprecht en toonde mij door eigenbevinding wanneer de ziel eerst tot ware rust kwam.

Hij heeft mij altijd oprecht behandeld en was mij in 's Heeren hand een middel, dat mijn ziel zich op geen grond kon verlaten buiten Christus Jezus.

Bij ogenblikken gaf mij de Heere genade, om met al mijn zonden tot Hem te komen en voor Hem mijn hart uit te storten. Dan dacht ik weer: De Heere zou mij toch ook nog wel genade kunnen schenken, daar ik nog leefde en mij nog mocht bewegen en in het heden der genade verkeerde.

Ik las toen ter tijd nog al eens die voorrede vóór de lofzangen Israëls van Groenewegen.

Ach, wat zag ik daar een voorrecht in voor dat volk, wat spoorde mij dat menigmaal aan, om de Heere toch te zoeken, om Zijnszelfs wil, terwijl ik toch niet anders kon.

Ik las te dier tijd wel eens het lijden van Jezus, daar was ik dan zo wonderlijk onder gesteld, daar Hij zo onschuldig geleden had. Mij dacht, het kwam mij billijker toe alle jammeren te ondergaan, dan Jezus zelf.

Ik kende nog niet de noodzakelijkheid daarvan, zoals Jezus tot de Emmaüsgangers zei. Tegen de derde zondag waren wij afgesproken naar een samenkomst te gaan ten huize van Simon Dronkers, maar om daartoe te geraken. Die woonde aan 't Plakkebord, omtrent die plaats, waar ik in mijn jonge jaren met mijn makkers Gods naam zo had ontheiligd. Wat getuigen toch alle plaatsen tegen de overtuigende zondaar! Wat komen de zonden hem toch duur te staan! Als mij die mensen maar niet zagen.

Ik nam een voornemen om, als er mensen stonden er voorbij te gaan, maar zo niet er dan in te gaan. Echter het lukte mij, daar stond niemand en ik draaide er in. Als ik er in kwam, zaten er veel mensen; het was rondom, moet ik zeggen, vol mensen. Wel, wel! dacht ik, wat doe ik hier! Evenwel, ik mocht plaats nemen in hun midden, tot verwondering van mijn persoon, die zo diep alles verbeurd had door mijn zonden.

Die mensen begonnen te spreken over zichzelf, hoe dat zij zichzelf hadden leren kennen voor de eeuwigheid; hoe dat het met hun buiten hope geraakt was; hoe dat de Heere Jezus zich had ontdekt en hoe de Heere wel eens een toespraak tot de ziel deed.

Ik zat dat al aan te horen, het scheen mij toch zo onmogelijk.

Terwijl ik daar zo zat en geen woordje mee kon praten, beraadslaagde ik bij mezelf, onder wijsmaking van de duivel, als ik nu maar een paar kapitteltjes van buiten kon leren, dan kon ik toch ook wat zeggen, maar nu geleek het toch op niets en ik moest maar nergens op rekenen. Ach, wat bezwaarde dat alles! en alles was evenwel mijn eigen schuld. Dat zijn van achteren bezien, zoal de beste dagen, het is alles eigen schuld en hij heeft met een ander geen moeite.

De dag was weer ten einde en ik keerde des avonds weer naar de stee daar ik woonde.

6. Werkzaamheden naar Jezus

Ik ging in de schuur, kreeg wonderlijke aandoeningen in het toeraderen tot de Heere, voornamelijk over wat ik had horen spreken, ook over die toespraken, welke de Heere wel eens deed.

Ik dacht, de Heere zou hoorbaar tot mij spreken, deed Hij dat niet ... dan kon ik geen besluit nemen van een goede uitkomst voor mijn onsterfelijke ziel, evenzo was het ook in betrekking tot de ontdekking van de Heere Jezus.

Ik werd wel gaande, evenals de Samaritaan; ik had wel door anderen van Hem gehoord, maar zelf miste ik de ontdekking inwendig door Gods geest.

Ik kon evenwel zo hartelijk, naar mijn inzien, mijn noden de Heere bekend maken en dat was voor mijn geprangd gemoed in die tijd een grote verademing, nochtans was daarom mijn ziel niet geholpen, het was

alles ongenoegzaam.

De daaropvolgende zondag hadden wij door ds. Kroes avondmaal; zijn woorden, die hij tot tekst had, waren uit Matth. 11, daar Jezus zegt: 'Komt allen tot Mij, die vermoeid en belast zijt, (door uw zonden) en ik zal u ruste geven.'

Hij sprak daar nog al aardig over; dat ik zo een belaste was, door mijn zonden, daar kon ik niet buiten, evenwel of ik een genodigde was, door Jezus zelf, daar kende ik niets van. -

Echter was het toch wonderlijk in mijn hart, zodat, als de dominee ging nodigen, ging ik naar de tafel; maar dat schreien aan die tafel en dat vertegenwoordigen dat ik had over dat verbroken lichaam van den Heere Jezus en dat zijn bloed vergoten was. Ik was wonderlijk gesteld in mijn hart; het was of er iets in lag tot bemoediging, om toch niet in wanhoop te vervallen, evenwel de toeëigening miste ik.

Nadat de zondag geëindigd was, ging ik weer naar mijn verblijf waar ik woonde. Ik had het sommige zondagen erg moeilijk en bezwaard van binnen, dat ik zo tegen God gezondigd had. Ik gevoelde soms dagen achtereen, dat ik met David kon getuigen: 'Angsten der helle hadden mij getroffen'; daartegenover voor een geruste gestalte was ik ook bang. Ik durfde en kon soms niet slapen, want dan dacht ik: ben ik mijn kommer kwijt. Het begon mij te verwonderen dat er geen verandering kwam van binnen, terwijl ik toch niet méér kon aanwenden om mijn zaligheid te bevorderen, als ik nu deed en nochtans zo moeilijk te hebben.

Wat is toch de mens blind en onkundig van God en van het recht Gods! Daar schortte het mij ook.

Ik heb het wel gehad, dat ik mezelf zó afschuwelijk zag en gevoelde buiten God, dat er niets walgelijker bestond voor Gods aangezicht als ik.

Ja, nog ongelukkiger dan een redeloos dier, dat Gods beeld verloren had. Daarbij kwamen die moedeloze toestanden, dat ik soms de dood verkoos boven het leven. Bovendien vreselijke bestrijdingen. Indien God mij niet verborgen ondersteund had, ik was bezweken.

Er was voor mij geen uitkomst denkbaar en daarom kwam het soms in mij op een einde aan mijn leven te maken.

Ik herinner mij nog een dag, dat ik geen raad meer wist; in moedeloosheid en hopeloosheid zocht ik voor die ogenblikken afzondering in een hoekje van de schuur.

Mij werd vergund, mijn hart voor des Heeren aangezicht uit te storten; ik had het zeer moeilijk en in het toenaderen tot de Heere, komt mij die waarheid in het hart uit de 126e Psalm: 'Die met tranen zaaien, zullen met gejuich maaien'.

Ik was zó ondersteund en bemoedigd voor dat ogenblik, al was dat mijn deel geweest, mijn leven lang mijn ongeluk te bewenen en te betreuren en de Heere mocht op het einde mijns levens nog ontkoming schenken om met gejuich te maaien, dat was en zou mij zijn tot eeuwige verwondering; ik had toch niets verdiend als een eeuwige rampzaligheid, daar ik bij ogenblikken bevond, dat de verdoemden in de hel eeuwig zullen moeten ondervinden, naar het laatste vers van Psalm 36: 'zonder verlost te wezen'.

Ook beliefdde het de Heere, in overeenstemming, voor mij wel eens te zegenen de 38e Psalm; als ik die las, dan zei ik wel eens tot mijn ziel: ziel, zo bent u nu ook gesteld.

Ik was natuurlijk in die wegen wel niet geholpen, evenwel was ik er toch blijde mede,

daar ik bevond dat de Heere mij nog niet aan mijzelf had overgegeven. Wat is het nog een voorrecht, als wij mogen onderhandelen met onze onsterfelijke ziel voor de eeuwigheid! De Heere zou rechtvaardig zijn, indien Hij voor ons alles toesloot en zich met ons niet bemoeide!

Ik leefde, na deze ontmoeting weer kortjes voort.

Het gevoel en besef, dat ik mocht bevinden, hoe ik God miste, drukte mij zodanig, dat mijn vlees vermagerde en ik vergat mijn brood te eten, zoals de 38e Psalm ook opgeeft.

Psalm 50 zegende de Heere ook wel eens, tot bemoediging: 'Roep Mij aan in de dag der benauwdheid en Ik zal er u uithelpen.'

Ach vrienden! de zonden begaan als spel en vermaak, maar reken er op, als God komt om rekening te houden, dat ze dan zwáár vallen; gelukkig mens, die hier op aarde met zichzelf wordt bekend gemaakt. Benevens het werk van mijn natuurlijk beroep, zat ik veel Gods Woord te lezen in verborgen plaatsen God biddende om genade.

Drie maanden van druk en benauwdheid gingen er voorbij, eer er verandering in mijn hart en weg kwam. De reden waarom er geen verandering, in die tijd kwam, heb ik van achteren leren kennen, namelijk: ik wilde met de eerste Persoon bevredigd worden zonder Borg, die kende ik inwendig niet. De nood werd echter in de laatste dagen, voor mijn ziel zeer groot, overwegende wat nog eens de uitslag wezen zou. Menige avond besepte ik, wat het was, wat Ezra zegt, dat hij verbaasd was. In de laatste dagen werden de banden zo knellende, dat ik geen werk kon doen. M. van Dixhoorn liet mij naar mijn ouderlijke woning gaan. Ik herinnerde mij nog, ik moest een boodschap doen te Axel, onderweg kroop ik af en toe in een sloot en riep uit de benauwdheid tot God.

Ik ging naar huis en dacht aan Groenewegens dichten, daar hij zegt: 'Nu is mijn ziele buiten raad'. Zo heb ik drie dagen geleefd, waarin alles samen pakte; de hemel, de aarde, God tegen - die het bevindelijk kent, weet wat dát is.

Het heugt mij nog, nadat ik drie dagen te huis was en wij twee keren de godsdienst hadden waargenomen, dat wij zondagsavonds naar zekere mensen in Axel gingen, hoe ik gesteld was, kan ik haast niet uitdrukken; alles getuigde tegen mij van binnen en van buiten; iedere stap, die ik naar die plaats deed getuigde, niet alleen in het besef dat ik God miste, maar ook hoe heilig en rechtvaardig God was. Ach, in Gods hand te moeten vallen en anders niet voor ogen als eeuwig verwezen te worden naar die plaats van eeuwig ach en wee!

Wat tobt de ziele al af eer zij met Manasse bekent, dat God - God is. Om nu hierin voort te gaan, hoe ik Gods heilig recht door 's Heeren genade heb mogen toevallen.

Wij kwamen dan ten huize van Jannes Galle in de samenkomst, ik zat op een bank onder de mede-aanwezigen. Terwijl ik daar zo zat, begint die man in de geschriften van ds. Ledeboer te lezen, over de Schepping van de volmaakte mens in de staat der rechtheid en ziet, mijn vrienden: onder dat lezen, daar betreft God zodanig mijn persoon in, dat het was, even of ik inwendig voor Gods vierschaar gedaagd werd.

Ik kreeg hier grondige kennis van de staat der rechtheid betreffende Adam en Eva. Och, wat een vertegenwoordiging van de heerlijkheid van die volmaakte mensen, dat niet alleen, maar hoe duidelijk werd mijn ziele inwendig ontdekt, hoe dat zij Gods beeld verloren had, door het overtreden van het gebod Gods.

Klaar werd mij ontdekt, hoe dat ik daar ook in begrepen lag. Zag ik zoveel heerlijkheid in die staat, toen zij versierd waren met Gods beeld, wat was er nu toch een mismaaktheid, ja, een wanschikkelijkheid in. Ook in mijn persoon, omdat ik Gods

beeld ook verloren had door mijn eigen zonden, krachtens de bondsbreuk omdat ik daar ook in begrepen was. Alzo ontdekte de Heere mij Zijn heerlijke deugden en hoe dat Hij tengevolge van het overtreden Zijner wet en het schenden van Zijn deugden, Zijn wet moest handhaven, om die mens, die Gods wet verbroken had, te straffen met eeuwige straffen.

7. Grondiger ontdekking en openbaring van Christus

Op dat ogenblik heb ik voor mijn persoon leren kennen, met wat een heilig en rechtvaardig God ik te doen had en hoe voor Hem niets verborgen was.

Hier heb ik leren kennen, die uitroep waar de Zaligmaker van spreekt, dat zij zouden roepen tot de bergen valt op ons en tot de heuvelen bedekt ons.

Al mijn deugden die ik na dit alles voor het aangezicht Gods zocht te brengen, werden nu voor mijn ziel in de tegenwoordigheid Gods als een wegwerpelijk kleet. Hier leerde mijn ziel bij bevinding kennen, dat er hoegenaamd niets is overgeschoten tot behoud mijner onsterfelijke ziel, zelfs geen enkele zucht. Uit de grond des harten heb ik hier het recht Gods ingewilligd en had er in het minste niets tegen.

De eerste Persoon van het Mezelf Wezen werd van mij grondig gekend, dat Hij geen afstand kon doen van Zijn Mezelf recht.

Ik was het zo met God eens, dat, ik had geen tegenredenen meer. Ik kreeg God zo lief; Hij kon anders niet. Hij was God en ik was zondaar. Hier leerde ik bevindelijk kennen, het gezegde van David, de man naar Gods harte: 'Heere, Gij zijt rein in Uw richten en recht in Uw spreken.'

Gods wet heb ik hier moeten goedkeuren; ik had die overtreden en had mijn consciëntie door bidden en tranen en deugden zoeken te bevredigen, maar dat werd in het gericht Gods als kaf voor de wind, ja, het schoot al te kort. Hier werd ik gewogen en te licht bevonden; ik had mij wel willen verstoppen, maar kon niet. Ik was als Jozua de hogepriester, ook onder het verwijt van de duivel. Hij bracht niets in, maar zweeg maar en dat was met mij ook zo, vrienden.

Ik mocht, met Job, mijn Schepper recht en gerechtigheid toeschrijven. Ziet, mijn vrienden, hier heb ik een ogenblikje gehad, dat ik zéker geloofde, dat het nu voor eeuwig met mij gedaan was, ik heb het ook afgewacht. Hier ben ik bewust, dat God zelf opgestaan is over mijn ziel en ik hier zelf geen begin gemaakt heb, maar ik mag zeggen, hier is en zal het tot eeuwige verheerlijking van Zijn Naam wezen.

Ik daar zo staande voor het aangezicht Gods en de uitslag afwachende, ontdekte de Heere de Raad des vredes en hoe dat God de Vader nu nog een weg uitgedacht had en dat was de Zoon Zijner eeuwige liefde en hierop ontdekte de Heere Jezus zichzelf inwendig in mijn hart, als de gegevene des Vaders, vol van genade en waarheid en het grootste was voor mij, dit wonder, dat de Zaligmaker zich ontdekte, voor wélke, dat Hij in de wereld gekomen was: niet om te roepen rechtvaardigen, maar zóndaars tot bekering.

Hij openbaarde zich in Zijn gepastheid, noodzakelijkheid, ja, in Zijn volalgenoegzaamheid, ja, in Zijn eer en heerlijkheid en onder die genadige ontdekking stortte Hij ook Zijn liefde in mijn hart uit en hier ontvielen mij al mijn zondepakken, bezwaren, ja, ik was zo wonderlijk van binnen gesteld, dat alles veranderde van binnen en van buiten, daarbij zelfs een bevredigende gestalte in betrekking tot God, ja ik was wonderlijk gesteld. Wij lezen van Hanna, dat haar aangezicht was haar zo niet meer als van te voren.

Ach, die erkenning van Asaf, wat was die de mijne, daar hij zegt: 'Wie heb ik nevens U in de hemel, nevens U lust mij ook niets op de aarde.' Ook als van David Ps. 4: 'Gij

hebt vreugde in mijn hart gegeven, meer dan ter tijd dat der goddelozen koren en most vermenigvuldigd is.' O! die zalige betrekking, die ik in de dierbare Zaligmaker ontwaarde, dat was mij toch zo wonderlijk. Enige ogenblikken te voren alles tegen mij getuigende en nu zo veranderd van binnen en van buiten.

Het was zondagavond; wij gingen naar onze woning, ik ten huize mijner moeder. Ik had nu wel nieuwe krachten zo uit- als inwendig verkregen van de Heere, echter was ik zo zeer afgetobd, zo maanden en dagen geleefd, dat ik niet wist, wat er van mij komen zou en nu zo gunstig gewend, wat was dat toch groot!

Wij gingen ter ruste. Wat mocht ik ondervinden dat 's Heeren ongenoegen van uit mij weg was.

Ik sliep gerust. 's Morgens ontwaakte ik; het had die nacht zwaar onweder geweest; ik had daar niets van gehoord; de vijand bestreed mij, dat mijn bevredigdheid, welke ik had, zorgeloosheid was, maar door 's Heeren goedheid Ps. 91 lezende raakte het weer effen van binnen. Ik kreeg vroeg een bezoek van Jan Jonkman, aan wie ik aan het mededelen raakte over mijn bevinding, die de Heere mij de vorige avond had geschonken in de ondervinding, hoe dat God een eeuwige verkiezing had tot zaligheid en ook een verwerping tot de rampzaligheid en hoe dat ik mocht ondervinden met die dezelfde Waarheid, hoe dat ik een uitverkoren vat was, om Zijn Naam te dragen onder de heidenen. Handl. 9. Ach! dat verwonderen dat ik bevond, dat dat juist mijn deel geworden was. Wat was dát toch groot!

Ik deelde dat zo alles mee aan Jan Jonkman. 's Middags ging ik naar Simon Dronkers en zo als ik de deur opende, zei ik tot die mensen: 'De Heere is over mijne ziel opgestaan.' Ik mocht ondervinden, dat zo als zij gemeenschap hadden aan mijn banden, die ik gehad had, zij evenzo ook met mij verblijd waren.

Ik zette mij neder en was toch zo wonderlijk gesteld, zat mezelf maar te verwonderen. Ik wilde ze gaan mededelen aangaande 's Heeren weldaden aan mij bewezen en zie, daar werd ik zo overstelpt van Gods liefde in mijn hart, dat ik niets anders kon zeggen als dat de Heere mij een nieuw hart en een nieuwe geest had gegeven en als ik meer wilde zeggen, was mijn hart overstelpt van 's Heeren liefde. Wat is het toch een wonder als de Heere Zijn genade verheerlijkt aan de ziel! en dat zo maar uit loutere genade. Deze weldaad, die mij de Heere hier bewees, geeft mijn ziel bewustheid om te geloven dat ik toen uit het werkverbond was overgegaan in het genadeverbond.

Ik ging dan bij Simon Dronkers vandaan; als ik buitenstapte, was het zo wonderlijk: het was binnen mij en buiten mij zo bevredigd, zelfs de stenen daar ik over ging. Ik herinner mij nog, op een hoekje van de straat stonden jongens te lachen, ik meende ze te vragen of zij het ook zo goed en bevredigd hadden als ik; wellicht ben ik een voorwerp van hun spot geweest.

Ten huize van mijn moeder gekomen, stond het eten gereed; ik zei tot haar: ik heb nu geen eten nodig, want ik ben nu zo begunstigd met Gods liefde, evenwel zo veel als ik nodig had tot instandhouding van mijn lichaam mocht ik daarvan gebruiken. Zo als Paulus zegt: 'Hetzij dat gijlieden eet, hetzij dat gijlieden drinkt, doet het al ter ere Gods.' Die dagen bij mijn moeder doorgebracht hebbende, keerde ik weder naar mijn dienst terug bij M. van Dixhoorn.

Toen mocht ik iets ondervinden wat het eenmaal wezen zou, als God eens aan alles een einde zal gemaakt hebben, hoe dat de Zaligmaker zegt: 'En de rechtvaardige zal ingaan in het eeuwige leven.' Die vaardige lichamen om God te prijzen, ook zowel als de zielen, naar Ps. 140:

*De vromen zullen uwen Name,
Die heerlijk is, prijzen o Heer.
D' oprechten zullen eeuwig zame
Bij U wonen in aller eer.'*

Ik ging dan, zo als ik zeide, naar mijn betrekking terug. Ik was zo als de herders, toen zij Jezus gezien hadden en alom zulks bekend gemaakt, zij keerden weder tot hun kudde. Echter, met dit onderscheid, de herders wisten dat Jezus dán Jezus was en ik nog niet.

Het werk, van mijn beroep, ging in de eerste dagen nog wel zo geregeld niet, nochtans de Heere heeft mij in dezen ook zijn genade niet onthouden, om te wezen tot verheerlijking Zijns groten Naams. Het was toch zo wonderlijk in mijn hart, het was soms of ik nog maar even op de wereld was: ik was net als een vreemdeling op aarde. Op zekere avond enig werk met elkaar doende, waaronder het een weinigje los toe ging, er werd gelachen bij gelegenheid dat er geslacht werd waaronder ik weerzin en afkeer gevoelde van alles wat naar zonden en wereld geleek, die teerheid des harten was toen nog zo levendig.

Die avond was op de stee een man uit Axel, Scheffer geheten, welke ik moest wegbrengen terwijl het al duister werd. Ik begon tegen Scheffer te praten over mijn afkeer die ik had van de zonde en mijn begeerte die ik gevoelde om voor de Heere te leven.

Scheffer, dat zo aanhorende, zei tegen mij: dat zal nog wel eens veranderen, hoewel ik dat niet verstond. Nadat ik die man weggebracht had, in het terugkeren naar huis, - ik zal het mijn leven niet vergeten - die ziel zalige betrekking, die ik op de Zaligmaker gevoelde, die zielsuitingen, dat verlangen en overgeven om maar bij Hem te zijn. Ik dacht dat ik zo maar door lucht en wolken zou opgenomen worden.

In die tijd stierf er te Axel een kind van 11 à 12 jaren van Roomse ouders, dat wilde van geheel de Roomse godsdienst niets weten, noch van de pastoor; naar sommiger getuigenis was daar hoop op dat hij in de hemel is en ik geloof het ook. Het was of ik hem al in die zalige gemeenschap zag delen, om het Lam dat geslacht is van de grondlegging der wereld, toe te brengen, de eer en de heerlijkheid tot in eeuwigheid voor de grote verlossing teweeggebracht.

Hier heb ik ondervonden, dat, als de Zaligmaker zijn liefde in het hart uitstort, dat het dan gemakkelijk zou zijn om te sterven.

Ik mocht ondervinden, zoals de bruid zegt: 'De liefde is sterk als de dood'. Ik las toen ter tijd in het martelaarsboek, van een die onthoofd werd, om de naam en de zaak van de Heere Jezus, waaronder mijn hart ingewonnen werd als het toen een vereiste geweest was, ik ook alles veil gehad zou hebben voor die dierbare Zaligmaker, uit de liefde, die ik in mijn hart had.

Het was mij toch zo wonderlijk en echter miste ik Jezus nog in de toeëigenende daad, als mijn Borg en Zaligmaker, dat ik van achteren leefde, maar die dierbare zalige uitlatingen begonnen allengskens te verminderen, na enige dagen daarin te hebben mogen delen en daar kwamen weer wereldse gedachten in het hart op, zodat ik meende, dat kon niet wezen, een nieuw hart en een nieuwe geest van God geschonken te zijn. O! wat baarde dat twijfelingen in mijn hart, gepaard met kwellingen en bestrijdingen van de Vorst der duisternis.

Onder deze bezwaren ging ik naar een man, die ik dacht bekeerd te zijn, op een zondagavond, om met hem aangaande mijn toestand eens te praten en te vernemen of mijn werkzaamheden met genade bestaan konden. Die man deed wat hij kon, om mij een voorbeeld te geven van een braakland, dat wel gezuiverd werd, maar toch blijven

er de wortels in, alzo, zei die man, is het met de vernieuwing des harten.

Een heerlijke raad en voorbeeld, maar ik was er niet mede geholpen. De Heere liefde, na enige dagen tobben, in deze zaak mij te onderwijzen in het lezen van Ezechiël 36, daar de Heere belooft zijn bondsvolk te geven, een nieuw hart en een nieuwe geest: daar toonde de Heere, dat Hij dat mij ook had gegeven. Hij zou ze doen overdenken hunne vorige wegen, die niet goed waren.

Hij zou ze doen walgen van zichzelf, alzo was het bij mij, het was door Zijn gunst, dat ik een afkeer had van de zonde. Hier leerde ik kennen dat ik nu uit twee delen bestond - een nieuw en een oud deel.

Kort nadat ik deze toestand had ondervonden, ontmoette ik een bekeerde vrouw, die had diezelfde passage leren kennen en zonder dat zij iets van mij wist, gaat zij aan het praten; wat kwam dit innig overeen. Het was mij voor dat ogenblik tot troost en sterkte, dat 's Heeren volk dat ook kende.

De vijand bestreed mij en maakte mij wijs, dat als ik gestorven was, ik nergens over denken mocht, als over de hemel en dit zo niet zijnde, was het ook niet waar, dat ik gestorven was. Ik dacht daar natuurlijk over en dat ik nu beleefde, dat dat een leven uit God was, werd mij betwist, maar zo ik gezegd heb: de Heere zegende Zijn Woord, evenals het gesprokene van die vrouw.

Echter kwamen er al donkere dagen en ogenblikken te voorschijn, dat leven dat ik wel ondervonden had, had ik nu zo niet meer. Mijn weg begon nu onder veel donkerheid, strijd en aanvallen te raken, ten opzichte van mijn zielestaat voor de eeuwigheid, ook ten opzichte van de waarheid van de staat mijner bekering.

Hier moet ik middelerwijl nog mededelen, dat ik in 1859 gaan wonen ben bij Adriaan Scheele, ongeveer twee uur van Axel, dat smartte mij ook zeer in het eerste, zo verwijderd van het volkje, echter de Heere heeft zijn ontfermingen mij daar ook niet onthouden.

Zoals ik even heb gemeld kwam ik in hevige bestrijdingen en donkerheid, wat ging over mijn bevinding. Zij zeiden mij van binnen: uw bevindingen kunnen nog wel met de rampzaligheid gepaard gaan. Daarbij kwam ik Gods woord na te gaan en wel zulke bezwaren te zien, zoals wij lezen Hebreeën 6 daar Paulus zegt: dat wij de hemelse gaven kunnen smaken en nog afvallen, wat sneed dat soms door mijn hart; verder ook van Biléam, hoe hij profeteerde aangaande de komst van Christus en nog onvernieuwd van hart en staat en het loon der ongerechtigheid liefhebben. Met recht zegt Jezus in Matth.: 'De poort is eng en de weg nauw tot de zaligheid'. In eigen bevinding leert het de toestand van Saul nagaan, die een ander hart kreeg.

Dit kon ik maar niet vereffen en begon te zeggen met Groenewegen: 'Ik vrees dat ik nog alles mis en dat mijn werk geen waarheid is.'

Al wat wat ik vroeger had ondervonden, werd mij door bestrijding en gemis van God ontworpen, zodat ik soms geen raad wist, want om verloren te gaan als een goddeloze, dat had ik leren kennen, maar nu nog om te komen met al mijn bevinding althans als grond, dat kon ik niet plaatsen en echter, als de bestrijder mij afvroeg, of ik Jezus als Borg voor mijn schuld had leren kennen en of God mij Zijn gunst in Christus had geschonken, of ik ook bewijzen had, die God mij als heilig en rechtvaardig had leren kennen of Die Zijn recht ook voor mij had afgelegd, neen mijn vrienden, dan stond ik verlegen en als een misser dezer zaken.

Ik voelde in mijn hart, dat het richterlijke nog niet was afgehandeld; ik had het soms moeilijk van binnen. Mijn moeilijkheid en benauwdheid steeg somwijlen zo hoog als

in het begin van mijn weg. Ja, ik ben evenzo ten einde geraakt, ook aan mijn gestaltelijk leven, dat ik heb ondervonden, verloor daaruit alle grond en stond als in den beginne, toen ik verlegen en beladen was met mijn zonden, ik kon mijn ziel hier niet in het leven behouden.

Ja, mijn vrienden - het is mij nog niet vergeten - op een donderdag dat ik daar zo naakt en bloot stond. God als Rechter, zonder Borg te ontwaren en daarvan de blijken te ondervinden van binnen; ook in 't geen wat God werkte, uitwendig voelde ik daar iets richterlijks in, zodat daar, voor die ogenblikken mij alle grond ontviel, van al wat ik ondervonden had.

8. Het welbehagen van God de Vader

Terwijl ik daar zo stond, komt mij die waarheid voor of in mijn hart: 'Want Christus heeft ook eens voor de zonden geleden, Hij rechtvaardig voor de onrechtvaardigen, opdat Hij ons tot God zoude brengen.' Hier werd het mij gegeven, die verworven gerechtigheid zo lijdelijke als dadelijke door het geloof aan te nemen en met dezelve tot God de Vader te gaan - en ziet - hier toonde God de Vader het welbehagen dat Hij aan mij nam in het offer van Zijn Zoon. Mij kwam die waarheid zó voor en ik werd daar ingeleid: 'Want Dien, Die geen zonde gedaan heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem'.

Hierdoor werd mijn ziel gewaarborgd door de eerste persoon van 't hetzelfde Wezen in Christus Jezus voor de grote eeuwigheid. Hij toonde mij, volgens Rom. 4 : 25, dat Christus voor mij was overgeleverd om mijn zonden en opgewekt tot mijn rechtvaardigmaking. Hier benevens stortte God ook Zijn liefde in mijn hart uit en bevestigde dit uit Rom. 5 : 28 dat Christus voor mij gestorven was als ik nog zondaar was. Ik werd achteruitgeleid, hoe ik God als richter had mogen toevallen, hoe ik nu zalig geworden was zonder krenken van één Zijner deugden, die in en door Christus Jezus voor mij waren voldaan. Ja, ik kreeg zo te ondervinden, die nauwe familiariteit die Adam en Eva hadden vóór de val, welke ze verloren zijn en ik met hen, maar hoe ik door Christus weer in het recht hersteld was. Ach, die zaligheid die ik genoot, die dierbare gemeenschap, die ik had om in Jezus Christus mijn Borg al mijn begeerten God bekend te maken en die weeromslag in zijn zalige gunst! Wat was &I toch groot voor mij.

Daarop werd ik zondagsmorgens, nadat ik dit donderdags had mogen bevinden, vroeg op zijnde, en ik een plaatsje vindende in de schuur, daar ik mijn hart voor de Heere kreeg uit te storten, volgens Ps. 62 : 9. En zie, mijn vrienden, hier leidde mij God in de nooit-begonnen eeuwigheid hoe dat ik een gekende was, van eeuwigheid, om het welbehagen des Vaders: Hoe dat God de Vader de weg uitgedacht had voor mij in Christus Jezus, daar alles in hemel en aarde geen raad meer voor wist. Hoe dat God hulp besteld had bij een Held, Ps. 89. Hier toonde ook Jezus, de tweede Persoon, hoe dat Hij dit op zich genomen had, om in de volheid des tijds mens te worden en het ganse lijden te ondergaan.

Hier leerde ik ook de Heilige Geest kennen, dat die het van eeuwigheid op Zich genomen had, mij naar Gods beeld, inwendig te vernieuwen, ja, mij een nieuw hart en een nieuwe geest te schenken, en wat nog meer is: die weldaden, die Jezus verworven had, mij toe te passen. Ziet mijne vrienden, zo mocht ik ondervinden dat mijn ziel bekleed was met de klederen des heils en dat de mantel der gerechtigheid mij was omgedaan.

Mij werd nu recht gegeven ten eeuwigen leven, daar voelde ik iets van. Het was maar verwonderen en aanbidden, dat God Zijn gunst aan mij had verheerlijkt, in het

voorbijgaan van zo veel duizenden.

Bezag ik mijn afkomst, wie ik was, waar ik uit gesproten was, hoeveel mensen het waardiger waren (naar mijn inzien) als ik. Ach! wat heb ik met David veel in diepe verwondering gezegd: 'Wie ben ik en wat is het huis mijns vaders dat Gij zoveel van uw gunst aan mij schenke. Ik sliep toen weinig zonder dat het, na afloop van de dag en ik naar mijn slaapstede ging geen effen rekening tussen de Heere, en mijn ziel bewust was, werd ik wakker, zo kon ik zeggen: 'Word ik wakker, zo ben ik nog bij U'.

Toen ter tijd had ik ook onder de natuurlijke weldaden zulk een gunstige indruk, als ik een dronkje water dronk, wat zag ik dat als een verbeurde gunst aan en geen werk werd ondernomen of ik mocht ondervinden met David: 'Ik stel de Heere geduriglijk voor mij'.

Ook mocht ik veel tot mijn evenmens spreken, voornamelijk tot mijn slaapgenoot, als wij 's avonds te bed lagen sprak ik veel van dat wonder dat God op mij had neergezien.

Ik heb ondervonden dat ik een leven heb ontvangen, dat voor de hemel bestand zal wezen. Ja, de eerstelingen zijn mij ten deel geworden. Daarvoor zal God de Vader en God de Zoon en God de Heilige Geest, als ik de raad Gods zal hebben uitgediend, de eer en de heerlijkheid ontvangen tot in der eeuwigheid. Amen.

9. Mijn 18e tot mijn 40e jaar

Vervolgens wens ik hier Gods bijzonder genade en zorg aan mij bewezen, mede te delen van mijn 18e tot mijn 40e jaar, hoe dat de Heere het werk Zijner handen niet heeft laten varen, maar door Zijne dierbare genade heeft believen te bevestigen op grond van Zijn Mezelf Woord.

Na die familiale gemeenschap die ik mocht ondervinden, begonnen er al eens wolkjes van verberging van 's Heeren aangezicht tussen beide te komen, gepaard met bestrijdingen of mijn bevinding op Gods Woord gegrond was.

Het is mij wel gebeurd dat ik in goeden gemoede mijn bevinding mededeelde, dat zij mij tegenspraken, naar aanleiding van mijn jonkheid. Daarbij dacht ik ook van mezelf: 'U zijt even als Jona's wonderboom'; ook heb ik er wel ontmoet die jaloers waren, dat de HEERE Zijn gunst en genade reeds in mijn jongelingschap aan mij had verheerlijkt. Hoe het ook zij, ik heb bevonden dat ik benevens al Gods volk, dat wij alléén met de goedkeuring Gods de wereld door en in de hemel zullen komen. Ik mocht dat in die weg en in het vervolg meermalen ondervinden.

Als het avond was dan ging ik eenvoudig met al mijne bezwaren naar het grote volmaakte Wezen en droeg op of vertelde Hem al mijn wegen en mocht Gods gunstige verhooring ontwaren.

In die tijd sprak ik wel eens met een man die voornamelijk die laatste weldaad niet best kon inschikken, die de Heere mij geschonken had. Ik had het voorrecht dat 's mensen goed- of afkeuring van mij niet gezocht werd. Mij kwam voor die waarheid, daar Jezus zegt: 'En vrees niet, gij klein kuddeke, want het is uws Vaders welbehagen geweest ulieden het koninkrijk te geven'.

Hieruit mocht ik dan ondervinden, dat noch mijn jonkheid noch de grootheid der zaak, die door mij ook soms zo beoordeeld werd, maar het is alleen het eeuwig en Mezelf welbehagen van een enig en Drieëinig God.

Zo gebeurde het af en toe dat ik bestreden werd, omtrent de orde der bekering, dat ik geen bevindelijke weg had, zoals al het volk des Heer- en had; de vijand zei mij: 'dan zegt gij zo wat van dit, en dan van dat', en dan scheen mij mijn bevinding zo kinderachtig door de bestrijding. Soms scheen het of het alles maar verbeeldingen waren. Mij heugt nog, op een middag, bij de baas waar ik woonde, mijn werk in het land doende en weer overleggende aangaande mijn bevinding, en ik geen onderscheiden licht had, ten opzichte van de trappen in het geestelijk leven, en zie: hier beliefde de Heere mijn weg bij Zijn licht op te klaren, even als in de zesdaagse schepping: God zag al dat Hij geschapen had en ziet het was zeer goed; zo mocht het mij ook gebeuren voor de ziel; ik kreeg achteruit te zien, hoe ik mijn vervreemde staat, naar Ps. 14, had leren kennen: dat God uit de hemel had neergezien of er iemand was die God zocht, maar dat er niemand was - ik ook niet. Krachtens mijn bondsbreuk in Adam, lag ik dood in zonden en misdaden en dus onbekwaam tot enig geestelijk goed en geneigd tot alle kwaad.

Hier, nochtans mocht ik ondervinden, dat ik de Heilige Geest was deelachtig geworden, naar Johannes 16 : 8: En ik zal de Geest zenden, die zal de wereld overtuigen van zonden en van gerechtigheid en van oordeel'. Zo mocht ik besluiten, dat de Heere mij mijn diep ongelukkige staat had leren kennen en dat niet alleen, maar mijn zonden had leren bewenen en betreuren, ook den Geest des gebeds was deelachtig geworden, naar Zacharia 12 :10, zoals de Heere daar zegt: 'Doch over het huis Juda en de inwoners van Jeruzalem zal ik uitstorten de Geest der genade en der gebeden'.

Kennelijk bevond ik hoe dat Gods Geest mij van alles had uitgebrand, naar Jesaja 4: door de Geest des oordeels en der uitbranding, hoe Hij mij van alles had afgedreven en hoe er niets was overgeschoten van mijn kant om zalig te worden, naar Ps. 102 daar de Heere zegt: 'Hem gewend zal hebben tot het gebed desgenen die gans ontbloot is en niet versmaad zal hebben hunlieder gebed'.

Ja, grondig' mocht ik ondervinden, hoe dat ik als een goddeloze gerechtvaardigd was, alleen om het welbehagen Gods. Uit Jesaja 43 werd mij dit bevestigd: 'Van toen af, dat gij kostelijk zijt geweest in Mijn ogen, zijt gij verheerlijkt geworden en Ik heb mensen in uw plaats gegeven, ja, volkeren in plaats van uw ziel', en naar Salomo's zeggen: 'De goddeloze is een rantsoen voor de rechtvaardige'.

Wat schonk mij de Heere hieruit klaar te ondervinden, Zijn eeuwige verkiezing voor mij tot zaligheid. Hoe ik een uitverkoren vat was en dat zo maar, gelijk Mozes zegt: 'Omdat de Heere uw God u liefhad'. Ach! wat zakte ik toch hier laag weg voor het aangezicht Gods! Wat had ik hier toch een grondig beseffen van Gods particuliere genade. Ach! de eeuwige verkiezing is wel een grondslag die veel tegenstand te lijden heeft, maar 's Heeren volk heeft hem, als de Heere hen er mede verenigt, lief, omdat het alleen de grondslag van onze eeuwige zaligheid is. 'Jacob heb ik lief gehad en Ezau heb ik gehaat'.

Daar heb ik althans mezelf wel in mogen verwonderen, dat de Heere Zijn genade aan mij heeft verheerlijkt, in het voorbijgaan van zoveel duizenden op aarde, die de Heere in Zijn rechtvaardigheid overgeeft ten verderve, naar Mozes taal door Gods Geest geboekt: 'De Heere heeft ulieden niet gegeven een hart om op te merken, nog ogen om te zien' en dat had Hij mij ook rechtvaardig kunnen doen, krachtens mijn bondsbreuk in Adam. Ja, Gods lieve Geest heb ik leren kennen, als die Geest die mij die dierbare Middelaar ontdekte, inwendig, daar Paulus zegt: 'Niemand kan zeggen, Jezus Christus de Heere te zijn, dan door de Heilige Geest', ja, hoe nodig ik Die had tot mijn Borg, ja hoe dierbaar mij Die was, naar 't Hooglied van Salomo, daar de Bruid zegt: 'Dat Hij de banier draagt boven tienduizenden'. O! Wat een zielsinnemende kennis voor mijn ziel, naar Eféze 3: 'En bekennen de liefde van Christus, die de kennis te bovengaat'. Ja, dat hoogschatten en waarden, dat overgeven en dat toevlucht nemen, naar Ps. 36.

(Ook ds. Ledeboer's geschriften, hoe dat de Heere, die middellijk voor mij gezegend heeft.)

10. Bevestigd door het lijden van Christus.

Verder zal ik nog mededelen, hoe ik bevestigd ben door het lijden van Christus.

Tot hiertoe bevond ik dat mijn bevinding gegrond was op Gods Woord. Er was nu, tussen dat ik mijn diep verloren toestand had leren kennen en ik nu geborgen was voor de eeuwigheid, zoal een groot jaar doorgestaan. Intussen hoorde men in die tijd het onderscheidenlijke van 's

Heeren wegen zo niet bespreken en duidelijk uiteen zetten, maar wil hier nog ter nuf& stellen, hoe de Heere mij onder het prediken van **dominee Bakker** in mijn ziel wonderlijk gezegend heeft en bevestigd. Zoals ik reeds heb medegedeeld, raakte ik onder verwisselingen van gestalten.

Er was te dier tijd een man te Axel tot ruimte van zijn staat gekomen, wat zag ik toch een geluk en voorrecht in die man, die nu zo nabij God leefde, terwijl het bij mij intussen al een jaar gepasseerd was en de Heere Zijn liefelijk aangezicht begon al eens grotelijks te verbergen voor mij, zodat ik dagen had, dat ik mezelf liep te veroordelen, denkende dat ik helaas in deze weg een droevige uitzondering was.

Maar zie, ds. Bakker, toen ter tijd nog oefenaar zijnde, ging te Axel voor en nam zijn

voorafspraak uit de 143e psalm: de grondslag van Davids zielsbestaan, hoe dat David uit de donkere kuil tot God roepen mocht en zo ook aan de dagen vanouds gedacht.

Ach! Wat klaarde de Heere dat tot troost, sterkte en overeenstemming voor mijn ziel op, dat mijn weg nu, wat de bevinding aangaat, met die van David, in Gods Woord, overeen kwam.

Ja, ik raakte door des Heeren goedheid, zo in Zijn dierbare gemeenschap in die namiddag, dat God niet alleen voor de ziel, maar ook voor 't lichaam zou instaan. Mij kwam die toestand zó voor, onder het prediken, zo Jacob zegt aangaande Jozef: 'Het is genoeg, mijn zoon Jozef leeft' en zal voor alles instaan, voor tijd en eeuwigheid.

Verder predikte hij ook uit 1 Petrus 4 : 18, daar Petrus zegt: 'Indien de rechtvaardige nauwelijks zalig wordt, waar zal de goddeloze en zondaar verschijnen'. Waarin hij toonde wie een rechtvaardige was; hoe zulk een mens zich bevond, die rechtvaardig in Christus was; hoe dat zo een mens de vruchten van de vergeving zijner zonden mocht ondervinden; waar dat aan te kennen was, en dat zalig bijvallen, toestemmen en overeenstemmen en dat genieten van Gods dierbare vrede en gunst, naar Filipp. 4: 'een vrede Gods, die alle verstand te boven gaat'.

Onder al die dierbare weldaden en gunstbewijzen die de Heere mij heeft geschonken, gaf de Heere mij veel te ondervinden. Het grote voorrecht dat mij te beurt was gevallen, dat ik die God in Christus Jezus mocht dienen en dat zomaar uit genade.

Daarbij dat besef van mijn evenmensen, die toen ter tijd bij mij kwamen en daar praatte ik mede aangaande hun onsterfelijke ziel, die voor een eeuwigheid geschapen was en voornamelijk jonge mensen, wat wist ik, door bevinding, die aanstoot weg te nemen, dat Gods weg en Gods volk maar een melancholiek volk en dienst was. Ik heb dat ook zo wel eens beoordeeld, zei ik, maar moet David toestemmen: 'Ik heb meer vreugde in mijn hart, dan ter tijd als het koren en most der goddelozen vermenigvuldigd zijn'.

Ik mag en moet het zeggen, ten spijt van al degenen, die met God en godsdienst spotten en de wereld en de zonden dienen; mijn keuze, eenmaal door 's Heeren genade gedaan, daar heb ik nog geen berouw van, daarentegen spijt het mij wel eens, dat de wereld en de zonden mijn hart weer zó komt weg te stelen van 's Heer- en gunst en nabijheid.

Maar doorondervinding wordt des Heeren getrouwheid en onveranderlijkheid ook in deze bewaarheid, zoals de Heere zegt: 'Ik de Heere worde niet veranderd, daarom zijt gij, o kinderen Jacobs niet verteerd', tot bevestiging.

Nadat ik de Zaligmaker had leren kennen, leefde ik weer al een poosje door en begon nu helder te zien en te ondervinden, dat ik waarlijk van God bekeerd was, doordien ik nu grond in Gods Woord vond.

Ik leefde zo al stilletjes door; als ik aan het praten ging, dan was het telkens van voren aan mijn bekering vertellen.

Ja, ik heb ondervonden, dat ik het met mijn bekering te vertellen veel moeilijk had van binnen, door dien ik des Heeren aangezicht moest missen, daar toch alléén het leven bestaat in 's Heeren gunstige tegenwoordigheid.

Ik had geen achterdocht om te beseffen of daar iets nadeligs in lag voor mijn ziel, door dien ik niet anders besprak als mijn bevinding.

Enige tijd leefde ik daarin voort, en zie mijn vrienden, ds Daniël Bakker zou te Axel prediken, op een zondag.

Voormiddags predikte hij over Jesaja 53 : 5: 'En door Zijn striemen is ons genezing geworden'. Na de middag over de 14e zondag: de nuttigheid van de menswording van de Heere Jezus. Des middags in de consistorie zijnde begon hij te praten. Onder het

spreken zei Zijn eerwaarde, terwijl hij handelde over het dagelijks leven van 's Heeren volk, want, zei hij: 'Als het altijd maar is over hetgeen wij over een tijd of tijden gehad hebben, ik voor mijn persoon,' zei hij, 'geef daar niet veel voor'.

Ik zat dat zo al aan te horen en van binnen was het: 'Zie man, dat is bij u nu juist zo als de dominee spreekt. Het is bij u maar bespreken, dat gij al een poosje geleden ondervonden hebt'; het was waar bij mij, althans voor die ogenblikken, ik miste des Heeren zalige gemeenschap. Ik was net als de ouders van de Zaligmaker: zij waren op reis en Jezus was niet in het midden en toen werden zij gewaar dat Hij niet in het midden was en Hij werd met angst van hen gezocht; zo is 't mij ook gegaan.

Onder het spreken van ds. Bakker werd ik uit mijn zelfvoldoening van binnen afgedreven en het werd mij zeer moeilijk, want wij hebben dagelijks nieuw leven nodig, ook voor de ziel, evenals voor het lichaam.

Met dat bezwaar ging ik die zondagavond van onder de prediking van Gods Woord, 's maandags mijn beroep weer uitvoeren, maar ach! dat

gemis in mijn hart, dat vergeet ik niet. Ik had er gevoel van wat David zegt, Ps. 42: 'Gelijk een hert schreeuwt naar de waterstromen, zo schreit mijn ziel tot U, o Heere'.

Dan, zoals ik zeg, ging ik weer waarnemen.

Mijn ziel had behoefte en begeerte aan Zijn gemeenschap; het was mij even als Mozes, die, daar de Heere spreekt van op te trekken, zegt: 'Heere, doe mij niet optrekken, tenzij Uw Aangezicht medegaat'.

En zie, mijn lieve vrienden, de Heere, die Zijn ellendigen niet vergeet, was ook mij niet vergeten. De Heere klaarde de nevelen van donkerheid en duisternis weer op voor mijn ziel en ik kreeg klaar Gods werk in mijn hart te ondervinden.

Ik mocht zo vragen: 'Och Heere mocht U, bij vernieuwing toch weer eens een blijkje geven, dat Gij mijn Borg en Zaligmaker zijt!' Hierop ontsloot de Heere voor mij die waarheid waar ds. Bakker 's zondagsmorgens over gepredikt had, over Jezus lijden, 'en door Zijn striemen is ons genezing geworden'.

Daarbij de staat van Christus vernedering over de 14e zondag. Eerst werd ik ingeleid in Zijn nederige geboorte en hoe dat die onzondig was, voor mij ellendige, die in zonden ontvangen en in ongerechtigheid was geboren, dan zijn vluchten, hoe dat ik dat waardig was te ondergaan, eeuwig van Gods aangezicht te vluchten of gedreven te worden tot mijn eigen kwaad, dan hoe onze catechismus vraagt: Waarom Hij onder een rechter Pontius Pilatus moest lijden en onschuldig werd veroordeeld en hoe dat was om mij in het grote gericht - mij die schuldig was, door Zijn onschuld te bergen voor de grote eeuwigheid, dan Zijn dood, begrafenis, hemelvaart en dan Zijn zitting ter rechterhand Gods; hoe dat Hij daar als mijn Voorspraak bij de Vader intreedt en met Zijn onschuld mijn schuld voor het aangezicht bedekt en hoe Hij het voor mij maken zal voor tijd en eeuwigheid. Zo bevestigde de Heere die zelve waarheid, uit Hebréeën 6, daar Paulus zegt: 'Welke wij hebben als een anker der ziel, 't welk zeker en vast is en in gaat in het binnenste des voorhangsels'. - Ziet, mijn vrienden, zo bevestigde Gods Geest mijn aandeel aan Jezus. Dat is de grondslag van het scheepje mijner ziele, dat zal nimmer stranden tot verderf of om te komen, daar zal Jezus voor zorgen, Hij staat voor alles in, voor lichaam en ziel.

Hoe ik gesteld was, weet ik zelf niet. Ik liep hardop te wenen van eeuwige verwondering, dat de Heere Zijn gunst en zalige vertroosting bij vernieuwing aan mij weer verheerlijkte. - Zo kon ik uit de 20e zondag van onze catechismus op zijn antwoord mede instemmen, daar hij zegt:

'Wat gelooft gij van de Heilige Geest?

Eerstelijk antwoordt hij, dat Hij met de Vader en de Zoon waarachtig en eeuwig God is, ten andere, dat Hij ook mij gegeven is, dat Hij mij door een oprecht geloof, Christus en al Zijn weldaden deelachtig make, mij trooste en bij mij eeuwiglijk blijve.'

Klaarlijk leerde mij de Heere, hoe absoluut, noodzakelijk dit mij was. Die als een Mezelf Persoon in mijn ziel te kennen. Daar de Zaligmaker zelf van zegt: 'Ik zal de Geest zenden, welke de wereld niet ziet noch kent, maar gijlieden zult Hem kennen, want Hij zal binnen in u zijn'. Ja, Hij zegt: 'Hij zal het uit het Mijne nemen en u bekend maken' Joh. 4 :16.

Hetzelfde heb ik ook geleerd in betrekking tot de eerste Persoon van 't zelfde Wezen. Het gemis van God in de dierbare gemeenschap is toch het zwaarste voor de ziel.

Ach, wat heb ik wel stonden beleefd en dan de Heere te missen in zijn gunstige gemeenschap.

Zo mocht ik op zekere avond, ten opzichte van Gods gemeenschap, met David zuchten, Ps. 42: 'O, God! mijn ziel buigt zich neder in mij, daarom gedenke ik uwer uit het land der Jordaan.' Ach, wat was het mij bang, en ziet, de Heere toonde mij hoe dat David de openbare godsdienst moest missen, maar hoe dat mijn ziel Gods gunst en zalige gemeenschap moest missen. Evenwel, de Heere schonk, bij vernieuwing Zijn genade om tot Hem te komen en Hem mijn wegen te vertellen en ook mocht ik Zijn gunst ondervinden.

Soms dacht ik, als ik goedgegesteld was, dat ik aangenamer was, want om door licht en duister het op de Heere te wagen of ons op de Heere te verlaten, dat moet de Heere ons zelf leren.

De volgende dag, toen ik die gestalte weer kwijt was, werd het mij vergund, met David te pleiten op Gods goedertierenheden, zo hij zegt in Ps. 25: 'Gedenk daaraan, want die zijn van eeuwigheid'; wat kreeg ik die deugd grondig te beseffen, dat daar, door mij, niet de minste inbreuk in gedaan kon worden.

Daarenboven kwam de Heere, ***krachtens Zijn verbond*** mijn ziel weer te stade, uit Jeremia 31 met die woorden: Sinds dat ik tot Efraïm gesproken heb, denk ik nog ernstiglijk aan hem'. Ach! wat mocht ik hieruit ondervinden, dat mijn ontrouw Gods getrouwheid niet te niet maakte. O! wat zakte ik toch laag voor 's Heeren aangezicht weg en wat blijft het bij voortgang toch een wonder, dat God is en blijft dezelfde, dat de HEERE tot mij gesproken had en nu ten allen tijde het beste met mij voor had en dat zou blijven duren; hebbende de hand geslagen en zal die aan mij houden, dat zal tot eeuwige verwondering strekken. Dán dacht ik weer, zéker slagen te zullen krijgen en dan gekust te worden, dat is toch verwonderingswaardig. Gods goedertierenheid duurt toch de ganse dag. De verloren zoon wordt niets van zijn vader verweten, dat mocht ik door 's Heeren gunst ook weer ondervinden, hoe mijn zonden geen eeuwige scheiding maakten of zullen maken.

David zegt: 'Hoewel mijn huis alzo niet is bij God, nochtans heeft Hij mij een eeuwig verbond gesteld, dat in alles wel geordineerd en bewaard is' enz.

Wat was mij deze grondslag tot steun en sterkte; want hield de Heere Zijn volk niet krachtens Zijn eeuwig verbond staande, dan was het afgedaan.

Ach! om de weg naar de hemel in de praktijk te brengen, daar hebben wij Gods Geest toe nodig om de verborgenheid des Heeren in het leiden en doorleiden door deze woestijn van dit leven.

Daarom bidt de ziel met David van God af: 'Uw goede Geest geleide mij in een effen

land,' naar Ps. 143. Zo moet ik - verdraagt mij in mijne onkunde - nog mededelen, zo onze onderwijzer, van de catechismus vraagt in de 25e zondag: 'Wie werkt dat geloof in onze harten' en hij antwoordt: 'De Heilige Geest, die het geloof in onze harten werkt door de verkondiging des heiligen evangeliums en sterkt datzelve door het gebruik der sacramenten.'

Enkele bewijzen heb ik neergesteld, hoe de Heere de verkondiging Zijns Woords wonderlijk aan mijn ziel gezegend heeft, dan weer eens tot raadgeving, besturing en ontdekking, dan weer tot erkenning Zijner daden.

Zo hoorde ik ds. Bakker eens prediken over de 32e zondag: *over de dankbaarheid*. Eerst hoe dat de Heere de natuurlijke weldaden, dan de geestelijke weldaden komt aan te tonen bij Geestes licht, en de ziel daarvoor de Heere dan behoorlijk erkent, dan over de goede werken, dan of die wettisch of evangelies waren en waar dit aan te kennen was, en dat bij bevinding te kennen, hoe dat ze bij mij voortkwam uit de vereniging des harten, die ik gevoelde met Jezus, zoals Hij zegt: 'Een goede boom kan geen kwade vruchten voortbrengen, noch een kwade boom goede vruchten voortbrengen.' De HEERE zag Abel aan en dan zijn offer, omdat het kwam uit een vernieuwd hart, dat naar het evenbeeld van God vernieuwd was. Het is een vanzelfsheid, ach! wat ziet en geniet de ziele die gestalte, gelijk Lodensteyn daarvan zegt:

*Wis de hemel is het al
 Waardig, en wij niet met al,
 Mag Gij maar in mij blinken,
 Of wij drijven, of wij zinken,
 Wat Hij doet, is even goed.*

Wat mocht ik ondervinden, dat God uit waardigheid van mij gediend werd, om Zijn zelfs wil.

Ook over de 23e zondag sprekende, werd mijn ziel gezegend. De rechtvaardigmakende daad des zondaars voor God en meer om het schepsel niet te verhogen. Paulus schrijft aan de Corintische gemeente: 'Alles is uwe.'

Veel weldaden, die de eeuwigheid zal openbaren heeft mij de Heere geschonken.

Heb ik neergesteld, hoe ik bij ogenblikken onder de verkondiging van Gods Woord ben gezegend, evenmin kan ik nalaten mede te delen, hoe het mij wel geweest was onder het gebruik der Heilige Sacramenten, inzonderheid des Avondmaals. Wonderlijk is mijn ziel daar wel onder versterkt geworden, in geloof dat ik gerechtig was om Christus' wil het te gebruiken en daar ik mocht aanzitten in die betrekking, dat God mijn God was, uit genade, dan heb ik wel ondervonden, die zielszalige gemeenschap met de Heere, evenals met Zijn volk.

Dit getuigenis in mijn hart door Gods geest, daar Gods Geest getuigde met mijn geest, dat ik een kind Gods was en dan die zalige betrekking die ik had op de Heere Jezus als mijn Borg en Zaligmaker.

Wat was mij dat groot! Wat verbond mij dat zoetelijk, om al hetgeen, wat ik was, voor de Heere te zijn. Ook mocht ik wel in de gemeenschap delen, met die reeds in de eeuwige heerlijkheid zijn.

Als ik bedaard 's Heeren wegen mag nagaan, dan moet ik zeggen, evenals de kerk zegt: 'De Heere heeft grote dingen bij ons gedaan, dies zijn wij verblijd', omdat de Heere ons verblijd heeft met Zijn daden. Heb ik des Heeren zegen wel eens mogen genieten aan 't Avondmaal, daartegenover heb ik wel eens gedaan met onvrede in mijn hart, dat was mijn schuld. Als er een ban in 't leger is, leest men, dat de Heere niet mee optrekt en dat was bij mij het geval, anders heeft de Heere mij zonderling zijn gunst

believen mede te delen.

Nu wil ik overgaan, om mede te delen, hoe dat die weldaden, die de Heere mij uit genade geschonken had, stonden om beproefd te worden, want de Heere toch heeft Zijne genade niet te vergeefs geschonken. Nadat de Heere mij die weldaad bewezen had, dat ik geborgen was voor de eeuwigheid, zo moest ik het volgend jaar loten voor de militie. Ik sprak in die tijd daar al eens over met het volk des Heeren, waaronder er één was die mij aanraadde om een vrijlot van God af te bidden, maar ach! mijn vrienden, als wij in een goede verhouding met God staan, is het de ziel te doen om met Gods wil verenigd te zijn, dat is toch de weg naar de hemel en ziet, ik mocht van het grote volmaakte Wezen afbidden, maar zijn eigen voorschrift: 'Uw wil geschiede, gelijk in de hemel alzo ook op de aarde.' Zo gaf ik het gehele beleid daarvan, ook in deze weg, aan God over.

Intussen naderde de tijd dat ik moest loten en ik trok eerlijk mijn nummer en dat viel zo uit dat ik soldaat was, hier voor de aardse koning en door 's Heeren goedheid en genade had ik ook dienst genomen onder het vaandel van Koning Jezus.

Omdat ik in die tijd in nauwe gemeenschap leefde met de Heere, had ik weinig besef van de militaire dienst, dus ik kon daaromtrent geen bezwaren opnemen, daar de Heere die van mij weerde.

11. In dienst en hoe ik met ds. Bakker en L. G. C. Ledeboer ben verenigd.

Kort nadat ik geloot had, moest ik worden gekeurd en werd tot Groene Jager gekeurd. Ik sprak toentertijd een kind des Heeren te Vlissingen, die zei tot mij: 'Ik ben blijde, dat u nog een jaar thuis kunt blijven, om reden,' zei zij, 'dat zulk een leven als u nu hebt, zou u onbekwaam doen zijn voor de dienst.'

Dus leefde ik stilletjes voort, nochtans had ik in dit jaar nog vele bezwaren te ondergaan aangaande het kerkelijke, maar zal daar niet in uitweiden, om dat nader ter gelegener tijd en plaats, onder opzien naar des Heeren indachtmakende Geest, mede te delen, hoe ik met ds. Bakker en L. G. C. Ledeboer ben verenigd.

Op de eerste Nieuwjaar, nadere gebeurtenis, ging ik als naar gewoonte, op die dag mijn moeder gelukwensen. Op de weg naar Axel werd ik hevig aangevallen aangaande de toekomst. 'Ik zou', zeiden ze mij van binnen, 'nu wel een jaartje hebben', ik moest nu soldaat worden en in een omgeving moeten verkeren, waar geen God meer erkend wordt, Die leefde en regeert, in de hemel noch op aarde.' Terwijl ik mij onder die bestrijding bevond, en al voortgaande naar Axel, kreeg ik te overdenken, welke wegen dat God weleer, tot beproeving van Zijn volk, had ingeslagen; mij kwam zo voor Jesaja 43 : 2, daar de Heere zegt tot bemoediging van Zijn uitverkoren volk: 'Als gij door het water zult gaan, zo zullen de wateren u niet overstromen en door het vuur, zo zal de vlam u niet verteren' en hoe dat de Heere in alle wegen en omstandigheden betoond had, dat Hij de God van Zijn volk is en zal blijven. Ik kreeg uit Gods Woord te zien, hoe dat de Heere de kinderen Israëls droogvoets had doen doorgaan, hoe dat de wateren hen tot een muur geweest zijn ter rechter- en ter linkerhand. De jongelingen in de brandende oven: God had ze elk in hun weg genade geschonken, om het met de Heere te wagen.

Ik werd hierdoor zo bemoedigd en gesterkt in God, dat ik mijn sterkte weer in God mocht gevoelen en geloven dat Die ook voor mij wel zou zorgen, dus was ik voor dit ogenblik weer uit mijn bezwaren en kreeg weer over alles heen te zien en met David zo gesterkt te wezen, dat ik kon met God door een bende en ook over een muur, van welke zwarigheden die ook mochten bevonden worden.

Dus nieuwe moed in God gekregen hebbende, naderde al stilletjes de tijd, terwijl ik soms het grootste er tegen op zag, wanneer ik bedacht, hoe ik van het volkje zou verwijderd worden.

Ik was nu sinds een jaar slechts twee uurtjes van Axel gaan wonen en dat viel mij in het begin al zo moeilijk en dan nu zo ver Holland in, dat was mij soms een berg van bezwaar. Ik was zo ingenomen met Gods volk.

Daar was, onder anderen een schipper in Vlissingen, die in Axel en omstreken veel verkeerde en daar ik veel mee omging en nauw aan verbonden was. Somwijlen was mijn hart zo verlangende naar hem, dat ik op de stee, waar ik woonde, op de zolder ging zien of ik hem niet door het kanaal zag varen. U kunt dus wel nagaan, dat ik veel van die man hield.

Ik wil hier mede te kennen geven, hoe ik er tegen op zag, om zo ver van 't volkje verwijderd te worden.

Evenwel de tijd kwam aan, dat ik het land mijner geboorte moest verlaten en naar mijn garnizoen moest om aldaar ingedeeld te worden. Ach, onderweg zijnde, viel dat al zo af voor mij; het is zoals Smytegelt aanstipt in zijn predikatiën, aangaande het misbruiken en ijdellijk gebruiken van 's Heeren heilige Naam; hij zegt daar van: 'Of u te land of te water reist, ook voornamelijk in 's konings dienst, onder klein en groot, overal hoort men des Heeren heilige naam misbruiken, en daar deed ik al dadelijk droevige ondervinding van op.

Wij reisden dan, nadat ik van de vrienden afscheid genomen had, van Terneuzen naar Vlissingen en vervolgens naar Middelburg.

Wij daar met veel jonge lieden tezamen zijnde, was het eerste bezwaar, dat mij tegenkwam, bij gelegenheid dat wij daar tezamen zouden eten, dat zij al aan het eten gingen, zonder des Heeren zegen van Hem over Zijn gaven af te bidden, maar door des Heeren gunst had ik meer vrees voor God, als voor mijn evennaaste, daar ik mede aan tafel zat.

Ik pakte eenvoudig mijn petje af en bad kortjes des Heeren zegen af, zodoende liep ik al vroeg in het oog. Geloof mij, dat een kind dat ten huize zijner ouders nog zedelijk wordt opgevoed, bijzonder wat nodig heeft, om dat eenvoudig in de dienst te beleven. Althans, zulke donkere en duistere dagen, welke wij beleven, waarin God en godsdienst een voorwerp van bespottung en verachting geworden zijn.

Nu, wij reisden de volgende dag naar 's-Gravenhage en daar was de plaats mijner bestemming.

'Ach', dacht ik 'hoe raak ik hier toch door!'

Er liep een dag of vier mee heen eer ik gekleed werd, ik kreeg in te zien, hoe dat ik het volkje miste om daar eens mede te praten.

Zoals ik reeds gemeld heb, bidden voor het eten werd niet gedaan; de eerste keer durfde ik niet openlijk te bidden voor het eten dat wij kregen, dan - de Heere Die goed is, vergaf mij ook dit kwaad en gaf mij verder vrijmoedigheid om bij elke maaltijd eenvoudig Zijn zegen af te bidden. Ook des avonds als ik mij ter ruste zou begeven, kreeg ik vrijmoedigheid om mijn knieën voor God te buigen en Hem te erkennen, dat Hij mij in de dag gespaard had en vroeg verder om Zijn bewarende zegen en gunst in de nacht.

Vier dagen zo in dienst zijnde, scheen het mij onmogelijk daar dóór te geraken, het scheen of alles mij tegen was en soms begon ik bestrijdingen te krijgen, dat het een blijk van 's Heeren ongunst was, dat ik nu onder vloekers, schenders van de sabbat moest verkeren.

Ja, ik begon soms bij mezelf te raadplegen, dat het mijn leven zou kosten. Maar ziet,

mijn vrienden, wat gaf de Heere hierin ook een gunstige wending.
De vierde dag, van mijn leger opstaande en ik mij zelf weer beklagende in mijn staat, komt mij voor het 6e vers van Ps. 33:

*Maar de voorzichtigheid des Heeren,
Doet zijn voornemen vast bestaan.
Dat Hij eens besluit 't Zijner ere,
Zal zonder hinderling voortgaan.'*

En ziet, de Heere verheft Zijn vriendelijk aangezicht over mij. Ik werd verenigd met Gods doen en dat het in de weg Zijner voorzienigheid was, dat ik in dienst was, en ik kreeg van de Heere te geloven, dat Hij ook hier voor mij zou zorgen. Eer wij nog gekleed werden, kreeg ik kleren, om eens de stad in te gaan, van anderen.

Ik nam voor om Golverdingen, wiens naam mij door Teun Kamermans was bekend gemaakt, op te zoeken en door mij zelf bekend te maken en vragen of er geen vergadering was wat de godsdienst aangaat van ds. Ledeboer, zo als men dat noemt. Die man deed mij alles daaromtrent uiteen. Golverdingen zeide: 'Daar is een gezelschap en ik zal zorgen dat mijn zoon u daar brengt.' Ik dan, mijn boodschap afgelegd hebbende, ging met twee soldaten, die mij aldaar gebracht hadden, weer naar de kazerne, onderweg derwaarts kwam ik al spoedig in verzoeking.

Mijn twee kameraden namelijk, nadat wij een weinig op weg waren, gingen in de herberg en wilden mij natuurlijk daarin mee hebben, waartoe zij alle moeite aanwendden, ik zei dat ik daar geen gebruik van maakt. Zij gingen dan van mij en lieten mij alleen staan, midden in Den Haag, daar ik nu voor de eerste maal was, zonder dat wij die weg doorgegaan waren.

Wat nu gedaan om de kazerne te vinden, daar ik geen weg wist. Alleen op de zorg Gods ging ik de weg op en ziet, veilig mocht ik de kazerne bereiken.

Zodra het nu avond was, werd het openbaar, wat voor een persoon ik was aangaande God en godsdienst.

Ik werd ook afgevraagd aangaande mijne religie: ik zei dat ik gereformeerd was en behoorde tot de gemeente, die alhier van ds. L. G. C. Ledeboer bediend werd, door de prediking van Gods Woord en het bedienen der sacramenten en ziet vrienden, hier brak de bespotting los. Zij maakten zulk een bezwaar ten opzichte van mij, dat als het avond was en ik mijn knieën boog en de Heere erkende voor Zijn gunst in de dag aan mij bewezen en des Heeren zorg van Hem af te bidden, ook voor de nacht, dat zij in de verte stonden, en tot elkaar zeiden: 'Die persoon is zot en houdt het in plaats van vijftien maanden geen vijftien dagen vol,' maar de uitkomst heeft het, door 's Heeren goedheid uitgewezen, dat zij hierin beschaamd zijn uitgekomen.

Wij kregen vervolgens onze kleding en wapenen; het koperwerk dat kan er in het eerste zo dof uitzien; ik poetste dat zaterdags voor zondags, maar zie als ik zondags naar de godsdienst zou gaan, kreeg ik verscheidene van mijn kameraden rondom mij, die de reden vraagden waarom ik naliel op zondag te poetsen. Ik zei eenvoudig hoe ik Gods heilige dag, door 's Heeren genade had mogen leren heiligen, hoe ik voor dat de Heere mij bekeerd had evenals zij was en zei dat ik dat nu liet, door mijn betrekking, die ik op God ontwaarde, en dat niet dat ik dacht in dit opzicht beter te zijn als zij maar ik zei tot een Luthers korporaal: 'Genade maakt maar alleen onderscheid, ik doe dat nu omdat ik God vrees'; dat kon ik in oprechtheid uit de grond des harten betuigen; daar zal de eeuwigheid van getuigen. Job zegt op een plaats: 'In de hemel is mijn Getuige'.

Zoals ik nu het medegedeeld had, ging ik zondags naar een samenkomst van 't volkje, die het met die belijdenis hielden. Wij waren zo omtrent met een acht personen.

De eerste zondagmorgen ging ik dan met **Chrisje Coeland** mede; het was voor die vrienden ook vreemd een soldaat in hun midden te hebben. Echter was het voor mij wonderlijk, zoveel vriendschap als die mensen mij betoonden en bewezen mij alle toegenegenheid, ik kan dat zo niet mededelen en dat is door 's Heeren goedheid zo gebleven, zolang ik in dienst geweest ben.

Had ik vrije uren, dan ging ik naar hen toe en wij mochten soms des Heeren gunst in ons midden ondervinden. De Heere zei tot Jacob: 'Ik zal u behoeden, waar gij zult heengaan,' en zo was het ook met mij, door des Heeren genade.

Zoals ik medegedeeld heb, was het nu openbaar geworden, dat er een fijne op de kamer was.

Bij deze gelegenheid moest ik bij onze sergeant-majoor komen en die deed onderzoek bij mij aangaande mijn belijdenis van mijn godsdienst en waarom ik tot de gemeente van dominee Ledeboer behoorde, welk verschil er toch tussen de gereformeerden bestond, daar er toch zo veel richtingen waren en waarom ik zulk een denkwijze had. De Heere liet mij in deze niet verlegen, maar liefde mij Zijn licht te schenken aangaande mijn bekering, hoe ik van dood, levend was gemaakt in het geestelijke, naar Efése 2, hoe ik Jezus had nodig gekregen tot mijn Borg en Zaligmaker en hoe het mij gegund werd, op 's Heeren tijd, Hem door het geloof aan te nemen met Simeon, naar Lucas 2 en Johannes 1 : 12 en hoe ik zo ook een keuze gedaan heb, aangaande mijn godsdienst of belijdenis.

Ik deed dit, bij de sergeant-majoor en zijn vrouw op de kamer, hetwelk zij beiden eerbiedigden.

De Heere heeft deze ontmoeting voor mij believen te zegenen; zolang ik in de dienst geweest ben. Die majoor, hoewel Rooms-gezind, heeft altijd, wat de dienst aangaat, voor mij gezorgd. Een korte schets hiervan zal ik hier nog mededelen. Bij gelegenheid dat wij zaterdags, als soldaat zijnde, moesten uitpakken, vroeg de kapitein van mijn compagnie of ik het nog al gewoon kon worden in de dienst; ik zeide: 'Jawel, kapitein'. De majoor, die daar ook tegenwoordig was, zei tot de kapitein: 'Ruben kan het goed gewoon worden, maar hij gaat zondags gaarne naar de kerk,' en ziet, de kapitein zegt tegen de majoor: 'Welnu, geeft Ruben alle zondagen vrij van appèl, dan kan hij naar de kerk gaan, hetwelk mij door mijn mede-maats niet werd gegund. Zij zeiden: 'Die fijne, die kan het wel krijgen, maar wij niet.' Ik had er echter niet om gevraagd, maar de Heere beschikte het zo, dat ik het evenwel verkreeg. Hier mocht ik werkelijk de hand des Heeren in zien. Wij lezen dat de kinderen Israëls genade verkregen in de ogen der Egyptenaren. Dus wanneer ik buiten wachtdienst was, zondags halftien in de voormiddag tot 's avonds tien uur, de tijd wanneer ik in de kazerne moest wezen, onder het volk.

Veel gezegende ogenblikken mocht ik hierdoor onder het volk des Heeren en onderling met hen ondervinden. Mijn ziel had genade in des Heeren ogen gevonden en ook in de ogen der mensen, dat mede een vrij genadegeschenk is. Ik heb met Lodensteyn wel eens mogen zeggen:

Niets, ja niets en zijn wij waardig:

Blijdschap, goed of eer.

Menen wij 't, 't is onrechtvaardig;

Aller schepsels, hoort zijn eer.'

Toen ik bij die gelegenheid eens wacht moest doen, achter het paleis van Zijne Majesteit onze Koning en te middernacht daar op mijn post stond, dat de Heere mij beseffen schonk in het hoge gewicht, aangaande het opgaan naar de eeuwigheid voor

Hem. Het werd mij toch zulk een behoefte, dat de Heere toch zijn blinde zielsogen eens beliefd te openen, dat ik mijn knieën voor God boog. Smekende dat Hij dien God van David eens mocht leren kennen en dat Hij door die God mocht voor- en toebereid worden voor de eeuwigheid.

Het is mij ook wel eens gebeurd, dat ik zondags op post moest staan en dat het mij ter harte ging dat ik de openbare godsdienst moest missen. Gemis, leert waarderen wat wij gehad hebben, dat zal voor de grote eeuwigheid ook zo zijn, indien wij moeten sterven zoals wij geboren zijn. Wat zal daar de tijd, die verwaarloosd is gewaardeerd worden, maar de Engel zwoer bij Dien, die leeft in alle eeuwigheid, dat daar geen tijd meer zijn zal tot in der eeuwigheid.

Ik heb Davids weg, dan voor mezelf wel eens bedacht Ps. 84 en den 42en Psalm. Nochtans de Heere heeft het wonderlijk met mij gemaakt. Zondagsmorgens als ik niet op post moest, stond ik op van mijn legerstede, ging dan van de kamer af, uit het bereik van alle mensen wandelen over de bovenste corridor of zoldering tot half tien, wanneer de kerkparade moest afmarcheren en kwam dan weer te voorschijn om naar de kerk te gaan. Wonderlijk was Gods zorg over mij in deze weg ook.

Ik stond alleen, van al dat volk, die om dat uur naar de godsdienst moesten. Bij het afmarcheren moest elkeen zeggen tot welke godsdienst hij behoorde, de Lutherse, Mennist, Afscheiden, Chantenist, kortom, buiten Joden en Roomsgezinden en die naar de Grote kerk gingen, stonden zij om halftien allen gereed.

Ach, wat heb ik soms wat bespotting moeten aanhoren over het belijden en beleven van mijn godsdienst; maar was ik dan weer bij het volkje dan was ik weer een gehele dag vrij en mocht bij tijden en ogenblikken wonderlijk in de Heere en in Zijn sterkte vertroost worden.

Daarentegen had ik ook wel eens andere tijden, zodat ik wel eens grotelijks moedeloos werd, wordende soms opzettelijk tegengewerkt door mijn evenmaats. 'Zij passen,' zeide David, 'op mijn hinken.' Het is mij wel gebeurd, dat ze tot mij zeiden: 'Indien wij u in onze macht krijgen, buiten gezicht van de kazerne of wij onzen kans zien, zullen wij een einde aan uw leven maken; ik mocht dan soms zó gesterkt wezen in de Heere, dat ik zei, dat zij onder het toezicht Gods stonden.

Volgens de erkenning van David, aangaande de zaak met Simei, waarin hij zegt: 'De Heere toch heeft gezegd: Vloek David', dat is: Het gebeurt, doch onder des Heeren heilige toelating, want, daar er toch geen kwaad in de stad is, dat het van de Heere niet is, 't is alles volgens Gods Woord. Als het geloof in een goede verhouding is met de Heere, dan zien wij ook recht op God en niet op tweede of middelloorzaken; maar buiten dat is het maar een moeilijke les. Echter is het te allen tijde waar, dat leven en dood in des Heeren hand is. Ik heb onder alle moeilijkheden van de dienst er evenwel aangename dagen gekend, aangaande mijn zielenleven.

U zult misschien zeggen, zoudt u geen vrijheid gehad hebben om een ander in uw plaats te nemen?

Daarop antwoord ik: vooreerst middelen daartoe bezat ik niet en in de tweede plaats, naar mijn inzien is het 't beste in zulke gevallen eenvoudig de weg te volgen waarin de Heere ons leidt en die op te volgen.

Wel is waar: de aanleiding en verleiding is groot. Groot is de verantwoordelijkheid in deze voor koning en overheden evenals voor land en volk.

Het is in ons diep gezonken land en natie, als het ten tijde Achabs en andere koningen Israëls was, die het volk deden zondigen, maar God zal zulks ook eenmaal van hun handen eisen; als wij maar de gestalte van Lot mogen deelachtig zijn en onze ziel zich

mocht kwellen onder en over de gruwelen van een land en volk, dat zo diep van God is afgeweken, dat is het grootste voorrecht er onder, dan zal het ons zo veel niet schaden. Ik weet wel, dat zulks een weldaad is, die niet iedereen ten deel valt, evenwel het is een genadegeschenk van de Heere. Even is het ook waar, althans toen ik in dienst was, kon een ieder zijn godsdienst uitvoeren, zoals die door de persoon begeerd werd. Buiten dienst, wanneer wij dan ons licht dat wij daarin verkregen hebben, niet opvolgen, dat ligt voor onze rekening. Het is echter maar al te waar, dat het even is of het voor een soldaat en voor alle militairen een oneer is God of godsdienst waar te nemen.

Bezieet de jonkheid in de dienst, beziet ze in de ouderlijke woningen, hoe weinigen die Salomons raad opvolgen, die hij naar Prediker 12 : 2 geeft. Weinige jonge lieden zowel als oude, die God vrezen. De jeugdige krachten moeten meestal voor de wereld en voor de duivel zijn en de nasmarten worden niet opgemerkt, wat een sober loon de wereld en de duivel geeft. De zonde geeft of laat niet anders na, dan tijdelijke en eeuwige straffen.

Als ons uit genade gegund wordt om God te vrezen, dan kunnen wij de wereld wèl door.

Ik heb, tijdens ik in Den Haag gelegen heb als soldaat, ook nog vijf weken in Leiden als zodanig vertoefd.

Gods opzicht en dierbare zorg mocht ik daar ook ondervinden. De Heere heeft toch nog overal zijn volkje, althans in Nederland.

Mijn tijd kortte intussen allengskens in, zodat ik met de winter veertien dagen met verlof naar huis ging en dat viel zo uit, dat ik zes weken door vorst verhinderd werd, weder naar mijn garnizoen te gaan, zodat ik die tijd te Middelburg onder soldaten moest verblijven.

Hier liep ik ook al spoedig in 't oog aangaande mijn godsdienst, dat gaat niet ongemerkt voorbij, als men vervaardigd wordt genade te beleven. Ik had het daar bijzonder gemakkelijk wat de dienst aanging; wij behoefden daar geen dienst te doen. Ik ging als wij gegeten hadden Middelburg in tot 's avonds. Dat wekte in hevige mate de afgunst op van de militairen welke in dat garnizoen waren, zodat de onderofficieren des avonds als ik uit de stad kwam gereed stonden voor de kazerne en mij spijtig toevoegden: 'Daar komt mijnheer weer aan.'

Zodoende heb ik veertien en een halve maand moeten doorbrengen, zodat ik, met David, buiten die ogenblikken dat ik 's Heeren gunst en bij 't volkje verkeerde, ook wel heb moeten klagen: 'Ik lig onder stokebranden, mensenkinderen wier tanden spiesen en pijlen zijn.'

Ik werd soms zodanig bespot, dat ik mij niet wist te bergen. De Heere geeft ons weleens onze weg op onze kop; David en Job hadden daar ook bevinding van, die moesten klagen dat zij erfden de misdaden hunner jeugd. De moordenaar aan 't kruis, die naar de eeuwige heerlijkheid is heengegaan, zeide: 'Wij lijden rechtvaardig.' Zo was het soms ook met mij. Lodensteyn zegt in onderwerping aan Gods wil en weg:

Zijn de wegen zuurheid, zijn ze zoetheid;

Laat ons altijd wezen stil.

Want de Wezenlijke Goedheid,

Maakt het goed, met dat Hij wil.

In die zes weken verlof, waarvan ik mij veertien dagen te Axel ophield, verhuurde ik mij, onder voorbehoud, wanneer het Gods weg was en bij leven en welzijn, bij mijn thuiskomst als boerenknecht te dienen bij A. Dekker te Terneuzen.

Langzamerhand kortte mijn diensttijd intussen op, hoe langer ik echter in dienst was, hoe vrijmoediger ik werd en durfde nu onbewimpeld te tonen, dat ik een onderscheiden leven had van de wereld, het werd mij gemakkelijk om in aller tegenwoordigheid te bidden, Gods dag te heiligen, Gods Woord te lezen enz., even als mijn mede-maats deden in het bedrijf van zonden. Er kwamen zelfs wel ogenblikken dat zij mijn leven moesten goedkeuren.

Mijn militaire plichten mocht ik nog al met lust doen en had nergens over te klagen als over mezelf, dat bevond ik die tijd in mijn dienst en dat bevind ik heden nog evenzo in mijn burgerlijk verkeer.

In een lied, dat in 'het Bundeltje' voorkomt, zegt de dichter er van:

O, ik! O, ik!

Voor mij zo schadelik.

De grote kruisgezant zegt in Rom. 7 : 24, 25: 'Ik ellendig mens', enz. Hier moet ik nog korte mededelen, dat ik een grenadier uit Leiden ontmoet heb welke naar Den Haag kwam, ene **Jan Krol**, afkomstig uit De Bilt bij Utrecht, een persoon die God vreesde. Ook een **Jan Evertsen** uit Lunteren die bekommerd leefde, ten opzichte van zijn aandeel aan Jezus. Deze heeft mij tien jaar geleden een brief naar Terneuzen geschreven, waarin hij zijn verlangen te kennen gaf om te weten of ik nog leefde, dan zou hij mij eens schrijven hoe hij tot het volle licht gekomen was en hoe dat Jezus zijn Borg en Zaligmaker geworden was.

Ik heb er veel genoeg gehad; de Heere heeft het goed met mij gemaakt en tot op deze ogenblikken is Hij nog dezelfde voor mij en dat aan een als ik, die het met alle mensen verbeurd heb en nog niet anders kan dan mijn weg bederven, waarom het een eeuwig wonder zal zijn en blijven als ik ten Hemel zal inkomen; was dat voor rekening van mezelf, dan, wil ik hartelijk bekennen, was het voor eeuwig verloren, maar door 's Heeren genade ga ik op rekening van Jezus Christus, die ik als mijn Borg heb leren kennen, de eeuwigheid in.

Wij hadden daarbij nog een kameraad, met name **Jan Dekker** van Wemeldinge, maar, naar ik gehoord heb, is deze tot dat algemene geloof vervallen, dat afkomstig is, naar de overleveringen onzer voorvaderen, van Coccejus, die van onze vaders voor ongereformeerd werd gekenmerkt, dat meer een geloof is van bevattig, dan van ondervinding. Evenwel, het zal toch bevinding moeten zijn van de weg naar de hemel, volgens Gods woord en de verwachting van Gods eerste volk Rom. 5 : 5: 'Mocht de Heere ze allen nog eens in genade aanzien', is mijn wens uit de grond mijns harten.

Het is mij maar een wonder, dat ik zelf niet in die strikken gevallen ben, want, dat ik ben, dat ben ik door genade, de Heere komt alléén de eer daarvan toe.

Eindelijk zijn wij tot het einde van onze diensttijd gekomen en gingen ieder naar zijn bestemming. Na mijn vrienden te Terneuzen bezocht te hebben, ging ik een dag of wat later naar mijn huur als boerenknecht bij A. Dekker om met de paarden te rijden.

Bij deze mensen had ik het zonderling naar mijn genoeg, terwijl baas en vrouw met mij onder één belijdenis en godsdienst leefden.

Wij konden goed overweg met elkander ten opzichte van de belangen van onze onsterfelijke zielen voor de tijd en voor de grote eeuwigheid om daarover met elkaar te spreken; het was onderling voor elkaar of wij geen gebreken hadden, althans ze werden van elkander niet opgemerkt tot ergernis.

Ik had ogenblikken op de dag buiten 's huis en zij insgelijks, dat wij 's Heeren gunst mochten ondervinden; des avonds, nadat het werk was afgelopen en wij weer bij elkaar waren, dan gingen wij weer eens spreken hoe wij de dag waren ten einde

gekomen. Wij erkenden dan de Heere voor Zijn zegeningen aan ons bewezen en wij baden en zongen dan weer eens ter verheerlijking van Gods grote naam.

Mij was het steeds een groot wonder, dat ik bij zulke mensen mocht dienen. Ja, ik mag zeggen: ik heb er dagen beleefd, dat zij mij als hun eigen kind hebben behandeld, hoewel ik een arme jongen was, naar de wereld, zij daarentegenover waren rijk naar dezelve. Echter zij erkenden dat het hun ook van God gegeven werd en dan zijn rijken en armen beiden Gods handenwerk en doet ze elkander beide ontmoeten op aarde en ik hoop ook in de hemel.

Verder zal ik hier niet over uitweiden in deze weg. Ik weet hoe ik ze ken.

Zo hebben wij vele dagen met elkander doorgebracht in overeenstemming en genoeg onderling als een grote en gezegende weldaad en wij zijn tot op dit ogenblik nog niet gescheiden in de samenleving. Zijn er ook al eens donkere vlagen tussen beide gekomen, tot een totale scheiding of verwijdering is het in genen dele gekomen, dat helaas tussen nauwe vrienden op aarde ook al kan gebeuren, in de hemel echter zal zulks niet meer plaats hebben of voorvallen. Hier moeten wij soms alles verliezen, maar geen nood, als wij God maar mogen overhouden, dan zal dit alles ons niet schaden, als Die ons deel is, dat is een bestendig deel, die blijft: al verandert alles, God verandert niet, naar Maleachi 3 : 6.

12. Getrouwd en werkzaam bij A. Dekker

Ik heb bij voornoemde baas A. Dekker bij de zes jaar gewoond, vier jaar in mijn ongehuwde en twee jaren in mijn gehuwde staat.

Door 's Heeren beschikking ben ik, toen ik 23 jaar oud was, in de huwelijke staat getreden met **Janneke de Ruijter, dochter** van Pieter de Ruijter en haar moeder was Neeltje Kaan; wat het maatschappelijke leven aangaat, waren dat gezegende mensen. Op die tijd, toen zij mij hun dochter ten huwelijk overgaven, hadden die mensen goed hun brood.

Daarenboven wat de staat voor de grote eeuwigheid betrof, was haar moeder een verzekerd en verzegeld mens en haar vader leefde in een bekommerde staat tot op zijn sterfbed en is toen tot volle ruimte of licht gekomen en is zo de eeuwigheid ingegaan.

Dus onze afkomst was zeer verschillend; zij was van kinds af onder de middelen van genade groot geworden en onderwezen in de leer die naar de godzaligheid is. Evenwel tot zaligheid, weet men, dat er meer nodig is, daartoe is er hartveranderende genade nodig, anders kunnen wij God wel dienen met een gesloten hart, daarvan hebben wij een voorbeeld aan een Lydia en dat was met mijn vrouw ook zo tot op haar 23e jaar, toen heeft de Heere ook Zijn genade aan haar verheerlijkt.

Als middel in 's Heeren hand heeft daartoe dienstbaar moeten zijn ds. Bakker, die toen ter tijd in Axel nog predikte; hij leerde op zondagavond uit Mattheüs 5 en deze woorden: 'Zalig zijn de reinen van hart want die zullen God zien', en ziet, dat beliefdde de Heere voor haar te zegenen tot bekering in de eerste ontdekking van haar onrein hart en verdoemelijk bestaan voor de eeuwigheid. Zij leerde op dat ogenblik haar zelf kennen als zondares voor het aangezicht Gods en is door 's Heeren genade, om hierin kort te zijn, zover gekomen, dat zij hetgeen er aan de zonden als vruchtgevolgen verbonden is, nl. tijdelijke en eeuwige straffen en zij heeft door 's Heeren genade Gods doen mogen goedkeuren, dat zij een welgevallen heeft leren nemen in het dragen van de straffen harer ongerechtigheden en de dierbare Zaligmaker is haar ook mezelf ontdekt inwendig, zodat zij door 's Heeren genade ook bij ogenblikken heeft ondervonden wat het is vrede te hebben met God als vruchtgevolg van de vergeving der zonden; tot zover nu wens ik mede te delen, wat er nog mede in verband stond eer

ons huwelijk werd gesloten. Ik zag namelijk zo hoog op de afkomst van mijn vrouw tegenover die van mijn persoon.

Ik van afkomst in de natuur een arme jongen en wat de opvoeding aangaat in mijn jeugd evenals Gods Woord leert: 'Als het veulen van een woudezel', hoewel dat de Heere dat ongelijk en die blaam van mij heeft weggenomen en ik wel eens wonderlijk gezegend ben uit Ps. 113 voor mijn persoon.

Ondanks al deze bezwaren bewerkte de Heere wederzijdse betrekking in onze harten op elkander, zodat ik ondervinden mocht dat Gods raad bestaat en de Heere Zijn welbehagen uitvoert, zo was het ook in deze weg.

Toen haar ouders en mijn moeder kennis genomen hadden van onze besluiten tot het huwelijk en wederzijds hun toestemming daartoe gaven, was er voor mij heel wat te bewerkstelligen, doordien zij mij niet aangegeven hadden toen ik geboren ben; daar was heel wat moeite aan verbonden om mensen te vinden, die getuigen konden voor mijn geboorte.

Echter het is alles opgelost, zodat de kantonrechter een geboorteakte voor mij opmaakte en kon nu het huwelijk overeenkomstig de wet plaats hebben.

Maar gelijk het doorgaans op aarde gaat, het ene bezwaar maakt, onder 's Heeren heilige toelating, veelal plaats voor het andere. Ten huize van mijn vrouws ouders, had zij twee broeders, één eigen broer en één halfbroer; die maakte het erg moeilijk, de reden daarvan was: zij zagen er zo een ongelijk huwelijk in tegemoet; ik was zeer arm en zij lieden burgerskinderen; bovendien werd buitenshuis het hoofd van haar broer er tegen opgezet, maar de Heere regeert en bestuurt alle dingen naar Zijn eeuwige raad.

Van mijn zijde begonnen de bezwaren ook al op te komen, mij dacht: 'Maak ik mijn voornemen aan mijn baas bekend, die zal zeggen: 'Nu Marien, dan moet u maar naar huis gaan, want een getrouwde knecht houd ik niet.' Zo werd het van binnen zeer moeilijk, dat is te begrijpen voor ieder die dergelijke wegen gepasseerd is; ik kwam in mijn overleggingen op straat terecht, zonder onderkomen; evenwel de Heere betoonde ook in deze te leven en te regeren. Ik gaf het mijn baas te kennen, namelijk mijn huwelijksplannen en zou dan de uitslag maar afwachten, hetzij blijven of weggaan.

Met dat ik hem er echter van in kennis stelde, zegt mijn baas op vragende toon: 'U blijft toch hier om met de paarden te rijden?'

Ach, wat viel er een bezwaar van mijn hart af nu ik kon blijven.

De Heere, die enkel goed is, nam in deze weg Zijn dierbare zorg weer over mij.

Wij traden dan de 30e juni van het jaar 1863 in het huwelijk en 30 december 1864 begunstigde de Heere mijn vrouw met een jonge dochter. Maar is het waar, dat het huwelijk een instelling Gods is, om wederzijds elkander tot hulp te zijn en een middel om Gods raad te dienen in de voortteling van het menselijk geslacht, echter zegt Paulus: 'dezulken zullen verdrukking hebben in het vlees'.

Mijn vrouw is zeer zwak en heeft, tot op dit ogenblik dat ik dit schrijf, al veel in die wegen ontmoet zelfs tot de poort des doods genaderd geweest, maar tot op dit ogenblik evenwel genadiglijk verschoond. In die wegen heb ik ook veel van Gods gunst mogen ondervinden. Ja, in alles wat de Heere ons deed ontmoeten en hoe hard soms de kastijdingen waren, nochtans daarin hebben wij wel eens mogen ervaren, dat het Vaderlijke slagen waren, gelovende dat die tot ons nut ons bejegenden.

Bij de zes jaar alzo doorgeleefd hebbende, mijn vrouw ten huize harer ouders en ik dienende als boerenknecht, daar beliefdde het de Heere ons in donkere en benauwde wegen te leiden.

Eerst stierf mijn moeder in 1868 en het volgende jaar werd ons enig kindje dat wij

hadden ook aangetast in die mate dat het, op haar vijfde levensjaar, door de dood ons kwam te ontvallen. Hoe verstandig en innemend dat kind was, kunnen die getuigen welke dat kind gekend hebben en inzonderheid voor ons als ouders.

Ieder kan wel nagaan hoe zwaar dat verlies voor ons was, allen waren wij tezamen erg aan dat kind gebonden. Ik voor mijn persoon ook in een hoge mate.

Zes weken heeft zij op het krankbedje gelegen, ik heb Davids toestand toen ook mogen gevoelen, als hij zegt: 'De afgrond roept tot de afgrond bij het gedruis Uwer watergoten, alle Uwe baren en golven zijn over mij heengegaan'.

Zo dacht ik: 'Mijn moeder in het gepasseerde jaar moeten missen en nu mijn enig kind, dat kom ik nooit te boven,' maar ik vreesde daaronder te bezwijken indien dat mijn lot moest wezen. Dat kind had al zulk een besef van mijn bezwaren, dat als ik naar mijn arbeid ging, zei zij: 'Maar vader, u moet zo niet schreien, ik ben zo erg niet of ik zal nog wel beteren,' en als ik dan thuis kwam, deed zij haar best om aan tafel te zitten, want zei zij: 'Dan zal vader toch wel geloven dat ik beter ben,' maar wat wij deden, wij ondervonden hetgeen Salomo zegt: 'Daar is geen geweer in deze strijd'.

Haar krachtjes namen allengskens af, vandaag verliet ze dit en morgen weer wat anders, en ach, wat smartte mij dat!

Acht dagen voor haar sterven raakte ik er mede onder de Heere of liever de Heere gaf mij genade om met Job te kunnen en mogen zeggen: 'De Heere heeft gegeven, de Heere heeft genomen, de Name des Heeren zij geloofd.' Overal waar ik mij wendde, drukte mij het gemis van mijn kind. De duivel, onder Gods heilige toelating vertoont daarbij ook tegenwoordig, om dat zo compasselijk en zo medelijdend voor te stellen, ja soms aanporrende om God van onrecht te beschuldigen in zijn doen en zo was het met mij. Ziet echter, mijn vrienden, de Heere beliefde mij onder Zijn gezegende behandeling te nemen, dat op de- volgende wijze toeging:

In die tijd was ik **diaken** en A. Dekker ouderling in de vergadering in onze plaats. Tot assistentie van de ouderling las ik zondags op mijn beurt een predicatie, dat feitelijk uitsluitend het werk is der ouderlingen; en het werk der diakenen is de inzameling en uitdeling van de handreikingen ten behoeve van de armen aanbetrouwd.

Ik las dan bij die gelegenheid de 13e zondag van de Heidelbergse Catechismus van Smytegelt over de naam van de Heere Jezus, daarbij het onderscheid, waarom ook wij kinderen Gods genaamd worden, met de uitbreiding daarvan. En zie, daar staat de Heere over mij op en toont mij bij de stukken, dat ik een kind van God ben, met zo véél licht en klaarheid.

Ophelderende de weg welke Hij met mij gehouden had, vraagwijze: of Hij mij ooit verzocht had boven vermogen. Het was of ik bij iedere zware proefweg, bij iedere omstandigheid als met mezelf licht bepaald werd, zodat ik met Samuël moest zeggen: 'Tot hiertoe heeft de Heere geholpen.'

Nochtans kon dat vorige voor mij in deze weg niet tot troost strekken, althans indien de Heere niet toegeschoten was, ik was ongeholpen gebleven: maar zie, uit eeuwige zondaarsliefde stortte de Heere bij die genadige ontmoeting, Zijn dierbare liefde uit in mijn hart en het was of Gods liefde en het gemis van mijn kind in het hart in overweging en tegenover elkander kwamen te staan; ik zeg: God en mijn kind.

Door 's Heeren genade kreeg ik God toe te vallen in Zijn doen, terwijl mij die toestand voorkwam van Asaf in Psalm 73, daar hij zegt: 'Al bezwijkt mijn vlees en mijn hart, zo is God de rotssteen van mijn hart, en mijn deel in eeuwigheid.' Ach, dat verenigd worden en dat geloven en onderwerpen al was het dat het op aarde door zulke diepe wegen ging, ja, al bezweek ik er onder, dan mocht ik ondervinden, dat God voor mij altijd nog zou overschieten, ja ik geloofde zo, dat al was dat de Heere het al verborg,

dat er evenwel eenmaal een stonde zou aanbreken, na deze tijd, dat ze van achteren tot voren zouden worden gezien, ook de weg van Gods voorzienigheid, die hier soms zo contrarie scheen. Ds. Ledeboer zegt in zijn gedichten:

*Ik zal daar eens het anker leggen,
Amen op Gods wegen zeggen.
Die hier liepen door de zee,
't Nadert vast de zalige ree.*

Ach ja! het zal in de eeuwige heerlijkheid, zeg ik, eerst recht gekend worden en dan zal er geen verwisseling van onze gestalten meer zijn. Dat wordt hier ook zo dikwijls ondervonden, de ziel is hier op het ogenblik met 's Heeren lief doen zo verenigd, hoe moeilijk ook voor vlees en bloed, al is het soms met tranen in de ogen, maar dat zal daar eeuwig ophouden, zuchtingen en treuringen zullen daar ophouden. De eerste aanmerkelijke slag welke ik in mijn huwelijk moest ondervinden, kwam de Heere door Zijne liefde en genade voor mijn hart te doen medewerken ten goede. Onderscheiden zware proefwegen zijn er intussen nog gevolgd, wellicht zullen er mij nog zwaardere bejegenen.

13. Enkele voorvallen

Indien de Heere Zijn indachtmakende Geest zal gelieven te schenken, hoop ik nog enige voorvallen ter neder te stellen, als het maar mag wezen tot verheerlijking van 's Heeren grote Naam en tot zaligheid mijner ziel en tot stichting van mijn naasten.

Toen de Heere ons enig dochttertje tot Zich had genomen en mij daarin met Zijn genade en onderwijzingen had gesterkt, deden er weer nieuwe bezwaren op, waarvan het vooruitzicht niet zo gunstig was.

Nadat ons kindje afgestorven was, werd **mijn vrouws vader** ongesteld vanwege een gebrek in de maag, tengevolge waarvan hij negen maanden later is overleden.

Het was voor ons evenals voor mijn schoonmoeder een zware post, omdat vader een beste man en voor allen zeer minzaam in gedrag en goedaardig van karakter was, maar voor hem was zijn ziekte en afsterven een grote, ja overgrote gunst, daar zijn dood een doorgang was tot het eeuwige leven.

Veel jaren heeft hij doorleefd, dat hij een raadsel voor zichzelf evenals voor anderen die hem kenden was, daarom werd, door des Heeren genade de nood zo aangedreven, wyl hij moest gaan sterven en niet kon sterven. Nadat hij zeven maanden ziek geweest was, ongeveer twee maanden vóór zijn dood, is de Heere over zijn ziel opgestaan. Het eerste wat de Heere hem betoonde na grote angsten en het licht over hem opging was de 107e Psalm. Op een morgen verzocht hij mij die te lezen, onder dat lezen werd ik zo wonderlijk aangedaan, eensdeels omdat ik kreeg te geloven dat het van God was en ten andere de grote genade en ontferming van God 't hem waarts - en daar verbrak de Heere de ijzeren deuren en grendelen van het hart en de Heere stortte Zijn liefde uit in zijn hart en hij ging aan het spreken over de daden Gods en dat verwonderen in God en over Zijn dierbare weldaden aan hem bewezen, die gemeenschap met God zelf evenals met Gods volk beneden, maar bovenal in de hemel, dat was tot verwondering van allen. Velen zijn er nog in leven die daar getuigen van waren. Dat wegnemen van de vreze des doods.

De laatste dag vraagt hij aan de dokter, aangezien er al vier weken omtrent waren verlopen, waarin elke dag de dood verwacht werd: 'Dokter, hoe lang zou het toch nog wel duren?' de dokter vraagde hem of hij dan zo verlangde naar de dood.

'Ja dokter', was zijn antwoord, 'daar verlang ik naar', en na afscheid genomen te hebben van de dokter, zegt hij tot zijn zoon: 'leg mij nu nog eens ter deeg, dan zal ik zo stilletjes gaan liggen sterven', hetwelk ook gevolgd is.

Te half zeven is hij het tijdelijke met het eeuwige gaan verwisselen en zo verbeiden zijn stofjes evenals de stofjes van al Gods volk, de opstanding uit de doden. Zo is deze ziel in het jaar 1870 de eeuwige rust ingegaan. Zie, in vader bewaarheid hetgeen David erkent in den 138e Psalm: 'De Heere zal het voor mij voleinden, Uwe goedertierenheid is van eeuwigheid en laat niet varen de werken Uwer handen.'

Dus in 't kort iets medegedeeld van het afsterven van vader. Wij misten hem, naar het uitwendig aanzien, veel; evenwel, zoals de dagelijkse ondervinding leert, dat riddert zichzelf.

Nauwelijks was de slag op de 18e januari voorgevallen, of **mijn schoonmoeder** wordt ernstig ongesteld tengevolge van een ontsteking in de buik, evenwel dat betert weer een weinig, maar daarna openbaart zich een maagkwaal, evenals bij vader.

Wie moeder was? Die had gaven en genade van de Heere ontvangen om in veel gevallen met raad en daad bij te staan. Wat haar staat voor de eeuwigheid aanging, daarin was zij verzekerd en verzegeld door een Drieënig God, zij was een licht, gelijk

er zeldzaam ontmoet wordt; mocht veel verwaardigd worden met de belangen van haar zelve alsmede van land en volk tot God te naderen en genoot heerlijke verhoringen. In haar ziek zijn, komt die waarheid haar voor uit het Hooglied Salomons: 'Komt bij mij van de Libanon af, o zuster, o bruid, enz.'

Hetwelk de Heere haar klaar toonde, dat dit een waarheid voor haar was van de Heere, om haar van de aarde in de hemel te nemen. Wat de Heere ook aan haar heeft vervuld de 27e april van dat zelfde jaar, toen is zij gelovig en vertrouwende (gelijk ook die gestalte in haar ganse ziekbed zich openbaarde) met Jakob zeggende: 'Op Uwe zaligheid wacht ik Heere', gestorven.

Hadden wij aan de ene zijde reden om verblijd te zijn met haar uitgang in dit tranendal naar die zalige rust, die haar bereid was van eeuwigheid, aan de andere zijde hadden wij te treuren over ons gemis, dewijl wij als kinderen zoveel aan moeder verloren. - Ja, ik voor mij mag wel zeggen, ik ging haar het meeste missen in alle wegen, toen zij weg was.

Ach, het is zo wáár, wij waarden het meest bij het ontberen. Zo was het in deze ook met mijn vrouw en wij missen haar nog en geheel ons land en voornamelijk Gods volk.

Jesaja 57 daar zegt de Heere: 'De rechtvaardige komt om en daar is niemand die het ter harte neemt, en de weldadige lieden worden weg- geraapt.' Uit deze tekst heeft ds. Bakker een rouwpredicatie over haar afsterven gedaan, waarin het bleek dat hij ze daarvoor erkende, dat ze dat karakter heeft geopenbaard van diezelfde die Gods Geest daar beschrijft, dat volk dat eenmaal ten hemel zal komen.

Zij had klare bewustheid, dat zij door het bloed van Jezus was gewassen en gereinigd. Daarom werpt zij ook nu eeuwig de kroon voor de voeten van het geslachte Godslam neder om Hem eeuwig toe te brengen de eer en heerlijkheid, tot in alle eeuwigheid.

Zie, dus aangaande het afsterven van onze geliefde moeder, Neeltje Kaan.

Zo bleef ik dan over, na het afsterven van vader en moeder en een kindje dat zes maanden oud was.

Bij het begraven van moeder, was het even of alles met háár begraven werd: Gods opzicht - Zijn zorg - het was even of het alles van moeder afhing.

Onder de toelating des Heeren brengt de duivel gewoonlijk twee uitersten in de weg: n.l. indien wij de listen niet bemerken, komt hij in de samenleving de gebreken van Gods volk in de zwartste kleuren voor ogen te stellen en dan zegt die vijand: Ja, het is toch ook maar een mens, voornamelijk als wij elkander van nabij kennen, dan verkleint hij de genade en vergroot de zonden zodanig, dat wij door die nevelen niet kunnen zien of er genade aanwezig is. Ach, wat is de mens toch op aarde! Menigmaal openbare gebreken en 's Heeren genade verborgen voor de wereld, ja, soms zelfs voor Gods volk, daar hebben wij voorbeelden van in Gods Woord, zoals de Heere zelf van ons getuigt Ezechiël 34.

Kan hij echter de achting van Gods volk niet gans benemen, dan keert hij het om, op een andere listige wijze, n.l. om aan de genade die de Heere aan onze naaste heeft verheerlijkt, om daar te veel vleselijke grootheid en schepsels liefde aan toe te kennen, even of genade een vrucht is die op onze eigen akker groeide, zodat Gode de ere daarvan niet krijgt.

Want, het is een zekere waarheid, dat de Heere Zijn volk bedeeft met die mate van genade, welke ze juist nodig hebben, niet minder of niet meer.

Om nu mijn verhaal te vervolgen.

Na het afsterven en begraven van moeder ging ik weer mijn beroep uitvoeren, dat was

te dien tijde het venten met koopwaren.

Door bestrijding en temptatiën was ik echter zo vervoerd dat ik niets meer durfde verwachten; dat viel echter zo wonderlijk mede, dat ik die dag nog meer verkocht dan ik gewoon was. Het kwam mij zo wonderlijk voor, dat de Heere toch zo goed over mij was. Ik mocht in deze Johannes 8: 44 krijgen te verstaan, hoe dat de duivel een leugenaar is, zelfs is hij dat van den beginne en dat zal zijn werk blijven naar het boek van Job. Daar durfde die helhond wel tot God te zeggen wat zijn werk was en zou hij dan hier op aanleggen om zijn volk te bemoeilijken.

Gewis, in alle deze mocht ik de Heere in erkentenis nemen, vanwege dat Hij ook in de natuur Zijn gunst aan ons bewees.

Enige maanden leefden wij zo al door, en ziet, daar deed zich weer een bezwaar op aangaande mijn vrouw, die zo erg ziek werd, dat ik begon te denken, dat het einde ook er mee zou gepaard gaan, want er kon nu niet het minste opdoen ten aanzien van ongesteld worden of het werd sterven.

Ik was er hooggaande over verlegen en bekommerd, hoe dit zou uitvallen en zie mijn lieve vrienden, toen de nood zo hoog gestegen was en ik verwaardigd mocht worden om er mede onder God te komen wat werd het gunstig gewend; ik raakte met Gods doen verenigd en de Heere gaf mij die waarheid uit de Klaagliederen van Jeremia: 'Want Hij, de Heere, bedroeft des mensenkinderen niet van harte, maar als Hij bedroefd heeft, zal Hij zich weder ontfermen, naar de grootheid Zijner goedertierenheden.'

Daarbij gaf de Heere mij geloof dat Hij ook dit bezwaar zou wenden. O! dat wonder, daar toont de Heere in deze slagen, hoe dat Hij aan deze zijde van de eeuwigheid met mij afrekende. Ach! ik mocht ondervinden als David zegt Ps. 119 : 75. 'Ik weet, Heere, dat Uw gericht gerechtigheid zijn en dat Gij mij uit getrouwheid verdrukt hebt,' en zie hier werd ik blijde in God, dat hij mij met de roede bezocht en ik daardoor aan God verbonden werd. Lodensteyn zegt met recht:

*Zijn de wegen zuurheid,
Zijn ze zoetheid:
Laat ons altijd wezen stil,
Want de Wezenlijke Goedheid,
Maakt het goed met dat Hij wil.*

Dus het was even als David, daar hij zegt: 'Mijn ziel, keer weder tot Uwe rust, want de Heere heeft aan U welgedaan.'

Mijn vrouw begon weer te beteren, ja werd weer volkomen hersteld en wij hadden weer enige tijd gezondheid in ons midden.

Veel zieke dagen waren nochtans het deel mijner vrouw, waarin de Heere evenwel ons Zijn gunst en dierbare ondersteuning niet liet ontbreken naar het lichaam.

Het was soms zeer gespannen zodat ik maar twee uur op mijn bed kwam, in de morgen kwam de werkvrouw mij aflossen en dan kon ik weer mijn beroep uitvoeren en dat ging zonder stoornis even of ik den gehele nacht gerust had.

Terwijl ik dit verhaal, denk ik nog aan een zondagmorgen, waarop ik zo ten einde en afgetobd was, dat ik de minste levendigheid niet had om Gods lieve dag door te brengen. Ik zou maar een kort preekje lezen in 'Christus heil en sieraad' van Smytegelt, alwaar in voorkomt de betuiging van Luther, welke Smytegelt, aanhaalt: Indien - zegt Luther - ik niet in wegen van druk had gekomen, ik had niet geweten wat ik aan God zou gehad hebben. Hierbij stortte de Heere zo onmiddellijk Zijn liefde en gunst in mijn hart uit, dat ik geen uitbeding meer had. Ik ging naar achter en mocht zeggen: 'Heere, nu heb ik geen uitbeding wat ik van U begeren moet.'

Ach! ik nam eenswillend mijn kruis op en droeg het door 's Heeren genade achter Jezus. O! wat is de Heere toch goed. David zingt, Ps. 136 - wel 26 keren:

*Want Zijne goedertierenheid
Geduurt tot in der eeuwigheid.*

Door de genade van de Heere kan ik dit bij ogenblikken ook zeggen. Als de Heere mij voorspoedige dagen gaf, had ik soms een ongestelde ziele, indrukkeloos, de hemel onverkwikkelijk, de hel niet verschrikkelijk. Ja, soms vervuld met een kracht van verdorvenheid, heftig opbruisende, dat ik dacht: 'Ik behoer nog onder de heerschappij der zonde.' Ik herinner mij nog, hoewel dat meer gebeurd is en nog wel gebeurt, dat ik op een zondagmorgen van mijn leger opstond en ach! ik was geheel als iemand die, zonder de minste indruk van Gods heilige dag, zich geheel in de wereld bezig houdt met werken enz., kortom, ik was een werelds mens en niet in staat om over God en Zijn dienst te denken, kon niet anders dan mijn ongesteldheden betreuren; zo zette ik mij op een stoel neder. Daar zo zittende zou ik toch een gedeelte in Gods Woord lezen en hetgeen ik las was Ps. 65, daar David zegt: 'Ongerechte dingen hadden de overhand over mij.'

Ik moest zeggen: 'Evenzo is het thans met mij.' Mijn ellendig bestaan begon mij enigszins te wegen voor het hoge Wezen. Vervolgens las ik Rom. 7 tot die plaats daar de Apostel zegt: 'Hetgeen ik wil, doe ik niet, maar hetgeen ik niet wil, dat doe ik.' Ach, wat mocht ik dat klaar bevinden, dat ik een deel in mij had dat naar de hemel wilde en een deel dat naar de hel wilde, dat verdorven deel ligt slechts zolang gebonden als de Heere in het hart is en dan komt de zonde weer. Ledeboer zegt met recht: Het is een wonder, Nu boven dan onder: Nu hebben, dan niet.

Ziet, zo raakte ik met mijn toestand weer onder God en éér het kerktijd werd, was mijn ziel uit de strikken en Zijn nabijheid en gunstige tegenwoordigheid schonk de Heere in mijn hart, wonderlijk werd ik gezegend op die dag des Heeren; inzonderheid op de avond. Ik las een preek van Smytegelt over die woorden: 'Ik God ben uw God.' Ach! wat raakte ik in verwondering en aanbidding voor het grote Wezen. Het werden wateren der zwemming voor mij.

De vijand kwam mij, zoals wij van Jozua de Hogepriester lezen, daar hij hem op zijn vuile klederen wees, ook op mijn toestand van de vroege morgen te wijzen, zeggende: 'U mag wel zo in God verblijd zijn, beziet maar eens in wat een toestand u van morgen was,' maar de Heere toonde mij Zijn gunst zo klaar, hoe dat Hij een God was voor mijn ziel. Ach! wat is genade van eeuwigheid toch vrije genade, zelfs in de tijd. Ik voor mij heb het menigmaal bewonderd, dat, na ontvangen genade, de Heere mij niet aan mijzelf heeft overgelaten; maar door genade met David moet zeggen 2 Samuël 23 : 15: 'Hoewel mijn huis alzo niet is bij God, nochtans heeft Hij mij een eeuwig verbond gesteld, dat in alles wel geordineerd en bewaard is, voorzeker daarin is al mijn heil en lust enz.'

Ach ja, ik mag bevinden, ik zal in de hemel komen, omdat de Heere er mij in wil hebben en Zijn grote Naam daarin wil verheerlijken in de hemel en op de aarde.

Deze tijd was mij weer wonderlijk goed, daar de ziel mag ondervinden met Asaf: 'Maar mij aangaande, het is mij goed nabij God te wezen. Ik vertrouw op de Heere om al uw wonderen te vertellen, Heere, Heere.'

Maar na een weinig verademing van de Heere verkregen te hebben, deed er zich weer een bezwaar op, in 't vooruitzicht, dat mij ook heeft getroffen. Job zegt: 'Ik vreesde

een vreze en zij is mij overkomen.' Deze slag trof mij weder ten aanzien van mijn huisvrouw, die werd weer hevig ongesteld en dat ging dan naast de dood af, ik raakte in zulk een moedeloze toestand denkende, wat moet daar toch van komen. Sommige vrienden begonnen te dier tijd te oordelen of er niet iets bijzonders schulde, dat tussen ons en God lag als een reden waarom wij zo bezocht werden.

Intussen moest ik van tijd tot tijd door vreemden bijgestaan worden in het huisgezin, aangezien ik dagelijks met de negotie de pad op moest om in mijn beroeping bezig te zijn, in welke weg ik dan veelal een speelbal voor de duivel was, eer ik met de toestand weer verenigd was. Evenwel de Heere was in deze weg der beproeving weer zo wonderlijk goed voor mij, dat Hij mij niet aan mijzelf overgaf.

Terwijl mijn vrouw zo hevig aangetast op haar leger lag, werd mijn ziel werkzaam gemaakt en beliefdde de Heere voor mij te zegenen de 9e zondag van de catechismus in vraag en antwoord, daarin voorkomt: *'Dat God mijn Vader was om Christus wil en al het kwaad dat mij in dit jammerdal wedervoer, dat Hij mij dat ten beste zou doen keren, dat Hij dat kon doen als een almachtig God en ook doen zou als een getrouw Vader.'*

Ach, hier werd ik weer zo verenigd met de weg, die de Heere met mij hield, daar God zichzelf onder alles voor mij vertegenwoordigde, dit was mij steeds het grootste wonder, daar ik dacht dat het zeker tot nadeel voor mij was, keerde dat de Heere ten beste voor mij. Daarenboven Gods Vaderlijke betrekking te mogen ontwaren. Neen, dan was kruis geen kruis meer, maar dan mocht ik onder alles nog maar in verwondering en aanbidding voor dat volmaakte Wezen wegzakken en zinken en erkennen met David, de man naar Gods harte: 'Hij doet ons niet naar onze zonden en vergeldt ons niet naar onze ongerechtigheden,' Ps. 103.

Ik herinner mij nog dat, terwijl ik een predicatie las in de oefeningen van Hendrik van Lis over Ps. 56 : 9: 'Gij hebt mijn omzwerven geteld, leg mijn tranen in uw fles en zijn ze niet in Uw register?' Ach, wat stipt die man de bijzondere lotgevallen en bezoeken, die de Heere hier met elk van Zijn volk houdt, aan. Hoe dat de Heere die naar Zijn Alwetendheid in Zijn getuigenis ook aangetekend heeft. Wat kreeg ik ook de 10e zondag bij bevinding te kennen, die snijdt ten enenmale alle redenaties af en erkent dat voor- en tegenspoed, gezondheid en krankheid onmiddellijk ons van de hand des Heeren worden toegediend. Ik kreeg gelovig met Job te zeggen, dat de Heere over mij voor tijd en eeuwigheid brengen zou, wat Hij bescheiden had en dat onze lotgevallen niet naar mensengunst of afgunst ons overkomen.

Ik heb ondervonden, dat ik dan diep te beklagen zou zijn; dat zou met ieder mens zo zijn, maar inzonderheid met Gods volk, daar heeft het de wereld, de duivel en bovendien ons eigen vlees het meeste tegen geweest.

Echter de Heere zegt: 'Over al wat heerlijk is, zal een beschutting wezen,' zodat de Heere Zijn volk bewaart als het zwart des oogappels, en: 'Ik zie hare wegen en zal ze genezen.' Ja, alle dingen zullen voor Gods volk moeten medewerken ten goede, degenen die naar Gods voornemen geroepen zijn. Rom. 8.

Ach ja, voor de tijd en voor de eeuwigheid zal de Heere voor alles instaan. Dus hier mocht ik de Heere weer toebrengen de eer en heerlijkheid, omdat Hij mijn ziel in benauwdheid weer bij vernieuwing had gekend en geholpen.

Ach ja, tot verwondering is het dat de Heere bij aanvang genade schenkt maar die ook bij de voortgang toedient.

Het blijft steeds voor een arm kind van God een stofje van verwondering, dat de Heere de hand van genade en ontferming aan hem houdt. O, ja wat bevindt zulk een ziel dat niet voor de tijd en voor de eeuwigheid.

Zo ging ik op een woensdag met mijn korf, als naar gewoonte, het pad op, veroordelende mijzelf in overdenking wat een ellendig voorwerp ik was, daarbij wees de duivel mij zo op mijn inwendig bestaan; ik durfde nergens meer op rekenen, alles zag ik zo kort in mijzelf. Nu is het zeker, als wij de rekening van onze kant moeten opmaken, zo tot rechtvaardigmaking als tot heiligmaking, schiet het alles te kort.

Terwijl ik mijzelf zo liep te veroordelen, komt mij die zelfde waarheid voor, zoals ds. Ledeboer ook wel in zijn brieven aanhaalt: 'Simon, Simon, de satan heeft ulieden zeer begeerd te ziften als de tarwe, maar ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet zou ophouden.' Daar kreeg ik in te zien, hoe dat door de Zaligmaker zijn gebed nooit werd afgeslagen, ja, hoe dat ik daardoor in staat was om God ootmoedig achteraan te kleven. Want Jezus zegt tot de Samaritaanse vrouw: 'Het water dat Ik u geven zal, zal in u worden een fontein springende tot in het eeuwige leven.'

'Uw goede Geest,' bidt David 'geleide mij in een effen land.' Die hebben wij nodig om in de vreze Gods onze weg te wandelen naar de eeuwige heerlijkheid, dat gaat zo al met vallen en opstaan, licht en duisternis en zo moet ik inwendig ondervinden naar Zefánja, dat de Heere heeft overgelaten een arm en ellendig volk, dat op de Naam des Heeren zou vertrouwen.

Zo bevind ik mij, krachtens mijn diepe onkunde en blindheid, onverstand en al wat mijn ziel bezet, een kleine, lage en geringe gedachte van mijzelf te hebben en ach, komt de Heere bij aanvang en voortgang niet tussenbeide, ach wat heb ik dan helaas soms een tegenovergestelde gestalte en gedachte in mij, dan zou ik soms in mijn dwaze inbeelding 's Heeren werk op mijn rekening zetten, of dan weer Gods lieve weg niet kunnen of willen goedkeuren, dan weer gereformeerd in belijdenis maar in de praktijk contrarie, zodat ik wel eens tot mijzelf zeg: 'Wat zal het toch een eeuwig wonder wezen als het scheepje mijner ziele nog eenmaal behouden binnenkomt.'

Veertien dagen geleden mocht ik nog eens in diepe verwondering en aanbidding onder Gods dierbare waarheid wegzakken: 'Ik kreeg namelijk eens te overdenken, wat ik sinds 22 jaren al heb doorleefd kwam mij die waarheid voor: 'Die gij in de kracht Gods bewaard wordt, door het geloof tot de zaligheid die bereid is om geopenbaard te worden in de laatste tijd.' Gods zorg over mij tot op dit ogenblik en hoe dat Hij dat zou blijven doen tot den einde.

Zo is dat toegegaan van af dat de Heere mij aan mijzelf heeft bekend gemaakt en zo gaat het nog. Ik heb soms zoveel werk met mijn eigen ik en met mijn natuurkwaden, dat, als ik Jezus dan weer eens niet als Koning kreeg te benodigen, dan moest ik zeker voor de overmacht mijner vijanden bezwijken, maar gunt de Heere mij met kracht uit de hoogte aan te gorden; dan zeg ik met David: 'Ik zal heengaan in de mogendheden des Heeren', Ps. 71. Het zijn toch onvermoeide vijanden, die, kunnen zij de ziel niet uit de hemel houden, alles echter aanwenden om de hemel uit de ziel te houden.

'Hij gaat' (zegt Petrus) (de duivel) 'rond als een briesende leeuw' en door allerlei instrumenten zoekt hij Gods volk uit de weg te krijgen om in eenvoudigheid naar de hemel te wandelen. Hij is een listige vos. Hij staat lijnrecht tegen God en Zijn volk aan om hen het leven te bemoeilijken. Hij heeft maar een kleine tijd meer en staat daarvoor geoordeeld te worden in die grote algemene gerichtsdag, met al degenen die daarin ook hun hand hebben gehad om Gods kerk en volk hier het leven bitter te maken, terwijl Gods lieve volk om Christus wil in de eeuwige heerlijkheid zal ingaan. Daar Paulus van zegt: 'Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? God is 't die rechtvaardig maakt. Christus is het die gestorven is. Ja, dat meer is, Die ook opgewekt is, Die ook ter rechterhand Gods zit, Die ook voor ons bidt.'

Dat is ook mijn verwachting, in het opgaan naar die grote nimmer- eindigende

eeuwigheid, dat ik door 's Heeren genade mag zeggen met Azaf: 'Gij zult mij leiden door Uw raad en daarna mij opnemen in heerlijkheid', en 'bezwijkt mijn vlees en mijn hart, zo is God de rotssteen van mijn hart en mijn deel in eeuwigheid,' met volle erkenning en vrijmoedigheid des harten in het bevinden van het getuigenis Gods in mij, naar Rom. 8 : 16: 'Gods Geest getuigt met mijn geest, dat ik een kind Gods ben, en dat om een Enig en Drieënig volzalig Gods wil.'

Verder nog iets over Gods zorg over mij in het tijdelijke als over één die zich alles diep onwaardig gemaakt heeft, een zondaar die met de kerk moet zeggen: 'Het zijn de goedertierenheden des Heeren dat ik nog niet vernield ben.'

Zoals ik medegedeeld heb, was ik als boerenknecht bij A. Dekker werkzaam en verdiende daar honderd gulden in 't jaar, nu was ik getrouwd en had een kindje, zodat mijn 'sober' loontje niet toereikend was om met mijn gezin er van te bestaan. Hierover raadpleegde ik met mijn schoonouders en met een bijzondere vriend van ons om mijn roeping in den tijd te vervullen, overeenkomstig de weg welke mij daarin geopend werd.

Mij werd door deze mensen aangeraden met negotie door het land te gaan, zoals mijn ouders ook deden.

Een en ander bracht ik voor het grote Wezen, terwijl ik in grote verlegenheid begon te raken om zulks te aanvaarden, daar ik van negotie niets wist, evenwel, dewijl het mij door des Heeren volk ernstig werd aangeraden, die er biddende mede werkzaam waren, komt mij voor hetgeen Salomo zegt: 'Die naar raad hoort is wijs.'

In de vreze des Heeren kreeg ik dus vrijmoedigheid mijn nieuwe roeping te beginnen. Die bestond daarin om met twee manden met kruidenierswaren bij de boeren rond te gaan.

De Heere heeft uit genade deze weg met Zijn zegen believen te bekronen. Ja, ik mag ten volle geloven, dat ik die roeping van de Heere heb verkregen en heb tot op dit ogenblik ruimschoots mijn nooddrift voor het tijdelijke leven daaruit mogen vinden. Ach! wat heeft mij menigmaal laag doen bukken en ootmoedig doen erkennen voor de Heere, dat Hij mij zo merkkelijk kwam te zegenen, wijl ik onder dit alles kreeg terug te zien hoe het in vorige dagen ten huize mijner moeder gesteld was.

Nu ik met mijzelf ben bekend gemaakt, ach! nu moet en mag ik bevinden, dat ik het tijdelijke ook in 's Heeren gunst mag genieten, voortspruitende, als een genadeweldaad uit, en om de verdiensten van Jezus, daar is het toch maar alleen om. Ach ja! ik mag en moet bekennen, daar ik bij onderscheiden goeude mensen kom, word ik boven waarde en verwachting door 's Heeren genade algemeen vriendelijk en beleefd onthaald. Ik moet wel eens zeggen: 'Wondere wegen,' want de Heere kon rechtvaardig alle wegen voor mij toesluiten en opdampen.

Vanwege mijn zonden heb ik tijdelijke en eeuwige straffen verdiend en wat mij de Heere daar boven schenkt is Zijn genade, hoewel ik bekennen en erkennen moet dat ik bovendien nog genade nodig heb om zulks te beoefenen. Wel heeft de Heere beloofd voor mij te zorgen, nochtans heeft de Heere voor Zich de soevereine beschikking behouden op welke wijze en naar welke mate Hij de ziel Zijns volks wil bedelen, soms wil Hij vrienden daartoe gebruiken, soms vijanden; wij hebben maar nodig op God te zien, die alle harten ja ook des konings hart in Zijn hand heeft en dat neigt naar Zijn Zelfs wil.

Ik heb geleerd dat God vrienden tot vijanden heeft gemaakt en vijanden tot vrienden, en ik heb de nuttigheid daarvan wel eens mogen opmerken, anders had ik mensen de eer gegeven, nu moet ik het door 's Heeren genade God de ere geven. Als ik het van het Westen wachtte, kwam het van het Oosten.

Ach ja! de Heere vervult de hemel en de aarde en bezit een volheid voor tijd en eeuwigheid.

Indien wij genade van hem verkrijgen om het op te merken.

De bevinding leert ons doorgaans dat wij gemakkelijker onze ziel aan God kunnen toevertrouwen, dan onze lichamen. Evenwel krijgen wij nauwkeuriger en verder zulks in te zien, dan moeten wij zeggen: 'Zal Hij ons het grootste geven voor de eeuwigheid en zal Hij het mindere niet schenken voor de tijd en de eeuwigheid tezamen? O, ja! zekerlijk? Uw brood zal gegeven worden en uw wateren zullen gewis zijn. Alles om het lijden en sterven van de Zaligmaker Jezus Christus, zo is het maar enkele genade.' Het heeft mij wel zo diep voor het aangezicht Gods doen vernederen en beschamen, erkennende met David: 'Wie ben ik en wat is mijn huis en het huis mijns vaders en wat zal uw knecht nog meer zeggen, Heere, Heere.'

Ik herinner mij nog een ogenblik, terwijl ik op zekere dag weer de baan opging met de korven, ik mijn broer ontmoette, die rondging om zijn broodje te vragen en zo weinig opgedaan had, dat hij geen broodje kon kopen voor zijn gezin; ik hielp hem naar mijn vermogen en vervolgde mijn weg. Wij kwamen tesamen aan een plaats; mij werd vergund binnen te komen en werd vriendelijk ontvangen, terwijl mijn broer aan de deur moest blijven staan en met een soberheid zich moest verwijderen; intussen mocht ik mildelijk verkopen. Toen ik alleen was, kreeg ik 's Heeren genade er in te zien, zelfs in de bedeling van het tijdelijke, hoe dat wij beiden kinderen waren van een dracht, ja, dat ik het even diep voor Zijne Majesteit verbeurd had, en daarenboven de weldaden in de tijd ook in Zijn gunst mocht ondervinden. Mij kwam zo voor, hoe dat Jakob gesteld was, wanneer hij zegt: 'Ik ben geringer dan al deze trouw en weldaden, die Gij aan Uw knecht bewezen hebt.'

Ach! wat verbond mij dat zalig gedrongen om die weldaden, die ik van de Heere ontving, zo maar uit genade kreeg. O! ik heb wel ogenblikken doorleefd, ja, het mag mij nog wel eens gebeuren, dat ik moest zeggen: het is een eeuwig wonder, dat er nog één mens is, die zich met mij wil inlaten. O! die vanzelfsheid, die ik daarin bevond, om op te merken, hoe dat de goedertierenheden des Heeren mij als omringden, erkennende met David: 'Immers zullen mij het goede en de weldadigheid volgen al mijn dagen.' Ja, dat ik zo met Gods zorg en onderhouding voldaan was in mijn betrekking, dat ik niet anders in die weg te begeren had, wilde hij dat weer anders beschikken. Hij is de Heere, Hij doet wat goed is in Zijn ogen.

Intussen begon ik te overdenken de tijdsomstandigheden, hoe er veel boeren uit hun bestaan raakten, waar ik mijn brood, in de middellijke weg, bij moest verdienen.

Onder de toelating bracht de duivel mij aan het redeneren over de toekomst en dan raakte ik zonder brood; als de aartsvijand van 's Heeren volk ze daar maar toe krijgen kan, dan wint hij altijd veld, dan moeten wij de rekening opmaken en wij moeten zelf voor ons onderhoud zorgen en de wereld onderhouden en dan is arm worden het slot. Konden wij dan maar erkennen dat God geeft en neemt, dan was er wel een rustpunt voor ons, maar helaas, onze natuur wil wel vermeederen, maar niet verliezen.

Want verbinden Gods weldaden ons niet aan de Gever, dan keren wij er mee' tot ons zelf en tot de wereld. Echter onder al deze redeneringen liet de Heere mij nog niet aan mijn dwaasheid over, maar Hij toonde mij klaar, al was het dat Hij deze weg voor mij sloot, dat Hij evenwel een andere voor mij kon openen, en zie: de bezwaren vielen weg en ik kreeg mijn zaak aan God over te geven en kwijt te worden, wachtende verder op het heil des Heeren.

Wellicht denkt u, lezer: 'Voor u was het toch niet moeilijk om Gods weldaden in erkenning te nemen, met zoveel overtuigende bewijzen, dat de Heere uw weg voorspoedig maakte in het tijdelijke, daarbij zoveel bevinding van Gods trouw en onderhouding?'

Ik antwoord daarop: 'Het is alles waarheid, maar bij dit alles hebben wij achtervolgende genade van de Heere nodig, om God bij iedere weldaad in erkenning te nemen.'

Wij letten te weinig op Gods daden en onder bestrijding en donkere wegen staan wij verlegen, als de Heere niet bij vernieuwing het licht doet opgaan in die duisternis; anders, ik ken het bij bevinding, murmureren wij met de kinderen Israëls, met het vlees tussen de tanden. Ik weet, de Heere had mij naar het uitwendige, zo ruim en zo mild gezegend, dat ik naar het nieuwe deel, de Heere gaarne erkende voor die ogenblikken, maar de vijand en mijn oude natuur spanden samen om mij in de toekomst te doen zien en dan zag ik niets van Gods algenoegzaamheid. Wat is de mens toch een ellendig voorwerp op aarde. De helderste van Gods kinderen schijnen soms in die strikken geraakt te zijn. Mozes zegt althans in de woestijn: 'Zullen dan al de vogelen des hemels en de vissen der zee verzameld worden om dit volk te spijzigen.' Het is waar, 600.000 mensen, zo een grote menigte, nochtans kende Mozes bij bevinding en ondervinding, met welk een almachtig God Israël te doen had, Die wegen kon banen, waar geen menselijk oog iets van kon bespeuren. Zulks bleek klaar in die doorgang door de Rode Zee; was dat niet genoegzaam voor Mozes om nooit meer verlegen te staan, al scheen het alles contrarie voor het tegenwoordige ogenblik. Evenwel, het geloof houdt God vast, als ziende den Onzienlijke, daar ongeloof God verdacht houdt, evenals de verspieders van het land, zulk een groot volk te overwinnen, dat was onmogelijk, daar Jozua en Kaleb, waar een voortreffelijke geest in was, zagen ze aan de zijde Gods als overwonnen vijanden aan.

Ik dan, ondanks de trouwe zorg en zegeningen welke de Heere mij bewees, kwam openbaar als een, welke alles te kort kwam om in dezen de Heere de ere te geven en te erkennen, ja, het tegendeel kwam in mij openbaar. Intussen kwam die bestraffing zo in mijn hart, uit Deuteronomium.

Daar Mozes door Gods geest aantekent: 'Omdat gij de Heere uw God niet gediend zult hebben met blijdschap en vrolijkheid des herten, vanwege de veelheid van alles.' Zegt verder hoe dat de Heere Zijn heilig ongenoegen zou betonen om die zonde, en de Heere beliefde mij, door Zijn genade weer uit de strikken te helpen; ik kreeg mijn zonde te bekennen en de Heere vergaf ze mij genadiglijk.

Ach, ja! Het is met mij als oudtijds met de kinderen Israëls: Zij leefden van wonderen die God bewees. Duizenden redenen heb ik gegeven zo voor de tijd, als voor de eeuwigheid, dat God rechtvaardig de hand van mij had kunnen aftrekken. Maar hier in heb ik wel eens mogen bevinden dat Maleáchi zegt: 'Ik de Heere worde niet veranderd, daarom zijt gij, o kinderen Jacobs, niet verteerd.' Ja, de genadegiften en de roepingen zijn onberouwelijk, God herdoet de genade niet en daarom; wij worden in de kracht Gods bewaard door het geloof tot de zaligheid, die bereid is om geopenbaard te worden in de laatste tijd.'

Zie, zo leef ik nu door de goedheid des Heeren nog. De Heere is nog steeds goedgunstig over mij, ter bewondering, daar ik slagen wacht word ik gezegend en daarom erken ik met den dichter Ps. 118 het laatste vers:

*Gij zijt mijn God, die ik doe ere,
Met lofzangen van zoeten toon.
U alleen aanbid ik, o Heere*

*En prijs u steeds met psalmen schoon.
Danket den Heer zeer hoog geprezen,
Want groot is zijn vriendelijkheid.
Zijn goedertierenheid zal wezen,
Bestendig in der eeuwigheid.*

Ach ja, wat wordt het bij de voortgang toch een wonder en wat is het tot sterkte, dat er een eeuwigheid in God en ook in Zijn deugden is, wat leert de ziel die niet tot troost in al haar lotgevallen kennen.

Ja, al ziet het er soms zo donker uit, dat het rondom zo duister is, gelijk dat menigmaal gekend wordt en ondervonden. Zo verkeerde ik enige tijd geleden weer in dreigend bezwaar en gevaar en ach, wat kwamen mij 's Heeren vorige ondervindingen, aan mij verheerlijkt, te stade. Wat raakte ik daar door 's Heeren genade onder aan 't pleiten, hoe dat de kerk zingt Ps. 74 : 20 Aanschouw het verbond of gelijk in de rijm staat:

*Gij zijt doch mijn Koning van oudertijd,
Die mij wilt en openlijk kunt bewaren:
Als mij zwaren nood hier is wedervaren,
Gij hebt mij duizendmaal daarvan bevrijdt.*

Ach, als de ziel gegund wordt om met haar noden en bezwaren die haar drukken een toevlucht te nemen tot de troon der genade. David beveelt dat 's Heeren volk ook zo aan Ps. 62: 'Vertrouw op Hem, o! gij volk; stort ulieder hart uit voor Zijn aangezicht. God is ons een toevlucht.'

Ach! wat wordt het helaas weinig beoefend, zodat hij bij de Heere niet kon komen en dan heeft alles vat, wat de ziel ontmoedigt.

Zo behaagde het de Heere, in dezen het voor mij weer te voorzien, mijn ziel het gevaar te doen ontwijken en weer een gunstige wending te schenken. Ons leven is steeds een aaneenschakeling van gevaren, die drukken en dreigen en dan wordt de ziel weer eens door heil verheven. Ach ja! zo heb ik al dagen doorgeleefd dat mij het moeilijk gemaakt werd door mijn naasten, soms belogen en dat viel mij niet altijd gemakkelijk om mijn naam ten beste te geven en om maar veracht en bespot te worden.

In mijn jonge jaren, toen ik de wereld moest verlaten, nam dat aanstonds een aanvang onder mijn kameraden, van wie ik voor een zot werd uitgemaakt, omdat mijn weg en leven veranderd was, verder toen ik in dienst was, bij de militie, daar werd ik ook hevig bespot en dat was mijn lot ook al eens in de samenleving der maatschappij.

Van mijn kant was ik zelfs niet altijd vrij daar aanleiding toe te geven, maar evenwel heb ik ook ondervonden, dat het somwijlen was als oudtijds bij Israëls volk, hoewel Biléam het volk vloekte, dat de Heere de vloek veranderde in een zegen, of het werd door Gods voorzienigheid belet.

Dan weder mocht ik ondervinden dat onmiddellijk voortreden van Jezus als Borg, voortredende bij de Vader, ondervindende die zoete bescherming inderdaad: 'Wie zal ik vloeken, die God niet gevloekt wil hebben'. Paulus zegt: 'Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods, God is het die rechtvaardig maakt, wie is het die verdoemt? Christus is 't Die gestorven is, Die ook opgewekt is, Die ook ter rechterhand Gods is, Die ook voor ons bidt.'

Het veiligst en heiligst is het voor ons, dat wij met al onze noden en bekommernissen naar de Heere mogen gaan. *Op U verlaat zich de arme, opdat men het in Uw hand*

geve.

Wordt ons dat geschonken, dan is er niets dat ons kan schaden of leed toebrengen.

Zo mocht ik dan in deze toestand weer door de Heere geholpen worden en ik intussen mijn weg vervolgen telkens zoal op- en afnemende, bevindende dat het ene bezwaar al plaats maakt voor het andere.

Ik heb vroeger wel gedacht, als ik dan weer zo in de engte zat, hetzij voor lichaam en voor ziel: 'Als ik dat maar eens te boven ben'.

Tegenwoordig heb ik echter geen doorzicht meer en durf geen vooruit- berekening meer te maken omdat ik nergens méér bedrogen mede uitkom als met mijzelf, ook nergens méér in bevestigd wordt als in Gods trouw en onveranderlijkheid.

Ik heb tijden moeten doorleven en het gebeurt helaas heden ook nog wel, dat ik overdenkende de dagen vanouds, hoe zalig ik wel eens in des Heeren gemeenschap heb mogen verkeren en hoe dat ik nu op dit ogenblik gesteld was: zonder indrukken van God of zaligheid, ja, aller-ellendigst, dat mij krachtig die waarheid in mijn hart kwam: 'Die ik liefheb, heb ik lief tot den einde toe.' Tussenkomen zonden maken toch geen eeuwigdurende scheiding, maar de Heere wil Zijn aangezicht verbergen van de zielen Zijns volks, totdat zij zich schuldig kennen.

Ach, wat is het dan niet een wonder, dat, als de ziel slagen verwacht, dat ze dan kussingen krijgt. Ik heb uit Jesaja 54 wel eens wonderlijk mogen gesteld worden en des Heeren liefde 't mijwaarts mogen ondervinden; alwaar de Heere zegt: 'In een kleine toorn heb ik Mijn aangezicht een weinigsken verborgen, maar met eeuwige goedertierenheden zal ik mij uwer ontfermen', spreekt de Heere.

Zo is 't mij wel gebeurd, dat ik vreselijke aanvallen van de duivel onderworpen was, even alsof ik zou worden aangepakt alsof hij mij op de hielen was, dat als ik een deur moest toedoen of hij mij aangreep. Kortom, het is mij wel gebeurd als met de helden van David, dat ik door een gans leger moest en voornamelijk toen ik boerenknecht was en ik dan in het donker Gods aangezicht zocht, of Hem mocht erkennen voor Zijn gunst en zegeningen, mij geschonken die dag. Het is mij wel gebeurd, dat ik moest vluchten, maar ook, dat ik Jezus in Zijn koninklijke heerschappij zo mocht benodigen, dat al de vijanden op de vlucht moesten en mijn ziel de overwinning mocht behalen, door 's Heeren genade. Ja, die leringen: zo als wij Jezus nodig hebben tot rechtvaardigmaking, also hebben wij Die ook nodig tot heiligmaking.

Wat kan de ziel al niet aftobben om de kracht der verdorvenheid te bestrijden en, ach! komt Koning Jezus niet tussenbeide, dan ziet het er van binnen aller-treurigst uit. Want na de vergeving van de schuld, gebeurt het vaak, dat de ziel méér met de zonde te doen heeft en in erger mate verzocht wordt, dan in de natuurstaat, althans, ik heb het ondervonden en er wel zo diep mede verlegen geweest.

Mij heugt nog eens een tijd, dat ik in zulk een mate met kwaden te doen had, dat ik er niet anders uit kon opmaken, of ik behoorde nog onder de heerschappij der zonde.

Zo gebeurde het mij, nadat ik al enige dagen in die strik of benauwdheid verkeerde, dat ik op een zondag, uit de kerk komende, mij zo ellendig bevond, dat ik geen denkbeeld maken kon, dat één van 's Heeren volk zo kon zijn; maar ach! toen behaagde het de Heere Jezus, zich over mij te ontfermen en ik met al mijn zonden en onvolmaaktheden de toevlucht tot Hem mocht nemen. Hoe ik Jezus nu niet alleen nodig had tot mijn rechtvaardiging, maar ook tot mijn heiliging en zo gaf de Heere mij Zijn dierbare en dezelfde waarheid uit genade te bevinden, daar Hij zegt: 'Ik heilige Mij zelve voor haar, opdat zij mogen geheiligd zijn in waarheid.'

Daar is toch bij de voortgang geen doen aan om één zonde, zonder 's Heeren

almachtige overwinnende kracht te boven te komen. Wij hebben blijvende, achtereenvolgende genade nodig om met 's Heeren heilige en volmaakte wil verenigd te zijn.

Ach ja! met recht zegt de Zaligmaker: 'De weg is eng en de poort is nauw, die tot het leven leidt, en niet minder als door genade is hij te bewandelen, want het alleen bepraten helpt niet, hoe dat het naar onze beschouwing van de zaak zijn moet; met beschouwing is de ziel ook niet geholpen. Paulus zegt met recht: Voleindigende de heiligmaking in de vreze Gods.' David bidt, Ps. 143: 'Uw goede Geest geleide mij in een effen land.' Hier blijven wij steil afhankelijk om één schrede te kunnen naderen. Hier leert men Jezus woord inwendig bevinden: 'Zonder Mij kunt gij niets doen.' Ach ja! Hier wordt het onvoorwaardelijk: Ik zal - als het machtwoord van de Heere gekend en de ziel zegt: Ik - als een der grootsten van de zondaren zalig worden!

Hier kan ik hartelijk zeggen: 'Wat zal het toch een eeuwig wonder uitmaken.' Ja, ik mag zeggen door 's Heeren genade dat het buitenste binnenste geworden is. Niet dat de zonde goedgekeurd wordt, maar de ziel keert bij iedere ontmoeting in zichzelf in en zegt: 'Het is een eeuwig wonder dat ik niet als een schouwspel op de aarde gesteld wordt.' Ik herinner mij nog een gebeurtenis die in onze omgeving voorviel, waar de schuldenaren door de justitie over gestraft werden en dat zeer te recht, want die draagt het zwaard niet tevergeefs, tot straf van degene die het kwaad doen. Bij deze gelegenheid kwam de Heere mij bij mijzelf te bepalen, wie ik was en ach, ik had niets te doen, als maar te zeggen: 'Het is soevereine genade, dat ik het niet ben,' dus kan ik met Paulus zeggen: 'Door genade ben ik, dat ik ben.'

14. Kort nog iets over gebedsverhoring.

Ik heb in deze mogen bevinden in het toenaderen tot de troon der genade met lasten, met lasten die op mijne ziel drukten, onder schuld, soms ook als een beproeving, dat ik mijn noden en bezwaren voor des Heeren aangezicht mocht neerwerpen en dat de Heere die zo kennelijk beantwoordde door die weeromstuitende daad, zodat de schuld, waar ik mede en onder gedrukt werd, kennelijk werd weggenomen en mij de kussingen Zijns monds te schenken of met vrede te beantwoorden, naar Ps. 85: 'Ik zal horen wat God de Heere spreken zal, want Hij zal tot Zijn volk en tot Zijn gunstgenoten van vrede spreken,' daar onze 52e zondag van zegt: het Amen in het hart heeft te gevoelen. Ook ten opzichte van uitwendige bezwaren, die mij zo dreigden, onder welke de Heere mij genade geschonken heeft om tot Hem te komen, waarin de Heere zeer merkbaar heeft willen verhoren, zodat ik wel eens te pleiten kreeg op vorige bevindingen van uitreddingen. Met David: 'Die God, Die mij gered heeft uit de muil des leeuws en des beers, zal mij redden uit de hand dezès onbesneden Filistijns.' Ook de dierbare gemeenschap, die ik soms mocht ondervinden, met ieder Persoon van het Mezelf Wezen, benevens met de Heilige troongeesten. Voornamelijk in die zoete gemeenschap met Jezus.

Ach, dat bevinden! daar Petrus van zegt: 'Die gij niet gezien hebt en nochtans liefhebt, in welk gij u verheugt met een heerlijke vreugde.' O, die verbintenis aan die dierbare Zaligmaker, dat ik met Job kan zeggen: 'Mijn ogen zullen mijn Verlosser zien', gepaard met dat ned'rig bevinden in mijn hart, wat dat hemelwerk daarboven is; hoe dat ik kreeg te overzien, hoe dat zij daar de Kroon van eeuwige overwinning ter neder wierpen voor de voeten van het Lam. Ach, wat was er weinig spatie tussen de aarde en de hemel en ik wist niet hoe ik mij zou aanstellen. Ja, ik bevond Davids gestalte, daar hij betuigt: 'Ik zal mij nog geringer houden dan alzo, en ik zal mij nederbuigen naar

het paleis Uwer Majesteit in Uwe vreze.'

Verder wil ik nog enige opmerkingen ter nederstellen, welke mij nog ter herinnering voorkomen.

Eerstelijk, hoe dat ik terwijl ik nog jong en als knecht dienstbaar was, op een dag nadat de Heere veel van Zijn gunstige uitlatende liefde aan mij bewezen had, ik van mijn beroep kwam bij een Roomsgezinde vrouw, waarmede ik ging spreken over de belangen van de eeuwigheid, dat zij wedergeboren moest worden of dat anders de uitslag wezen zal, eeuwig God te moeten missen in de hel. Die vrouw raakte er echter mee aan het spotten, zodat er geen doen aan was haar te overreden. Het kwam bij mij wel uit de aard der liefde voort, maar mijn ijver was evenwel zonder verstand, zoals het in die tijd wel meer gebeurt dat hij zelf de mensen wil bekeren en vergeet dat het Gods werk is bekering te schenken ten eeuwigen leven.

Als naar gewoonte, ging ik des avonds in het verborgen om Gods aangezicht te zoeken en zie, daar wordt die vrouw voor mijn geest gesteld, hoe dat ik ze had mogen vermanen waarmede gepaard ging een opdragen aan de troon der genade en dat kwijt worden, om die aan het rechtvaardig oordeel Gods over te geven, zodat ik mijn ziel had vrij gemaakt van haar ziel, voor de eeuwigheid, zoals men leest in Ezechiël van de wachter over het huis Israëls. Salomo zegt met recht: 'Een woord op zijn pas gesproken, is als gouden appels in zilveren gebeeldde schalen.'

Sprak ik verder over de zalige gemeenschap met een Drieëinig God als ieder Persoon van het Zelfde Wezen als der heilige troongeesten, in alle deze mocht ik het ook ondervinden met Gods lieve volk, dat nu al in de eeuwige heerlijkheid is, met die welke ik gekend had, als die ik niet gekend had. Ach, dan ging ik meest alleen wandelen in de late avond en ondervond dan die zielzalige gemeenschap, die met geen woorden kan uitgedrukt worden, maar die de Heere alleen bekend is, evenals ook bekend aan Zijn beminden, die dat Grote Wezen er mede komt verwaardigen.

Daar leerde ik Paulus wat van nastamelen: 'Maar onze wandel is in de hemelen', althans met mijn zielsgenegenheden.

Ach! dan dat met eerbiedige vrijmoedigheid bevinden, dat zulks ook mijn deel eens wezen zou.

Mijn wandeling was dan meest in de eenzaamheid, rondom een weide buiten alle gezicht van de wereld, waar ik mijzelf in God mocht verlustigen. Ja - van blijdschap menigmaal wenen, over des Heeren dierbare verkwikking; zodat ik iets kende van dat huppelen voor de Ark, zoals David huppelende was voor de Ark Gods.

Ik heb iets leren kennen van dat, waarvan de 21e zondag over handelt van de *triumferende kerk in de hemel*; hoewel strijdende op aarde, nochtans met dezelve gemeenschap oefenende, evenals met de heiligen die op aarde zijn.

Ach! wat heb ik dat wel gehad.

Hoe schaars de gemeenschap der heiligen op aarde is, evenwel is het mij wel gebeurd zulks te mogen ondervinden in de gezelschappen, dat is mij bewust. Ik heb het wel bijgewoond dat de hemel in het hart klaar werd gekend en de gunst Gods in het midden.

Nog herinner ik mij eens drie dagen bij één mijner vrienden geweest te zijn, terwijl wij merkkelijk de gunst des Heeren in het midden mochten ondervinden. Mij heugt nog dat ik die plaats verliet naar aanleiding wij iemand zouden wegbrengen, vóór het mijn tijd was en zie - iedere stap die ik buiten de woonplaats zette, voelde ik, dat het buiten Gods gemeenschap was, zodat ik een eindje gegaan was, ik terugkeerde zeggende: 'Ik gevoel dat ik de Heere kwijt raak,' en terugkerende, kwam ik weer in dezelfde gunst en vrede.

Ik leerde Groenewegen verstaan, daar hij zegt:

*Zoete banden, die mij binden,
Aan des Heeren lieve volk.*

Als van David en Jonathan, die zeggen: 'Die liefde is wonderlijker, dan de liefde der vrouwen.' Het is vrede in het hart, als de Heere in het midden is, die alle verstand te boven gaat.

Daartegenover heb ik het wel eens anders ondervonden, zodat ik met een berooid hart naar mijn woning terugkeerde, in het veroordeel, dat ik de ban was, dan was het zo aangenaam niet, maar anders is het zalig. Ik herinner mij nog eens op een zondag te hebben horen oefenen en dat wij 's avonds weder huiswaarts keerden, bespraken wij zo aangenaam onder elkander over des Heeren werk en daden en die gemeenschap, die ik mocht ondervinden, dat was wonderlijk.

Terwijl ieder naar zijn bestemming ging, bleef de overdenking van het gesprokene in die eenzaamheid mij bij in mijn ziel, gevolgd door een naschreiende zielsbetrekking dat wij weer van elkander moesten scheiden.

Ach! wat voelde ik toch een zalige, wonderlijke gestalte in mijn ziel, reikhalzende naar de eeuwigheid, waar geen scheiden meer plaats zal hebben.

Ik mocht zo bevinden:

*O! eeuwigheid, kom ras,
Och! dat ik bij u was.*

Mij kwam zo in de overdenking voor Ps. 65 : 2:

*Al mijn misdaden en mijn zonden,
Waren zeer groot en zwaar;
Maar Uw goedheid niet om doorgronden,
Vergaf 'die al voorwaar.
Wel hem dien Gij hebt uitgelezen,
Dat hij bij u zij Heer,
Die ook altijd bij U mag wezen;
Zonder scheiden meer.*

Ach, wat is het hier toch een voorrecht, hier zo tezamen te mogen bevinden, dat wij één van hart en één van weg zijn; dat wij tezamen enerlei vijand hebben, gelijk het toch inderdaad is. Wat zegt de ziel dan ook met Ruth: 'Uw volk is mijn volk en uw God, mijn God.'

Het met dat volk te houden in voorspoed niet alleen, maar ook in tegenspoed, door onbezaaide landen, gelijk het toch meest het lot en deel hier is van Gods lieve volk, die wandelende zijn door deze wereld naar Sion hier boven.

Eveneens heb ik het ondervonden in de voorbereiding voor de biddag; wij hadden namelijk eer wij biddag hielden dinsdags avondgodsdienst, daarbij hebben wij het wel kennelijk mogen bevinden dat de Heere in het midden was. Ook op de biddag, op welke wij eenparig vastten, die dag werd genoemd: Dank-, vast- en bededag. Ach, wat had onze, althans mijn ziel, soms merkbare blijken van 's Heeren tegenwoordigheid; maar helaas, hoe is dat in het gemeen - ook in onze gemeente in onbruik geraakt, hoe is geweken, dat gevoelen, dat gevoelen van onze

eigen, van elkanders-, als in 't algemeen van 's lands noden en gevaren, ach! onze schaduw is van ons geweken! Ik weet nog zeer goed, dat ik eens een vast- en bededag mee bijwoonde, dat ik op dien dag zo hard en ongevoelig was.

Want van nature willen wij de Heere bewegen, zo met vasten en bidden en andere godsdienstplichten en dan wil de Heere wel eens tonen en doen blijken dat iedere weldaad van het genadeverbond een verbeurde weldaad is en dat het loutere genade is. Zo was ik des maandags zó klagende over mijn ongestalten en mijn wangedrag van de vorige dag en zie: daar openbaarde in mijn hart, hoe dat de Zaligmaker geboren was en hoe de wijzen van 't Oosten kwamen en hun schatten geopend hebbende, brachten zij Hem goud, wierook en mirre, ook hoe dat mijn ziel gegund werd evenals die Wijzen van 't Oosten met al mijn gestalten en bezwaren tot die geboren Koning, de Heere Jezus te komen en die zalige vertroosting en dat zalig kwijt worden van al mijn zonden bij Hem, ach, dat was wonderlijk! Zo wil de Heere soms even als bij het Avondmaal de ziel zegenen, voor-, op- of na het Avondmaal naar des Heeren soevereine beschikking.

Wonderlijk zijn des Heeren wegen geweest en de zorg over mij in de natuur; die ontfermende gunst aan mij bewezen in zaken van mijn beroep, aangezien ik van boerenknecht in de handel moest treden, terwijl ik als boerenknecht geen twee gulden per week kon verdienen over het gehele jaar berekend. Hierover sprak ik destijds met ds. Bakker en die raadde mij aan om negotie te beginnen en de Heere kwam mij in deze weg voor met deze woorden: 'Wie naar raad hoort is wijs.'

Achterevolgens deze raad en bestuur, begon ik met een kleine handel, waarin de Heere mij dermate liefde te zegenen, dat wij, niettegenstaande ons veel drukkende wegen, door ziekten en zwakten van mijn vrouw bejegenden, echter onze nooddrift in alle deze konden bekomen.

Het was mij soms zo groot genade in de ogen der mensen te mogen vinden en wat het grootste was: de Heere bedauwde dit wel eens met Zijn lieve tegenwoordigheid; dan was mijn erkentenis wel eens met Jacob: 'Ik ben geringer dan alle deze trouw en weldaden.'

Dit is en was het leven mijner ziel dat de Heere mij komt te beschamen.

Daar staat, dat de Levieten niet staan konden vanwege des Heeren heerlijkheid.

Dit was en is nog steeds mij zulk een zoete opmerking en strekt mij tot verwondering, dat des Heeren goedertierenheden, over mij nog geen einde hebben genomen.

Onbegrijpelijk goed is de Heere voor mij, aan mijn zijde daarentegen openbaart zich niets als schuld.

Ik kon een hemel op aarde hebben, maar mijn zonden maken voor mij de hel uit; daaronder te moeten doorleven en daardoor de verberging van des Heeren vriendelijk aangezicht, dat is toch de grootste ellende en droefheid. Het gemis van God, dat zal toch de hel uitmaken, zoals het voor de Heere Jezus was. Te moeten ondervinden: 'Mijn God! Mijn God! waarom hebt Gij mij verlaten.'

Dus ben ik tot op heden nog die ik ben. Vele bezwaren hebben mij op alle gebied getroffen, zoals al Gods volk ook hier bejegenen. Vele teleurstellingen met alles wat buiten God is. Echter de grootste teleurstelling met mijzelf, kunnende niet denken dat er na al het goede, dat de Heere uit genade aan mij bewezen heeft, zo een nasleep van mijzelf overbleef, wat mijn ziel zeer smartelijk is op de weg.

Dit heb ik ondervonden in tijdelijke zaken; waarvan ik menigmaal zulke grote gedachten had, buiten God en dientengevolge teleurstelling, en ten slotte niets overbleef als eigen schuld.

15. Dit gedicht werd op het graf van ds. M. Ruben bij de begrafenis voorgelezen

Getuigt hier vrij, met hart en mond en pen;
 Gij al die hier geschaard staat aan de groeve
 Van uw geliefde leraar M. Ruben;
 Geeft steeds van uwe liefde hier een proeve.
 Hij maakte hier Gods wegen ons bekend,
 Met liefde, naar 't hem toebetrouwd talent.
 Die mond, die hier niet zweeg van Godes lof,
 Ligt nu helaas gesloten op de bare,
 En zal zolang nu rusten in het stof
 Totdat eerlang die dag zal openbaren
 Waarin ieder die dan in 't graf verbeidt
 Zal opstaan tot de onverderfelijkheid.

Ofschoon ons hart met weemoed is bezwaard,
 En wij 't gemis, met recht, hier diep betreuren;
 Nochtans laat ons, in 's Heeren weg bedaard:
 't Geluk der ziele ons gemoed opbeuren;
 Terwijl zij eeuwig, nu bij haren Heer,
 De krone werpt voor Zijne voeten neer.
 Zo heeft hij als een trouwe kruisgezant,
 Zijn last, hem opgelegd van Zijnen Koning,
 Getrouw volbracht, door hulpe en bijstand
 Van Zijnen Geest, die steeds zijn hart tot woning
 Voor zich had voorbereid, uit vrij gena,
 Als de trouwe Alpha en Omega.

Zo blijv' zijn nagedachtenis zeer zoet,
 In 't midden van hen die den Heere vrezen,
 Voortdurend leven in hart en gemoed;
 En mocht zijn' weg ons steeds tot voorbeeld wezen,
 Al is de kudde, die hem te volgen krijgt,
 Klein en gering, die naar verlossing nijgt.
 Welaan dan allen, die door Christi Geest,
 Zijt weergeboren, tot de levendige hoop,
 Die door geloof en liefde mede vreest,
 Die Heiland, welk' U door Zijn bloedige koop
 Verlost heeft - Ja, vrijgekocht uw leven
 Wilt Uw Bruidegom steeds ere geven.

Verblijdt u dan o ganse droeve schare;
 In Israëls God, die U uit nood en dood
 Verlost heeft en voor al uw bezwaren,
 Zijn hart ontsluit en u een schuilplaats bood.
 Hij heeft 't rantsoen der ziele opgebracht,
 Van 't volk dat al hun heil van Hem verwacht.
 En kinderen die thans 't verlies betreurt
 Van uwen vader welke onafgebroken

De liefde tot uw heil zijn hart gescheurd
Heeft en daar een aandrang heeft ontstoken:
Om dag en nacht met tranen van ootmoed,
Te smeken voor Uw vreê en eeuwig goed.

Gedenk tezaám der liefde u betoond,
In al den arbeid aan de troon van Gods genade
Van vader en moeder en bekroont
Die liefde met een harte vroeg en spade,
Met vreze Godes, door Zijn Geest gewrocht;
Vraagt naar de Heer, Die steeds uw ouders zocht.

Ds. DANIEL BAKKER. Zijn leven, opvolgers, gemeenten, brieven. Door drs. H. Florijn

... M. Ruben was ouderling geworden te Terneuzen. In 1878 werd gesproken over een oefenaarschap in die gemeente. Hem werd toegestaan een woord tot stichting te spreken. Lang heeft Ruben dat overigens niet gedaan want al spoedig kwam er vanuit de gemeente Terneuzen verzet tegen zijn voorgaan, zodat het beëindigd werd. Ruben bleef ouderling in Terneuzen en na de dood van ds. Bakker met wie hij tot het einde van diens leven een zeer goede relatie gehad heeft, kwam hij steeds meer op de voorgrond van de Bakkeriaanse gemeenten.

Er kwamen kort na Bakkers dood nogal wat problemen naar voren. Grote vraag was wie de gemeenten nu als predikant zouden beroepen. Een opvolger voor ds. Bakker wist men niet en zodoende gingen er stemmen op om aansluiting te zoeken bij de Dolerenden. Op de vergadering van 12 mei 1886 werd besloten dat men een onderzoek zou instellen naar dit kerkverband. Artikel 7 luidt: 'Wordt gestemd om afgevaardigden te benoemen in onzen tegenwoordigen toestand, bij gemis van een leraar, om onderzoek te doen naar den grond van de kerkelijke beroering in Amsterdam, en zijn daartoe afgevaardigd de broeders P. Maliepaard en J. Kieviet van Stad aan 't Haringvliet en J. A. den Boesterd van Neerrijnen'.

Nadat men een half jaar later besloot om nog even af te wachten, werd deze hele kwestie op 9 maart 1887 tot een enorm conflict. In die vergadering vroeg men zich af of men P. Maliepaard en J. Kieviet nog als commissie kon beschouwen met betrekking tot de samensprekingen met de Dolerenden.

Maliepaard, Kieviet en een paar ambtsdragers waren van mening van wel maar een ander gedeelte was er tegen. Het bleek niet op te lossen en het gevolg was dat de gemeenschap verbroken werd en het kerkverband leek te niet gegaan.

Dat het op die vergadering allemaal niet zo mee was gevallen, blijkt uit het voorwoord in de notulen voor de bevestiging van Ruben. Daar lezen we: 'De vergadering van enkelen met ingespannen krachten, van enkelen met neergedrukte beweging des harten tegemoet gezien, werd gehouden te Terneuzen, terwijl dit zo schrikwekkende en opstinaat werd op- en voorgedragen, vooral van hen die het beginsel der Dolerenden begeerden aan te nemen, maar ook enkelen die niet mee konden ten gevolge van al de gemeenten die door Ds. Bakker gesticht waren'. Door de ruzies bleef er tenslotte 'maar een volledige gemeente over en dat was die te 's-Gravenpolder, buiten dien maar enkele personen als hoofden der gemeenten ...' Die enkelen kwamen op 14 september 1887 toch weer bij elkaar. Hoezeer de kwestie rond de Dolerenden er echter ingesneden had, bleek uit het aantal aanwezige ambtsdragers. Er waren drie ouderlingen en zeven diakenen terwijl op de vergadering die het jaar daarvoor gehouden was, nog twaalf ouderlingen en twaalf diakenen aanwezig waren geweest. De gemeenten waren dus behoorlijk uitgedund.

Door het overblijfsel werd op 14 september 1887 besloten dat M. Ruben weer voor zou mogen gaan als lerend ouderling. Een besluit dat niet uit de lucht was komen vallen; er was wel het een en ander aan vooraf gegaan.

In het al eerder aangehaalde voorwoord wordt meegedeeld dat na de scheuring het verband klein geworden was en dat de overgeblevenen waren als schapen die geen herder hadden. 'De enige verwachting die er zich nog opdeed was die aangaande den persoon M. Ruben, die in 1878 door Ds. Bakker zelf de gemeenten werd voorgedragen, en door de gemeenten werd goedgekeurd'. Er was - zoals al werd

meegedeeld - een einde aan dit oefenen gekomen. Maar na het sterven van ds. Bakker werd aan Ruben in 's-Gravenpolder verzocht om met een Hemelvaartsdag daar voor te gaan.

Hij stemde daarin toe en leerde voor een talrijke schare. Dat zijn voorgaan tot tevredenheid was, blijkt uit de wens van de gemeenten om hem als lerend ouderling te laten voorgaan.

Zo hadden de gemeenten weer de prediking van het woord maar toch miste men 'de Bondszegelen'. Men bracht daarom op 26 september 1888 een beroep uit op Ruben als predikant maar hij had geen vrijmoedigheid om het aan te nemen.

14 mei 1889 echter 'gaf de Heere den persoon M. Ruben genade om met al de bezwaren, die hij als bergen niet overkomen kon weg te nemen; zij werden door 's Heeren goedheid en tegenwoordigheid weggenomen ...' Hij mocht het leraarsambt aanvaarden en deelde op de eerstvolgende vergadering zijn werkzaamheden mee. Het werd overgenomen, ook door het grootste gedeelte van de lidmaten en zodoende werd er een buitengewone vergadering bijeen geroepen.

Daarvan lezen we: 'Er is, nadat wij den Heere in erkentnisse hadden genomen met elkanderen beslist den voornoemde persoon M. Ruben door de ouderlingen der gemeenten in te zegenen of te bevestigen, op grond van ons doorlevende beginsel, naar des Heeren Woord'. Die bevestiging vond plaats op 10 juli 1889 door L. Hubregtse, de ouderling van 's- Gravenpolder, wie het inmiddels ook toegestaan was een woord tot stichting te spreken. Hij nam zijn voorafpraak uit Jes. 49 : 3 en als tekst Spr. 9 : 1-5. Zo hadden de Bakkerianen nu opnieuw een predikant. Hij diende de gemeenten 's-Gravenpolder, Terneuzen, Herkingen, Oosterland, Oud Beijerland, 's-Gravenhage, Borssele, St. Maartensdijk.

De meeste beslissingen die onder ds. Ruben genomen zijn, betroffen kwesties in de gemeenten zelf en zullen daar genoemd worden. Algemene uitspraken deed men verder over de viering van een biddag. Destijds onder ds. Bakker had men daartoe besloten maar er was nauwelijks de hand aan gehouden. We lezen: 'Wordt gehandeld over den Biddag die sinds jaren onder ons is verloren geweest om die weer naar vorige gewoonte en op grond van onze voorvaderlijke rechten te houden en wel den tweeden woensdag in de maand maart en den eersten woensdag in de maand november'. Toch, ondanks dit besluit bleef men nalatig en op de vergadering van mei 1897 vroeg de ouderling van Herkingen inlichtingen over het vieren van de biddag.

De gemeenten van ds. David Janse, de opvolger van ds. Van Dijke hebben geprobeerd om met de Bakkerianen te verenigen. Al eerder had ds. Janse daartoe een poging gewaagd, toen ds. Bakker zelf nog leefde. Toen was het niet doorgegaan. Ook nu bleek er tijdens een samenspreking die in Borssele gehouden werd dat er geen 'vlakheid' was tussen de twee kerkverbanden en zodoende ging het niet door.

Verder komen er in de notulen beslissingen voor over onttrekkende leden en tuchtzaken maar die waren er altijd al geweest. Tenslotte werd er op de vergadering van 9 september 1903 gevraagd welke boeken de ambtsdragers op de zondagen tijdens de leesdiensten lazen. Een aantal werd genoemd en men nam er genoegen mee. Men zag er dus wel op toe dat er verantwoorde preken gelezen werden, jammer dat men niet vermeldde welke' dat waren.

We kunnen op grond van het voorgaande wel stellen dat er niet zo heel veel schokkende zaken tijdens Rubens periode gebeurd zijn. Hij heeft de gemeenten toch bij elkaar weten houden. Misschien heeft hij een zekere pastorale aanpak gehad en wist hij de mensen op een juiste wijze te benaderen. Wat dat betreft is er van hem nog

een brief bekend die hij schreef aan Jac. van der Velde, later ouderling in Tholen. Een brief waaruit blijkt dat hij wist te troosten als dat nodig was. De aanleiding ervoor was het overlijden van Van der Velde's dochter.⁵

Neuzen den 29 juni 1897.

Geachten Vriend en Broeder Jacob van de Velde met uwe kinderen.

Des Heeren zegen wordt u met uwe kinderen in uw doorlevenden weg daar gij uzelf naar de beschikking des Heeren in bevindt, geschonken, is mijn hartelijke wens. Ik heb twee zondagen te 's-Gravenpolder geweest en heb daar de weduwe Van der Stel ontmoet welke mij mede deelde den zwaren slag die u heeft getroffen, toen ik het vernam. Ik mocht mijzelf gevoelen den Heere nodig te hebben voor u in uwe weg en mocht zeggen: Och Heere, ondersteunt Uw kind in dezen weg. Ik denk zo over de bruid, hoe zij van haren Bruidegom kwam te vernemen om uit te gaan op de voetstappen der schapen. Zo dacht ik over u, zien wij de drukkende gevallen in Job ook David mede, die in Ps. 42 zegt: De afgrond roept tot de afgrond bij het gedruis Uwer watergoten, al Uwe baren en golven zijn over mij henen gegaan. En daar deelt u nu ook in broeder Van de Velde, niet tegenstaande dat het al wegen zijn tot welzijn uwer onsterfelijke ziele. Want daar de Heere genade geeft, geeft Hij ook naar de mate van het kruis genade. En dat zijn heerlijke wegen om den Heere nodig te hebben, de ligging onzer zielen na te gaan en ons bij ogenblikken te laten bevinden, zo Ledeboer zeide: 'Alles zie ik mij ontvallen. Niets blijft over dan de Heer'. Hoewel wij dit in de belijdenis al ver kunnen brengen, maar genade heeft ons te bevinden dat de praktijk onderscheiden is van de belijdenis, niettegenstaande het einde dat de Heere in al zijn werken openbaart is de Eere van Zijn Naam en Die is de zaligheid Zijns volks. En dat gaat broeder, door donkere duistere beproevende, drukkende wegen. Moeilijke lessen, broeder, daar de wandelaar maar telkens mede verlegen staat want zij gaat het bereik van ons eindig en kort schietend verstand te boven dat David in het Oude Testament zegt: Vele zijn de tegenspoeden des rechtvaardigen. En de Grote Borg in Joh. 16: In de wereld zult gij verdrukking hebben. Dit is de reispas naar den hemel.

Ik denk het zal uw geluk wel zijn dat de zee nadat Israël was doorgegaan, weer gesloten is, zo dat er geen terug keren plaats meer heeft daar de Heere ons heil geworden is. Wellicht waren uwe dagen wel eens dat gij nu van achteren wel eens zien mag dat gij met Ruth uzelve in het onthaal van Boaz mocht verblijden, verheugen over dit goede en dan komen er wel eens duistere wegen en daar kunnen wij zo dan niet op rekenen.

Broeder Van de Velde, over de lange reize, de drukkende gevallen wordt onze ziel wel eens verdrietig maar de Heere komt wel eens rekening te houden en is zwijgen o zo eerbaar, zo Job dan zegt tegen den Heere: Ik weet dat Gij alles vermoogt en dat gene van Uwe gedachten kan afgesneden worden. De Heere geve u genade om van de aarde af te zien en van uzelve af te zien. Maar Ps. 123 zij u deel geachte broeder want ik kan niet denken dat de Heere hard over u is maar dat gij onder die behoort, Hebr. 12. De Heere zijn werk is om u kort bij Hem te houden en daar gebruikt het Grote Wezen gevoelige slagen toe. Niet dat de slagen dit op hun zelve doen maar de Hand des Heeren in de weg. Ik had ook eens wel meer doorleefd maar ik herinner mij ook in dien weg waar ik toen in was dat het er zo drukkend en bezwarend uitzag en een vijandschap bezette mijn harte zodanig dat ik niet kon denken: hoe raak ik terecht. En ziet de Heere ontslaat de raderen door Ezechiël benoemd en dat er een hand tot de raderen werd uitgestoken en de raderen gaande maakte en daar ontmoette ik de Heere in den weg en och, onbegrijpbaar hoe mijn argumenten wegvielen en de Heere Zich over mij ontfermde. Wij hebben den Heere in onzen weg nodig bij iedere daad en

anders leeft de mens maar meest in de weldaden en gaat den Gever voorbij.

Nu waarde broeder, de Heere ondersteune u in uw weg met Eeuwige Armen, geve u een geopende toegang tot Zijn genadetroon en onder Zijn volwijze doen geopenbaard in zijn daden voor Hem te zwijgen. Hij tone u en geve u te bevinden dat Hij het voor u overneme en Davids gestalte te bevinden: *Immers is mijn ziele stil tot God*. De Heere wil deze gevoelige slag, deze roepende stemme nog eens zegenen voor uwe kinderen, mede opdat zij nog eens geleerd moge worden om geweld te doen op den hemel is mijn wens. Want wat hare zuster en uw kind heeft getroffen zal hun deel, ook het onze wezen. De Heere bereide ons is mijn wens. Ik heb de vrijmoedigheid gebruikt een lettertje toe te zenden. De Heere ondersteune u met uwe kinderen.

De groeten van mij, mijnen vrouw, M. Ruben

... Als laatste punt van belang tijdens ds. Ruben kan nog genoemd worden de beslissing om G. van der Garde voor te laten gaan Zodoende hadden de Bakkerianen toen twee oefenaars. De relatie met Van der Garde lijkt toch goed geweest te zijn; hij was het ook die Rubens bekeringsgeschiedenis uitgegeven heeft. Ds. Ruben heeft trouwens nog een lange tijd in zijn huis doorgebracht voordat hij stierf.

Prekenbundels

DE GRAFSTEEN AFGEWENTELD.

VIER PREDICATIËN

Over De Opstandinge van Jezus Christus naar aanleiding van

Marcus XVI : 1-7. Joh. XX : 16-18. Luc. XXIV : 13-24 en Job. XX : 24--28.

DOOR

M. RUBEN, Gereformeerd Leraar te Terneuzen.

Prijs 60 Cent.

NIET IN DEN HANDEL.

Van ds. Ruben zijn een paar prekenbundels uitgegeven; een daarvan verscheen na zijn overlijden, te weten Keurstoffen. Over deze preken merkt de schrijver van de voorrede, Joh. Hoogerland, op dat men er niet in moet verwachten 'een hoge stijl van woorden of van taalkunde' want 'daar had hij niet veel van'. Nu was het Ruben daar ook niet om te doen geweest; in zijn De grafsteen afgewenteld geeft hij als reden voor het verschijnen van deze preken het lange aandringen van zijn vrienden om tot een uitgave te komen, maar hij voegt eraan toe: 'Ook in mijn eigen geestelijk doorleven heeft mijn ziele wel eens in dezen arbeid geleefd, ja waren het voor mij nog wel eens wateren der zwemming'.

De preken zijn uitvoerig met een verhoudingsgewijs korte toepassing.

Opvallend is dat Ruben telkens de heilsfeiten als thema's voor de bundels nam: de geboorte van Christus in De ster uit het oosten: de opstanding in De grafsteen afgewenteld; Hemelvaart en Pinksteren in De Kracht uit de hoogte.

Alleen de bundel Keurstoffen wijkt hiervan af. Het doel van ds. Ruben in deze arbeid was, zo deelt hij mee, 'kon het zijn, om des Heeren Naam te laten groot gemaakt worden, Die weliswaar niet vermeerderd of verminderd kan worden, maar het was Zijn welbehagen een volk te formeren, dat Zijn lof zou vertellen. (Jes. 43 : 21)'.
'